SınıfınSesi

EYLÜL•2022/3

DOSYA

KAPİTALİZM, KRİZ VE İŞÇİ SINIFI

SOSYAL-İŞ Yayın Organıdır

Sendikamız; DİSK ve Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF) üyesidir.

Sayı: 3
Sosyal-İş Sendikası Yayın Organı
Yayın No: 7437

Sosyal-İş Sendikası Adına Sahibi
Celal Uyar (Sosyal-İş Genel Sekreteri)

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Celal Uyar (Sosyal-İş Genel Sekreteri)

Yayın Kolektifi
Gamze Yücesan Özdemir, Celal Uyar, Cemal Polat, Aslı Sicimoğlu, Savaş Karabulut, Bülent Bulduk, Cüneyt Arslan, Sarper Gürcan, Hüseyin Ege Sarı

Danışma Kurulu
Mehmet Karaca, Serdar Arslan, Seyhan Erdoğdu, Korkut Boratav, Betül Urhan, Aziz Çelik, Murat Özveri, Zafer Aydın, Can Şafak, Atilla Özsever, Ayhan Dümen, Murat Ceyişakar, Kenan Yurdakul, Sedat Özgüven, Veli Saltık, Canol Kocagöz, Tayfun Görgün

Yayın Hazırlığı ve Düzenleme
Sosyal-İş Basın Yayın Dairesi

Yönetim Yeri ve İletişim Adresleri
Sosyal-İş Sendikası Genel Merkezi
Ziya Gökalp Caddesi No: 36/16
Kızılay/Ankara
Telefon: 0312. 430 17 73
Faks: 0312. 432 39 63
İnternet: www.sosyal-is.org.tr
E-posta: sosyalis@sosyal-is.org.tr

Baskı Tarihi: Eylül 2022
Baskı: Kardelen Ofset Matbaacılık
İncesu Cad. 96'lar Apt. No:6/Y Kolej/Ankara
Tel: 0312 432 13 78

Yayın Türü: Yaygın Süreli Yayın

Sayı 3 / Eylül 2022

İçindekiler

Sayı: 3 - Eylül 2022

04 **Merhaba**
Sınıfın Sesi Kolektifi

06 **Sınıftan Haberler**

DOSYA: KAPİTALİZM, KRİZ VE İŞÇİ SINIFI

12 **Toplumsal Bunalım ve İşçi Sınıfı**
Korkut Boratav ile Söyleşi

DOSYA: KAPİTALİZM, KRİZ VE İŞÇİ SINIFI

14 **Türkiye'de Ekonomik Kriz ve İşçi Hakları**
Orkun Saip Durmaz

TÜRKİYE SINIF MÜCADELESİ TARİHİNDEN

18 **15-16 Haziran Büyük Direnişi**
Celal Uyar

SINIFIN GÜNDEMİ

32 **20 Aralık Kararlarından Bugüne Emeğin Durumu**

YURDA AÇILAN PENCERE

36 **Ekonomik Krizin İşçi Sınıfı Üzerindeki Etkileri ve Çözüm Önerileri**
Adnan Serdaroğlu

DÜNYAYA AÇILAN PENCERE

40 **Roma Deklarasyonu**

İŞÇİ KADIN

48 **Kadın İşçi Anlatıyor: İşçinin Günlük Yaşamı**

SINIFIN NOT DEFTERİ

52 **Artı Değer**
Sınıfın Sesi Kolektifi

OKURDAN

54 **Yoksulluk**
Veli Barak

SINIFIN KÜRSÜSÜ

60 **Metal İşçisi Anlatıyor: İşçinin Günlük Yaşamı**
Ulaş Uçtu

SINIF VE KÜLTÜR

62 **Bahtiyar Kaymak'tan Sınıf Şiirleri**
Öztekin Düzgün

SINIF VE SAĞLIK

22 **5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası**
Savaş Karabulut

28 **Karikatür**
Canol Kocagöz

SınıfınSesi

Sendikadan;

Merhaba;

Sınıfın Sesi Kolektifi

Yaz mevsimi kendini sonbahara bırakırken; biz işçiler sıcak havada saatlerce terin altında çalışarak, denizin mavisine ve ormanlarımızın yeşiline hasret kaldık. Bırakın tatil yapmayı sevdiklerimizin yanına bile gidemeden geçirdiğimiz bir yaz mevsimini geride bırakıyoruz. Bu duruma sebep olan ekonomik bunalımın etkisi biz işçilerin neşesinin elinden alındığı bir dönem ile karşı karşıya bırakmaktadır. Kapitalist sömürü düzeninde her ekonomik bunalım sürecinde olduğu gibi krizler, işçilerin neşesinden ve emeğinden çok şey çalıyor. Burjuvazi, kârlarına kâr kattığı dönemlerde işçilerin emeklerini bu kârdan bağımsız olarak sadece kendi başarıları gibi görürken ekonomik krizin yaşandığı dönemlerde ise "hepimiz aynı gemideyiz" demagojisine başvuruyorlar. Bu demagojiye karşı en etkili araç ise elbette işçi sınıfın emek mücadeleleri olacaktır. Bu bağlamda dergimiz Sınıfın Sesi'nin üçüncü sayısını çıkarırken insanca yaşamak için Kangal Termik Santral işçilerinin ücret mücadelesini, Mas-Daf işçilerinin sendikalaşma önündeki engellerin karılması için yürüttükleri mücadelelerini, ETF tekstil işçilerinin hak mücadelelerini selamlıyoruz.

Dergimizin üçüncü sayısının dosya konusu "Kapitalizm, kriz ve işçi sınıfı" olarak belirlenmiştir. Bu dosya konusu kapsamında Prof. Dr. Korkut Boratav hoca ile "Toplumsal Bunalım ve isçi Sınıfı" başlığıyla söyleşi gerçekleştirilmiştir. Yine derginin dosya konusu kapsamında "Türkiye'de Ekonomik Kriz ve İşçi Hakları" başlığıyla Dr. Öğr. Üyesi Orkun Saip Durmaz hocanın değerli görüşleri siz okuyucularla paylaşılmıştır. Öte yandan "Yurda Açılan Pencere" temasında "Ekonomik Krizin İşçi Sınıfı Üzerindeki Etkileri ve Çözüm Önerileri" başlıklı yazısıyla DİSK Genel Sekreteri Adnan Serdaroğlu ekonomik krize karşı işçi sınıfı açısından çözüm önerilerini ifade etmiştir. "Dünyaya Açılan Pencere" teması altında Dünya Sendikalar Federasyonu'nun 18. Kongresinde yayımlanan Roma Deklarasyonun Türkçeleştirilmiş hali siz değerli okuyuculara sunulmuştur. Bu başlıkların yanı sıra metal ve kadın işçilerinin ekonomik krizdeki gündelik yaşamlarından Türkiye işçi sınıfı tarihine, kültür- sanattan işçilerin korumayan 5510 sayılı sigorta kanuna kadar birçok içerikle üçüncü kez siz değerli okuyucularımızla buluşmaktan dolayı kıvanç duyuyoruz.

Ayrıca dergimizin üçüncü sayısının ortaya çıkmasında emeği olan matbaa işçilerine ve kargo çalışanlarına emeklerinden dolayı teşekkür ederiz.

“Sınıfın Sesi, ülkemizde ve dünyada var olan tüm siyasal ve toplumsal sorunlar karşısında tartışmalar yürüterek işçi sınıfının politik ve örgütlü mücadelesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.”

Sınıftan Haberler;

DİSK-AR'IN "BAŞKANLIK REJİMİNİN 4 YILLIK BİLANÇOSU" RAPORU:

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi (DİSK-AR), 24 Haziran 2022 tarihinde "Başkanlık Rejiminin Dört Yıllık Bilançosu" raporunu yayınladı.

Buna göre, başkanlık rejimine geçildikten sonra doların ve avronun kurlarının 3,5 katına çıkması ile asgari ücret 91,8 dolar ve 58,9 avro azaldı. Asgari ücretin, Haziran 2022 itibari ile GSYH'ye oranı yüzde 37'ye geriledi. 2022 Mayıs'ta açlık sınırı 5 bin 557 TL ve yoksulluk sınırı ise 19 bin 220 TL oldu.

2022 Mayıs'ta açlık sınırının asgari ücrete oranı yüzde 72,9 ve yoksulluk sınırına oranı yüzde 22,1'dir. TÜFE yüzde 161 ve gıda enflasyonu yüzde 207 arttı. Açlık ve yoksulluk sınırı 3,5 katına çıktı. İşsizlik oranları arttı, emeğin milli gelir içindeki payı düştü. Geniş tanımlı işsiz sayısı Nisan 2022'de 2 milyon 601 bin artarak 8 milyon 107 bin oldu. Böylece geniş tanımlı işsiz sayısı yüzde 47,2 artmış oldu.

Başkanlık döneminde emeğin büyümeden aldığı pay 6,3 puan azalırken sermayenin aldığı pay 3,2 puan arttı. Başkanlık döneminde gelirin sınıfsal dağılımı kötüleşti. Ülke büyürken, işçiler büyümeden payını alamadılar. Tüketici güveni Haziran 2022'de 63,4'e geriledi. Başkanlık döneminde tüketici güveni yaklaşık 30 puan düştü. Bu durum halkın ekonomiye güvenmediğini ve geleceğe ilişkin karamsar olduğunu gösteriyor.

15-16 HAZİRAN BÜYÜK İŞÇİ DİRENİŞİ'NİN 52. YILDÖNÜMÜ

Bedel Öderiz ama Bedel de Ödetiriz!

15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi'nin 52. yıldönümü Kocaeli Dilovası'nda direnişte olan Asen Metal İşçileri ile DİSK yönetim kurulu, DİSK'e bağlı sendika genel başkanları, şube yöneticileri ve DİSK'li işçilerin katılımıyla kutlandı ve selamlandı.

DİSK Genel Sekreteri Adnan Serdaroğlu "15- 16 Haziran işçilerin DİSK'e sahip çıktığı ve kapatılmasına inatla direndiği gündür.", "Bedel öderiz ama bedel de ödetiriz." cümleleri ve DİSK Genel Başkanı Arzu Çerkezoğlu "DİSK'in sesini de tarihte hiçbir baskı, darbe, katliam, hapislik kesmedi, bundan sonra da kesemeyecek!", "Yoksulluğa, açlığa, işsizliğe ve bütün haklarımızın elimizden alınmasına karşı 15-16 Haziran'ın ışığında yan yana gelerek direnmeye devam edeceğiz." cümleleri ile 15-16 Büyük İşçi Direnişi'ni selamladılar.

Bu konuşmaların ardından meydanda bulunan işçiler "Yaşasın 15-16 Haziran direnişimiz" ve "İnadına sendika, inadına DİSK" sloganları ile 15-16 Büyük İşçi Direnişi'ne desteklerini haykırdılar.
15-16 Haziran etkinliği bu coşkulu atmosferde şarkılarla, türkülerle, halaylar ve horonlar eşliğinde sona erdi.

DİSK'E BAĞLI (EMAR)'IN 'GELİR, YAŞAM VE YOKSULLUK ARAŞTIRMA BÜLTENİ"

DİSK'e bağlı Genel İş Sendikası Emek ve Araştırma Dairesi (EMAR), 'Gelir, Yaşam ve Yoksulluk Araştırma Bülteni'ni yayınladı.

Bültene göre, gıda enflasyonunun yüksekliği halkın gıdaya ulaşımını da zorlaştırdı. 31,7 milyon kişi (%38,3) ki günde bir et, tavuk vb. ihtiyaçlarını karşılayamadığını belirtmektedir. Bültende pandemi dönemi ile alakalı şu cümleler yer aldı: "Pandemi süreci ile birlikte ekonominin kötü yönetilmesi, sınıfsal eşitsizlikleri derinleştirdi. İşçi sınıfının milli gelirden aldığı pay her geçen yıl düşerken, sermaye sınıfının payı arttı. TÜİK'in 2019 yılı 1. Çeyreğinden 2022 yılı 1. çeyreğine, nakdi ya da ayni olarak ödenen maaş-ücretler ile işverenler tarafından çalışanlar adına ödenen sosyal güvenlik katkılarından oluşan işgücü ödemeleri yani katma değer içindeki emeğin payı 7,3 puan azalarak yüzde 38,8'den yüzde 31,5'e geriledi. Aynı dönemde çalışanlara yapılan ödemeler ve üretim üzerindeki vergilerin çıkarılması ve sübvansiyonların eklenmesiyle elde edilen katma değer içinde, sermayenin payı 6,8 puan artarak yüzde 40,8'den yüzde 47,6'ya yükseldi. Veriler göstermektedir ki, pandemi döneminin kazananı sermaye, kaybedeni emekçiler oldu. Bu durum yoksulluğu derinleştirdi, eşitsizliği artırdı.". Çalıştığı ve bir geliri olduğu halde yoksul olduğunu belirten çalışanların sayısı 3,7 milyon kişiye (yüzde 13,6) ulaştı. Ne yapılması gerektiği ise bültende şu şekilde sıralanmıştır:

-Tüm maaş ve ücretler en az asgari ücret artış oranı kadar artırılmalı, yılın daha başında enflasyon karşısında eriyen asgari ücret yeniden belirlenmelidir. En düşük emekli aylığı en az asgari ücret düzeyine çekilmelidir.

-İşçi sınıfının yaşadığı gelir kaybını telafi etmesinin en önemli yolu, sendika ve grev hakkıdır. Bu hakların kullanımının önündeki tüm yasal ve fiili engeller kaldırılmalıdır.

-Yoksullukla mücadele için sosyal koruma programları oluşturulmalı ve yoksulluktan en fazla etkilenen kesim olan kadınlar için sosyal koruma artırılmalıdır.

-Güvencesizliğin yoksulluğu artırıcı etkisi göz önünde bulundurularak her kesim için geçici ve güvencesiz işler yerine tam zamanlı, insan onuruna yaraşır istihdam olanakları sağlanmalıdır."

GİDERLERSE GİTSİN DİYENLER BU ÖLÜMDEN SORUMLUDUR!

Konya Şehir Hastanesi'nde görev yapan Uzman Doktor Ekrem Karakaya'nın silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirmesinin ardından Türk Tabipler Birliği iki günlük grev kararı aldı.

Hekimler ve sağlık emekçileri, çözüm üretilmeyen sağlıkta şiddet sorununa karşı Türkiye'nin dört bir yanında haklı olarak eyleme geçerek soruna çözüm üretilmesini yüksek sesle talep ettiler.

Sağlıkta dönüşümün yarattığı yıkıma ve tahribata dikkat çeken sağlık çalışanları ve doktorlar, "Bakan" ve "Fahrettin" ismi geçtiğinde herkesin yuhalamaya başladığı eylemlerde, "Bakan istifa!" sloganı sağlık emekçilerinin ve doktorların öfkesini görüntülere yansıttı.

"Hekimler ve sağlık emekçileri, çözüm üretilmeyen sağlıkta şiddet sorununa karşı Türkiye'nin dört bir yanında haklı olarak eyleme geçerek soruna çözüm üretilmesini yüksek sesle talep ettiler. "

ULUSLARARASI SENDİKALAR KONFEDERASYONU (ITUC)

2022 KÜRESEL HAKLAR ENDEKSİ TÜRKİYE RAPORU

18 Temmuz 2022'de Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu tarafından yayınlanan 148 ülkenin değerlendirildiği 2022 Küresel Haklar Endeksi Raporu'nda Türkiye işçi hakları açısından en kötü 10 ülkenin içerinde yer aldı.

Bu rapora göre Türkiye'de durum ilk olarak şu ifadelerle tanımlandı:

"2022'de polisin protestolara yönelik baskıları ile işçi özgürlükleri ve hakları amansızca inkar edilmeye devam ediyor. Sendika liderleri keyfi olarak tutuklanıyor ve evlerine baskın düzenleniyor."

2021 Mayıs'ında İstanbul'da 212 gösterici hükümetin "sıkı koronavirüs karantina kurallarını hiçe sayarak protesto düzenlemeye çalıştıkları" için gözaltına alındılar. Buna ek olarak, işverenler, örgütlenmeye çalışan işçileri işten çıkararak sistematik bir şekilde işyerlerinde örgütlenen sendikaları çökertmeye devam ediyorlar."

Raporda sendika karşıtı faaliyet olarak üç örnek sunuluyor.

Bunlardan ilki; Haziran 2021'de Düzce'deki ASD Laminat Fabrikası'nda çalışan elli dört işçi, Ağaç-İş üyelikleri nedeniyle işveren tarafından keyfi işten çıkarması iken, ikinci olarak İstanbul'daki akıllı telefon üreticisi Salcomp'taki işçiler, bir sendikaya üye olmak için temel haklarını kullandıklarında gözdağı, tehdit ve işten atılmalarla karşı karşıya kalmaları ve son örnek olarak da Ağustos 2021'de işçiler Türk Metal Sendikası'na (Türk Metal) katılmaya karar verince yönetimin sendikayı kapatma kampanyası başlatması ve 170 sendika üyesi işçinin işten çıkarılmasıdır.

Raporda ayrıca bir tane de işçilere şiddetli saldırılar örneğine yer veriliyor.

Buna göre "Ocak 2022'nin ilk günlerinde Türkiye'nin Kocaeli ilindeki Farplas otomotiv fabrikasındaki işçiler ücret artışı talep etti.
19 Ocak'ta yapılan zam teklifini yetersiz bulan işçiler, protesto amacıyla fabrikada çalışmayı durdurdu ve işveren, bu süreçte hiçbir işçinin işten çıkarılmayacağı sözünü vererek Birleşik Metal İşçileri Sendikası ile görüşmeye başladı. Ertesi gün üretim yeniden başlarken, işveren sendika üyesi olan ve olmayan yaklaşık 150 işçiyi, işten çıkarma gerekçesi olarak bir günlük grevlerini göstererek özetledi. Farplas'ın işten atılan işçileri protesto amacıyla fabrikanın içinde grev kararı aldı. Polis, Farplas fabrikasına baskın düzenleyerek işçileri biber gazıyla dağıttı. Müdahale sırasında iki kişi bayıldı. Bir işçinin ayağı kırıldı." şeklinde bu durum dile getirilmiştir.
Ayrıca yasalara işçileri koruyan kanunlardan hariç tutulan üst düzey kamu çalışanları, hakimler ve gardiyanlar örgütlenme hakkından mahrum bırakılmasına da raporda değinilmiştir.

Son olarak rapordan serbest konuşma ve toplanma hakkı ihlaline ilişkin 1 Mayıs 2021'de AKP hükümetinin İstanbul'daki 1 Mayıs protestolarına, katı koronavirüs karantina kurallarını hiçe sayarak bir protesto düzenlemeye çalıştıkları için 212 gösterici gözaltına alınması ve "güvenlik endişeleri" nedeniyle Taksim Meydanı'ndaki 1 Mayıs gösterilerine yönelik yasaktan da bahsedilmektedir.

"2022'de polisin protestolara yönelik baskıları ile işçi özgürlükleri ve hakları amansızca inkar edilmeye devam ediyor. Sendika liderleri keyfi olarak tutuklanıyor ve evlerine baskın düzenleniyor."

Dosya;

Kapitalizm, Kriz ve İşçi Sınıfı

Toplumsal Bunalım ve İşçi Sınıfı

Korkut Boratav ile söyleşi;

İçinde bulunduğumuz ekonomik koşullar, ücretliler için dayanılmaz bir hal aldı. Bu koşullara gelirken ipin ucu nerede kaçtı? Daha önce benzer durumları yaşadık mı ve etkileri nasıldı?

"İpin ucu"nun kaçtığı üç tarih var. Birincisi, elbette 24 Ocak 1980'de başlatılan neoliberal politikalara geçişin 12 Eylül darbesi ile tamamlanmasıdır. Bu dönemeç ANAP/Özal hükümetlerinin iktidarda olduğu 1980-1988 yıllarında etkili olmuş; ekonomi büyürken bölüşüm ilişkileri ve göstergeleri işçi sınıfı ve köylülüğün aleyhine işlemiştir.

Bu dönüşüm 1989'da işçi sınıfı tabanından gelen, sendikalarında katıldığı "bahar eylemleri" ile frenlendi. ANAP'ın tek parti iktidar son buldu; Türkiye 1990'lı yılların büyük bölümünde koalisyon hükümetleri tarafından yönetildi. Yüksek enflasyon vardı; ama emek gelirleri (asgari ücretler, toplu sözleşmeler, memur ve emekli aylıkları ve çiftçiye dönük destekleme ödemeleri) yaygın ve etkili bir endeksleme sayesinde reel olarak korunuyordu. Emekçi sınıfların 1980'li yıllardaki kayıpları telafi edildi.

İkinci kritik tarih, 1998'dir. Sermaye sınıfı bir blok halinde sözünü ettiğim "enflasyon döneminde emeği koruyan" (ve "popülist" olarak suçlanan) politikaların son bulmasını talep etti. Bir kriz ortamı olmamasına rağmen hükümeti 1998'de bir IMF anlaşması yapmaya yönlendirdi. Dünya Bankası'nın da katıldığı bu anlaşmalar dizisi on yıl sürdü. Neo-liberal model ikinci kez yerleşti. 2015'e kadar da büyük ölçüde aksaksız uygulandı.

Bu sürüklenmeyi önleyecek bir fırsat IMF programlarının tetiklediği 2001 krizi sırasında ortaya çıktı; kaçırıldı. Ağır bir toplumsal bunalıma yol açan kriz yönetimine karşı çıkan parti 2022 seçiminde iktidara gelecekti. CHP, krizi yöneten Kemal Derviş'i sahiplendi; bu fırsatı kaçırdı; tek parti iktidarını AKP'ye armağan etti.

Üçüncü kritik tarih, 2015'tir. Saray, Haziran 2015 seçimlerini yitirdikten sonra "ne pahasına olursa olsun" iktidarı korumak önceliğine geçti. Ekonomide de "istikrar gereksiz, kredi pompalayarak büyüme…" politikasına yöneldi. Kaynak tahsisi ve bölüşüm ilişkileri (Saray'ın ayrıcalıklı sermaye grupları da gözetilerek) dev bankalar ve şirketler tarafından yürütüldü. Sonuç, büyümeye refakat eden çok ağır bir bölüşüm şoku ve toplumsal krizdir.

Siz bununla ilgili bir de yazı yazdınız ancak tekrar üzerinde düşünmekte fayda olduğunu düşünüyoruz. GSYH büyürken, iktidar sürekli ekonominin büyüdüğünü söylerken neden işçilerin ücretleri artmıyor? Biz bu büyümeleri neden hissetmiyoruz?

Neo-liberal ortamda eşitsizliklerin artmasını dengeleyebilecek iki etken vardır. Kamu maliyesinin "yeniden dağıtım" araçları ve emek örgütlerinin pazarlık gücü… Saray, kamu maliyesinin bu rolünü bilinçli olarak devre dışı bıraktı. Emek örgütleri ise fiilen felce uğramıştır. Toplu sözleşmelerle belirlenen ücretlerin payı sembolik düzeydedir. Ortalama ücretler asgari ücret düzeyine yaklaşıyor. Sonuç, kâr, faiz, rant gelirlerinin milli gelirdeki artışları fazlasıyla aşması, emekçilerin yoksullaşmasıdır. Salt emek gelirleri ile ya-

şayan sizler, bizler büyümeyi bu yüzden hissetmiyoruz. Milli gelir istatistikleri 2021'de yüzde 11, Ocak-Mart 2022'de yüzde 7,3 büyüme ilan ederken sıradan işçiler, emekliler, insanlar, "kriz mağdurları" olduklarını algılayarak sokaklara bu yüzden taştılar, taşıyorlar.

İktidar ekonomik sıkıntılara çare olamazken; "dünyanın diğer ülkelerinde de ekonomi böyle şükür edeceğiz bu zor günleri hep birlikte atlatacağız." argümanına sarılıyor. Gerçekten de dünyada da böyle mi? Başka ülkelerdeki işçi sınıfının milli gelirden aldıkları pay bizdeki gibi her geçen gün azalıyor mu?

Korona salgını ve Ukrayna savaşı, tüm dünyada emekçileri güç koşullara sürükledi, enflasyonu tetikledi. Ama Batı ülkelerinin tümünde; Türkiye gibi büyük çevre ekonomilerinin de pek çoğunda bütçe açıkları yoluyla telafi mekanizmaları izlendi. Sosyal transferler artırıldı; enerji maliyetlerindeki artışların tüketicilere yansımasını frenleyen vergi indirimleri, sübvansiyonlar uygulandı.
İlginç bir istisna ülkemizdir: İMF'nin Fiscal Monitor istatistiklerine göre 2020 ve 2021'de kamu harcamaları / millî gelir oranı düşen ender ülkelerden biri Türkiye'dir.

"Kriz yok, toplumsal bunalım var" diyorsunuz. Bu ayrımla neyi kastediyorsunuz?

Millî gelir büyürken, bankacılık sisteminde çöküntüler, büyük şirketlerde yaygın iflaslar gözlenmiyorsa, geleneksel tanımlara göre "ekonomik kriz"den söz edilemez. Makro-ekonomik göstergelere göre kriz yoksa, ücretlilerde ve salt emek gelirleri ile yaşayan sınıf ve katmanlarda ise yoksullaşma ve işsizlik tırmanıyorsa, bu durumu betimleyen uygun bir terim "toplumsal bunalım" oluyor.

Toplumsal bunalım ortamında gün geçtikçe yoksullaşırken ve alım gücümüz düşerken biz ücretli çalışanlar "büyümeden" payımızı nasıl alabiliriz? Bizlere neler söylemek istersiniz?

Sermayenin ülkedeki acımasız tahakkümü, örgütlü, bilinçli mücadele yürütülmeden hafifletilemez. Bu tahakkümün çeşitli biçimlerine karşı emekçilerin sendikalar, meslek örgütleri içinde bölgesel ve ülke çapında; sıradan insanların da köylerde, kasabalarda, mahallelerde direnmesi gerekiyor. Baskı yöntemlerini önlemek için demokratik muhalefetle işbirliği ayrıca önemlidir.
Daha da önemlisi, potansiyel ve fiili halk muhalefeti ülke çapında gerçekten etkili olacaksa, sosyalist siyaset ile bütünleşmesi belirleyicidir. Bu tür bir bütünleşmenin ön-koşulu da sol çevrelerin ortak hedefler etrafında geniş bir cephe oluşturabilmesidir. Aksi halde demokratikleşme dahi sermaye partileri tarafından denetlenir; sınırlı kalır.

Önümüzdeki seçimler sonrasında bir IMF programının gündeme gelmesi kaçınılmaz görünüyor. Bu tür bir programı örtülü olarak varsayan IMF'nin 2026'ya uzanan Türkiye öngörüleri, bugünkü toplumsal bunalımın süreceğini gösteriyor. Neo-liberalizmin ve 20 yıllık AKP iktidarının toplumsal enkazını temizlemek, bir büyük onarımı gerektiriyor. Bugünkü sermaye iktidarları, bu tür bir büyük onarımın öncelikleri, hedefleri, araçları ile uyumlu olamaz. Emekçi sınıfların iktidara katılmasını hedefleyen sol siyaset bu nedenle de hayatîdir.

Türkiye'de Ekonomik Kriz Ve İşçi Hakları

Orkun Saip Durmaz
Öğretim Üyesi

Bu yazıda memleket sathındaki hemen herkesi bir şekilde etkileyen ekonomik krizi işçi-emekçi hakları bağlamında ve genel hatları itibarıyla ele almaya çalışacağız. Türkiye ekonomisi 2002'den 2014'e kadar istikrarlı denebilecek bir büyüme sergilemiş, bu süreçte büyüme oranı "yükselen ekonomiler" olarak adlandırılan belli başlı ülkeler ortalamasının üzerine çıkmış, kişi başına düşen gelir de bu gelişmelerle uyum içinde ve düzenli sayılabilecek şekilde artmıştır.[1] Büyüme açısından gayet olumlu seyreden bu sürecin arka planındaki -ilk ikisi ekonomik üçüncüsü ise politik- belli başlı gelişmelere de işaret etmek gerekir. 1999-2001 yıllarındaki kriz ortamında Türkiye ekonomisi öyle dibe vurmuştur ki, o ortamdan çıkış anlamına gelecek herhangi bir normalleşme sürecinin dahi ekonomik büyüme anlamına geleceği aşikârdır. İkinci olarak 2002-2014 döneminin uluslararası piyasada dış kaynak bolluğunun olduğu, bir başka deyişle, uluslararası sermayenin yatırım yapmak için çevre ülkelere doğru kaydığı ve uygun şartlar aradığı yıllara karşılık geldiği unutulmamalıdır. İşte o uygun şartlar Türkiye'de AKP Hükümetleri aracılığıyla yaratılacaktır. O halde şöyle ifade edelim: 2002-2014 sürecinin arka planındaki politik gelişme, iktidara yeni gelen AKP'nin, egemen sınıflar bloğundaki kimi gerilimler nedeniyle, küresel burjuvaziye -kendisinden önceki iktidarlara nazaran- daha çok bel bağlama zorunluluğunun olmasıdır. Bu zorunluluk AKP'yi Türkiye'nin neo-liberal dönüşümünü tamamlama yolunda herkesten çok motive etmiş; bir diğer ifadeyle AKP, Özal'ın bıraktığı, Çiller'in ise beceremediği veya fırsat bulamadığı için girişemediği yerden işleri devralmıştır. Bunun iktisadi karşılığı daha ucuz bir emek gücü, daha korumasız bir işgücü piyasası, daha çok ticari ve mali serbestleşme ve elbette müthiş bir özelleştirme taarruzu olmuştur. Nitekim nüfus payları dikkate alınarak hazırlanan sınıfsal gelir dağılımı verilerine göre, 2002-2011 yılları arasında emekçi sınıfların birey düzeyinde milli gelirden aldığı pay hemen hiç değişmemiştir.[2] Oysaki egemen sınıflar bloğunun bileşenleri olan kapitalistlerin birey düzeyinde milli gelirden aldığı pay toplam nüfus içerisindeki paylarına kıyasla hep daha yüksek seyretmiştir.[3]

[1] 2008-2009 yıllarındaki ekonomik krizin yol açtığı durgunluğu -ve hatta küçülmeyi- 2002-2014 döneminin genel seyriyle uyumlu olmadığını belirtelim.

[2] Türkiye'de 2000'li yıllarda çok hızlı bir proleterleşme süreci yaşandığından, yani ücretsiz aile işçileri ile kendi hesabına çalışanların kayda değer bir kısmı ücretli çalışanlara dönüştüğünden, sınıfsal gelir dağılımının -mutlak suretle- sosyal sınıfların nüfus paylarıyla uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Aksi durumda, ücretli çalışanların, toplam nüfus içindeki ağırlığı arttığından toplam gelirden aldığı pay da artmış olacak ve bu durum Türkiye işçi sınıfının sosyo-ekonomik durumundaki yanıltıcı bir iyileşmeye yorulacaktır.

[3] Bu noktada olası yanlış anlamalara mahal vermemek adına şu notu düşmek gerekir: 2002-2011 yılları arasında Türkiye ekonomisi egemen sınıflar bloğunun zenginleşmesine yol açan, dolayısıyla da toplumsal eşitsizliği yeniden üreten bir eksende, büyümüştür. Ancak bu eşitsizliğin azalarak devam eden bir eğilim olduğunu, bir diğer ifadeyle, bu süreçte egemen sınıfların milli gelirden aldıkları payın toplam nüfus içindeki payına oranının -işçi sınıfına göre çok yüksek olmakla birlikte- azaldığını da ifade etmek gerekir. Bu durumu ekonomik gidişattaki göreli iyiliğinin sınıfsal bir ifadesi ya da AKP İktidarının emekçi sınıflarla o dönemde kurduğu iyi ilişkilerin en azından nedenlerinden biri olarak değerlendirmek de mümkündür. Bu konuda bkz: Bağımsız Sosyal Bilimciler (2015). AKP'li Yıllarda Emeğin Durumu. İstanbul: Yordam Kitap, s.127, 132.

Ayrıca, milli gelirin ve buna paralel olarak da kişi başına düşen gelirin artması işsizlik, enflasyon ve dış borçlar gibi diğer makroekonomik göstergelerle birlikte değerlendirilmelidir. Türkiye ekonomisi AKP'li yıllarda genel olarak büyümeye devam etmesine karşın işsizlik ekonominin yapısal bir sorunu olmuştur.[4] 2002-2014 döneminde yıllık ortalama dar tanımlı işsizlik oranının yüzde 10'un üzerinde seyretmesi bu duruma verilebilecek iyi bir örnektir. Bunun dışında, AKP döneminde cari açık bir sorun olarak görülmekten ziyade büyümenin aracı olarak ele alınmış, bunun sonucu olarak da cari açığın GSMH'ye oranında çok büyük bir yükseliş olmuştur. İyi günlerin kötü verilerinden biri de dış borçlarla ilgilidir. Dış borçların GSMH'ye oranı 2002 yılında yüzde 55 civarındayken, bu oran 2005'te yüzde 34'e kadar gerilemiş ve fakat 2014 yılında yüzde 43 civarına yükselmiştir.[5]

***

Peki, bugün de dahil olmak üzere, işlerin yolunda gitmediği süreç hakkında neler söylenebilir? Şimdi de kısaca bu meseleyi ele almaya çalışalım. Kamuoyunda mortgage krizi olarak bilinen ABD merkezli mali kriz tüm dünyayı etkilemiş, dahası, toplumlar kapitalizmin bu krizinden çıkmayı halâ başaramamıştır.[6] Süreğen hale gelmiş küresel kriz ortamında uluslararası sermaye akışı yavaşlamış, bu da gelişimini esas olarak o akışa bağlayan ülke ekonomilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Yatırımların azalmasının sonucu olarak dar tanımlı işsizlik oranı 2012-2019 yılları arasında sürekli yükselerek yüzde 9,2'den yüzde 13,7 seviyelerine kadar ulaşmış; 2021 yılının sonundaki ve 2022'nin ilk çeyreğindeki işsizlik oranları ise sırasıyla yüzde 12 ve yüzde 11,4 olarak hesaplanmıştır.[7] Aynı süreç zarfında dış borçlar da katlanarak büyümüştür. Öyle ki dış borç stoklarının GSYH'ye oranı 2015'ten 2020'ye sürekli artarak yüzde 46'dan yüzde 62,8'e çıkmıştır.[8] Bu yapısal sorunlara Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmek suretiyle yapılan rejim değişikliğinin siyasi etkileri de eklendiğinde kriz sözcüğü Türkiye ekonomisi için tekrar dillendirilmeye başlanmıştır. Bu süreçte ekonomik büyüme kayda değer biçimde yavaşlayarak 2018 yılının üçüncü çeyreğinde 2017'nin aynı çeyreğine göre sadece yüzde 1,6 oranında gerçekleşmiş; Kasım 2018'de bir önceki yılın aynı ayına kıyasla sanayi üretimi yüzde 6,5 gerilemiş; yine sanayi sektöründe 2018 yılının Nisan ayından itibaren kapasite kullanımında ciddi bir düşüş tespit edilmiş ve Aralık ayında bu düşüş 5 puana kadar yükselmiş; ödeme güçlüğüne düştüğü için konkordato ilan eden şirketlerin sayısı artmış; işsizlik ödeneği başvurularının bir önceki yıla göre yüzde 80, başvurusu kabul edilip ödenek alanların ise yine bir önceki yıla göre yüzde 24 oranında daha fazla olduğu tespit edilmiştir.[9] Bütün bunların kur krizinin çok başında, pandemi henüz başlamamışken ve enflasyonun bugünkü düzeylerin çok uzağında seyrettiği bir dönemde gerçekleştiğini de belirtelim.

[4] AKP dönemindeki cari açığı sağlıksız bulan Eğilmez, cari açığın GSMH'ye oranının 1985-2001 yılları arasında sadece yüzde 0,7 olduğunu, 2002-2018 yılları arasında ise bu oranın yüzde 4,8 oranına çıktığını hesaplamıştır. Aynı tablodan yaptığımız çıkarıma göre bu oranın 2002-2014 yılları arasındaki ortalaması ise yüzde 4,5 civarındadır. Bkz: https://t24.com.tr/haber/mahfi-egilmez-yazdi-turkiye-ekonomisinin-son-17-yili,854564 [Erişim: 15 Haziran 2022].

[5] Bkz: https://www.dunya.com/kose-yazisi/dis-borcta-son-otuz-yil-nereden-nereye/616428 [Erişim: 15 Haziran 2022].

[6] Bkz: https://www.mahfiegilmez.com/2022/06/kuresel-krizin-ve-salgnlarn.html [Erişim: 15 Haziran 2022].

[7] Burada şu hatırlatmayı yapmak gerekir: Dar tanımlı işsizlik oranlarında kısmi bir düşüş söz konusuysa da, resmi anlamda işsiz olanlara iş bulma umudunu yitirdiğinden iş aramaktan vazgeçenlerin, o referans döneminde iş başvurusunda bulunmamış olanların ve de eksik istihdamda olanların eklenmesiyle oluşan geniş tanımlı işsizlik -ya da TÜİK'in kullandığı adıyla atıl işgücü- çok ciddi oranlarda seyretmektedir. 2022'nin ilk çeyreği için bu oran yüzde 22,6'dır. Bkz: , https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-I.-Ceyrek:-Ocak---Mart,-2022-45648#:~:text=%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC%202022%20y%C4%B1l%C4%B1%20I.%20%C3%A7eyre%C4%9Finde,ise%20%34%2C2%20 oldu (Erişim Tarihi: 30.06.2022).

[8] Bkz: https://www.dunya.com/kose-yazisi/dis-borcta-son-otuz-yil-nereden-nereye/616428 616428 [Erişim: 15 Haziran 2022].

[9] Bkz: http://arastirma.disk.org.tr/wp-content/uploads/2020/08/DISK-AR-Krizde-Eme%C4%9Fin-Durumu-Arastirmasi-SON.pdf 616428 [Erişim: 3 Temmuz 2022].

TL'nin dolar karşısındaki değer kaybı son birkaç yılın öne çıkan sorunu gibi gözükmekle birlikte, bu hikayenin başlangıcını 2010 yılına kadar geri götürmek aslında mümkündür. Yıllık ortalamalar bazında TL'nin dolar karşısında değer kazandığı son yıl 2009 yılı olmuş, o yıldan sonra TL/$ paritesi bir daha bir önceki yılın ortalamasının üzerine çıkamamıştır.[10] Bu süreç 2018 yılında ekonomik krizle birleştiğinde çok daha görünür hale gelmiş, bunun üzerine aynı yıl bir de hükümet sistemi değişikliğine gidilince, daha yakıcı bir hâl almıştır. Ağustos 2018'deki sert yükselişin ardından Merkez Bankası (MB) hem faiz arttırarak hem de rezervlerini önemli ölçüde bozdurarak kuru bir miktar aşağıya çekmeyi başarmışsa da[11] yükselişin önü kesilememiştir. Kurdaki görece düşüşle beraber Cumhurbaşkanı Erdoğan düşük faiz için daha talepkâr olmaya başlamış, MB 2019'un yazından bir sonraki yılın yaz aylarını da kapsayacak şekilde bir yıla yakın bir süre düzenli olarak faiz indirimine giderek politika faizini yüzde 8,25'lere kadar düşürmüş, günümüzde ise yüzde 14 civarında sabitlemiştir. Sonuç olarak Naci Ağbal'ın MB başkanı olduğu yaklaşık 5 aylık dönem istisnai kabul edilecek olursa, düşük faiz politikasının günümüzde kadar devam ettiği, 2021 yılının Eylül ayından itibaren ise çok daha radikal bir seyir izlediği söylenebilir. Tam da bu noktada, hemen her şey dövize endeksli olduğundan özellikle dar gelirli kesimlerin yüksek döviz kurundan çok olumsuz etkilediklerini belirtmemiz gerekir. 2021 yılının son günlerinde ise Kur korumalı mevduat (KKM) uygulaması başlatılmak suretiyle 20 Aralık'ta 18 TL'ye kadar çıkan dolar kuru, bir anda 11 liraya kadar çekilmiştir. Bugün itibarıyla doların yine 17 TL'nin üzerinde seyrettiği düşünülecek olursa, yaklaşık altı ay içerisinde KKM aracılığıyla alınan önlemin tamamen işlevsizleştiği açıktır. Ancak KKM uygulamasının toplumsal sınıflar arasındaki bölüşüm ilişkilerini yakından ilgilendiren bir yönü daha vardır. Öyle ki geçtiğimiz Mayıs ayı itibarıyla KKM'nin hazineye 88 Milyar TL'lik maliyeti olduğu, Haziran ayında açıklanan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu verilerine göre ise KKM'nin hazineye sadece son üç ayda 21 Milyar TL'lik ek yük[13] getirdiği anlaşılmaktadır. Bu ek yükün de vergiler aracılığıyla emekçi sınıflara fatura edildiği/edileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

[10] Bkz: https://www.doviz724.com/yillara-gore-ortalama-amerikan-dolari-kuru.html 616428 [Erişim: 15 Haziran 2022].
[11] Kamuoyuna mâl olan meşhur 128 milyar dolar tartışması da bu süreçte başlamıştır.
[12] Bkz: https://halktv.com.tr/ekonomi/kur-korumali-mevduatin-maliyeti-88-milyar-tl-677694h [Erişim: 3 Temmuz 2022].
[13] Bkz: https://www.bloomberght.com/kur-korumali-mevduatin-yuku-21-milyar-tl-yi-asti-2308545 [Erişim: 3 Temmuz 2022].

İkinci olarak Covid-19 pandemisinin etkileri üzerinde de kısaca durmak gerekir. Pandemi dünyanın bütün ülkelerini etkilemiş olmasına karşın, toplumların-özellikle de işçi ve emekçilerin-krizden etkilenme düzeyleri birbirinden farklı olmuştur. Nitekim pandemiyle mücadele kapsamında yapılan ek harcama ve dolaylı gelir desteklerinin GSYH'ye oranları ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Türkiye doğrudan nakit desteği ve harcamalarda dünya sıralamasında en gerilerde yer almaktadır. Sağlık dahil doğrudan nakit desteği ve harcamaların GSYH'ye oranı gelişmiş ülkelerde yüzde 16,4'ya varırken, gelişmekte olan ekonomilerde bu oranın ortalaması yüzde 4 olarak hesaplanmıştır. Aynı oranın Türkiye özelinde ise yüzde 1,9'a ancak vardığı tespit edilmiştir.[14] Ne olursa olsun çarkların dönmesi esas alındığından, kol gücüyle çalışan işçilerin çok büyük bir bölümü

de adeta -en kutsal hakları olan- yaşam hakkıyla sınanmışlardır. İşçi sınıfının temsilcisi olan sendikal örgütler pandemi boyunca karar alma mekanizmalarına dahil edilmemişlerdir. Bu süreçte Ekonomik ve Sosyal Konsey'in dahi toplanmaması düşündürücüdür. Bunun dışında, ücretsiz izne çıkarılanlara verilen cüzi miktardaki Nakdi Ücret Desteği ile belli bir süre prim ödemiş olanların yararlanabildikleri Kısa Çalışma Ödeneğinin de pandemiden etkilenen işçilerin gelir sorununu çözmede yetersiz kaldığı mutlaka not edilmelidir. Dahası bu süreçte çok sayıda işveren 4857'nin 25/II maddesine dayanarak-yani haklı nedenle derhal fesih şartları oluşmuş gibi yaparak- bir süre uygulanan işten çıkarma yasağının arkasından dolaşmayı başarmış, buna karşı alınan önlemler ise yetersiz kalmıştır.[15] Uzaktan çalışma ise ilk bakışta kafa emeği ile çalışanlar için bir avantajmış gibi gözükse de kısa sürede özel hayatın gizlilik ilkesini ihlal eden ve çalışanın kendi mülkiyetindeki araç-gereci işverenin hizmetine vermek zorunda kalmasıyla sonuçlanan, dolayısıyla da sömürü mekanizmasını kuvvetlendiren bir işlev görmüştür.[16]

Son olarak işçi sınıfı ve emekçilerin alım güçlerini her gün biraz daha çok eriten enflasyon meselesine değinelim. Türkiye'de 2012'den bugüne yıllık enflasyon sadece bir kere -2019 yılında- düşmüş, onun dışında sürekli yükselmiştir. TÜİK'in son açıkladığı verilerine göre ise 2021 ve 2022 yıllarının Haziran ayları arasındaki enflasyon yüzde 78,62 olarak hesaplanmıştır.[17] Aynı dönemde dar gelirli kesimlerin en önemli harcama kalemi olan gıda ve alkolsüz içeceklerin yüzde 94 oranında zamlanması ise enflasyonun hangi toplumsal kesimleri daha çok vurduğunun açık bir göstergesidir.[18] Gıdadaki enflasyon düşük gelir gruplarının harcama paylarıyla orantılı olarak değerlendirildiğinde ise sorun daha yakıcı bir hâl almaktadır. Nüfusun en düşük yüzde 20'lik gelir grubu için bu oran yüzde 135, ikinci en düşük yüzde 20'lik dilime dahil olanlar için ise yüzde 118 olarak hesaplanmaktadır. Bu iki kesimin asgari ücretliler kategorisiyle büyük oranda örtüştüğü düşünülecek olursa enflasyonun işçi sınıfı ve emekçiler üzerindeki yıkıcı etkisi daha da netleşir. Yazımızın sonlarına gelirken asgari ücretlilerin alım gücündeki düşüşün genel seyrine dair de küçük bir tespit yapmak suretiyle bu bahsi burada kapatalım. 2021'in Aralık ayında 4253 TL olarak ilan edilen net asgari ücretin alım gücü -TÜİK verileri esas alındığında dahi- geçtiğimiz Ocak, Şubat, Mart, Nisan ve Mayıs aylarında, sırasıyla, 472 TL, 700 TL, 970 TL, 1349 TL ve 1516 TL azalmış; bir diğer ifadeyle bu süreçte emekçiler yılın sadece ilk beş ayı itibarıyla 2021 yılındaki alım güçlerinden 5000 TL kaybetmiştir.[19]

***

Yukarıdaki gelişmelerin bir faturası olduğu, o faturanın birileri tarafından ödendiği, ödeyenin de sınıfsal gelir dağılımı verilerine bakmak suretiyle anlaşılabileceği söylenebilir. 2016 ile 2021 yılları arasında GSYH yıllık ortalama yüzde 4 civarında artarken, ücret payının GSYH içindeki oranı yüzde 43,3'ten yüzde 36,5'e gerilemiştir. Dahası, sadece 2021 ve 2022 yıllarının ilk çeyrekleri arasında yapılan bir karşılaştırmada dahi ücret payının yüzde 38,6'dan yüzde 35'e düştüğü anlaşılmaktadır. Gerek GSYH artışının gerekse de ücret payının bu yılın sonuna kadar aynı oranlarda olacağını varsayan kısa erimli bir projeksiyona göre, 2016'dan 2022'ye, ücretlilerin GSYH'den aldıkları payın 8 puan kadar düşmesi söz konusu olabilir ki, bu durum "Türkiye iktisat tarihinde benzeri pek olmayan bir bölüşüm şoku"[20] olarak tanımlanabilir.

[14] A.Çelik ve Ö. F. Özdemir (2021). Türkiye'de Covid-19 ile Mücadele ve Sosyal Politika: Sosyal Diyalog ile İşsizlik, İstihdam ve Gelir Destekleri Açısından Bir Değerlendirme, B. Urhan, M. O. Öztürk ve O. S. Durmaz (ed.) Covid-19 ve Türkiye'de Sosyal Politika içinde, İstanbul: Sarmal Yayınevi, s.205-206.

[15] M. O. Öztürk ve Ö. Ceylan (2021). Salgın Döneminde Fesih Yasağı ve Kod-29 Değişikliği., a.g.e., s.315-317.

[16] O. S. Durmaz (2021). Despotik Emek Rejimleri Yeniden Tesis Edilirken Ortaya Çıkan Bir Lütuf: Covid-19 Salgını., a.g.e., s.279-281.

[17] TÜİK verilerinin birkaç yıldır oldukça tartışmalı olduğunu, alternatif enflasyon hesaplamalarının çok daha yüksek oranlar açıkladığını da yeri gelmişken belirtelim.

[18] Bkz: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tuketici-Fiyat-Endeksi-Haziran-2022-45795 [Erişim: 24 Haziran 2022].

[19] Bu konuyu içinde bulunduğumuz Temmuz ayından itibaren geçerli olacak yeni asgari ücretle ilgili geçmişe yönelik bir değerlendirmeyle noktalayalım: 5500 TL'lik asgari ücret Temmuz ayında değil de geçtiğimiz Nisan ayında belirlenmiş olsaydı dahi, bu meblağ o ay itibarıyla alım gücünde -2021 yılının Aralık ayına kıyasla- eksilme anlamına gelecekti; zira Aralık 2021 seviyelerindeki alım gücünü koruyacak bir asgari ücretin geçtiğimiz Nisan ayında en az 5602 TL olması gerekirdi. Bkz: http://arastirma.disk.org.tr/wp-content/uploads/2022/06/Asgari-Ucret-Arastirma-Raporu-Haziran-2022-SON.pdf [Erişim: 3 Temmuz 2022].

[20] Bkz: https://haber.sol.org.tr/yazar/2016-2021in-bolusum-gostergeleri-328159 [Erişim: 5 Temmuz 2022].

Türkiye Sınıf Mücadelesi Tarihinden;

15-16 Büyük Haziran Direnişi

Celal UYAR
Sosyal-İş Genel Sekreteri

Tarihçinin görevi geçmişi sevmek ya da geçmişten kurtulmak değil, bugünü anlamanın anahtarı olarak onu öğrenip anlamaktır.
E.H. Carr

Geçtiğimiz haziran ayında Türkiye işçi- sendikal hareketinin tarihinde çok özel öneme sahip Büyük Haziran Direnişinin 52. yılını kutladık.

15-16 Haziran 1970 tarihinde ülkemizin en büyük sanayi kentlerinden olan İstanbul'da ve İzmit'te iki gün boyunca onlarca fabrikada üretimi durduran, meydanları işgal eden ve devletin kolluk kuvvetleri ile göğüs göğse vuruşan on binlerce işçiyi eyleme geçiren güç ne idi? Bu sorunun tek bir yanıtı olamaz. Birden çok olgunun bir araya gelmesiyle direnişin açığa çıkacağını hepimiz biliriz. Yani damlaların tamamlanması gerekir.

Bunlara kısaca göz atalım.

13 Şubat 1967 yılında TÜRK-İŞ Konfederasyonundan farklı bir sendikal anlayış iddiası ile kurulan DİSK, sadece üyesi olan işçilerin değil TÜRK-İŞ üyesi ya da sendikasız işçiler için daha iyi ücret ve sosyal haklarını geliştiren toplu iş sözleşmelerden çok daha fazlası anlamına geliyordu. DİSK'in "eşitlik, hak ve adalet" kavramlarını merkezine alarak yürüttüğü sendikal savaşım çok kısa sürede işçi sınıfımız için bir haysiyet kavgası mahiyetine büründü. Aşağılanmadan, horlanmadan, işveren vekilleri tarafından gayriz küfürlere maruz kalmadan çalışmak isteyen, işyerinde ve sokakta eşit muamele bekleyen, hak ettikleri ücreti ve sosyal hakları talep eden işçilerin insani beklentileri ile DİSK'in işçi onuru ve haysiyetini başa alarak sürdürdüğü kavga birbirine denk düşüyordu. DİSK'in daha iyi ücret ve sosyal hakları geliştirmek için sürdürdüğü kavga paralel bir biçimde işyerlerinde ikinci sınıf insan muamelesi gören, ilkel şartlar altında çalışan ve yaşayan işçilerin daha ileri toplumsal yaşam/ düzen özlemine denk geliyordu.

DİSK'in kapatılması, sadece DİSK üyeleri için değil, TÜRK-İŞ üyesi işçi ve sendikasız işçi için de iyi ücretle çalışma, insan onuruna, güvenceli çalışma koşulları açısından ileri bir yaşam özleminin ellerinden alınması anlamına geliyordu. DİSK'in varlığı bu özlemlerin sigortası durumdaydı.

Burjuvazi için ise; DİSK'in varlığı sadece kârlarının bir kısmını işçi sınıfına terk etmek anlamına gelmiyordu. Burjuvazi biliyordu ki; DİSK ile başlayan işçi sınıfının uyanışı sadece sendikal haklarla, iyi ücretlerle sınırlı kalmayacaktır. 10 yılı aşkındır ülkede yükselen işçi hareketinin ürünü olarak doğan DİSK'in varlığı kendi iktidarları için büyük bir tehlikeydi. Burjuvazi, DİSK'in kurulduğu günün hemen ertesinde DİSK'in gelişiminin önünü kesmek için tüm güçlerini seferber etti. TBMM'deki iktidar, muhalefetteki partileri, TÜRK-İŞ Konfederasyonu ve işverenlerin emrindeki sağcı basın kuruluşları eş güdümlü olarak DİSK'in gelişiminin önüne geçebilmek için büyük bir saldırı başlattılar. DİSK'in kuruluşunun üzerinden henüz 11 gün geçmişken Genel Kurmay Başkanlığı Seferberlik Tetkik Kurulu alt teşkilatlarına gönderdiği gizli yazıda DİSK'i "iç düşman" olarak tanımlıyor ve dikkatle izlenmesi emrini veriyordu.

Burjuvazinin tüm ince hesaplarını bozan bir güç vardı. 1960-1970'li yıllar dünyada ve ülkemizde siyasal rüzgârın devrimci güçlerin yelkenlerini şişirdiği dönemdir. İkinci Paylaşım savaşı sonrasında kurulan sosyalist sistem, ileri kapitalist ülkelerde işçi sınıfı savaşının yükselişi ve Asya, Latin Amerika, Afrika ve Ortadoğu ülkelerindeki ezilen ulusların sürdürdüğü ulusal kurtuluş savaşlarının giderek toplumsal kurtuluş mücadelesi niteliği kazanması dönemin devrimci yükselişini temsil ediyordu. Bunlara paralel olarak 1957, 1960, 1969 Moskova ve 1976 Berlin Dünya Komünist İşçi Partilerinin zirve toplantılarının başarıyla sonuçlanması da işçi sınıfı mücadelesini yürütenler açısından bir başka moral kaynağı durumundaydı.

Dünya ölçeğinde toplumsal ilerleme güçlerinin yükselen prestiji doğal olarak başta işçi sınıfımız olmak üzere ülkedeki tüm ezilenleri ve ulusal kurtuluş mücadelesini etkilemesi doğaldı. 1961 Anayasasının sınırlı özgürlükçü ortamını değerlendiren ilerici güçler: 1962 yılında Mehmet Ali Aybar, Nihat Sargın, Necla Fertan, Yaşar Kemal ve Nazım Hikmet'in şiirlerinden ismini bildiğimiz Vâlâ Nureddin tarafından Temel Hakları Yaşatma Derneği kuruldu. Yine aynı dönemde Doğan Avcıoğlu ve Mümtaz Sosyal gibi ilericiler tarafından Sosyalist Kültür Derneği kuruldu. Bu dernek legal olarak sosyalizmi savunan ilk dernek oldu. 13 Şubat 1961 tarihinde kurucuları arasında Kemal Türkler ve Rıza Kuas'ın olduğu sendikacılar tarafından Türkiye İşçi Partisi kuruldu. 1 Şubat 1962 tarihinde Mehmet Ali Aybar TİP'in genel başkanlığına görevine getirildi. Böylece TİP legalde sosyalizmi savunan bir parti haline geldi. 1951 tevkifatında mahkûm edilen TKP kadrolarının büyük kısmı TİP içerisinde yer aldılar. TİP, 1965 seçimlerinde girdiği parlamento seçimlerinde 14 vekil ile parlamentoda temsil hakkı kazandı. Bunun yanı sıra bağımsız olarak seçilen Çetin Altan'ın partiye katılmasıy-

la bu sayı 15 oldu. TİP'in seçimlerle birlikte tüm ilericilerin partisi haline geldi. TİP'li milletvekilleri aracılığıyla ilk kez burjuva parlamento çatısı altında açıktan sosyalizmi savunuldu.

Aynı dönemlerde işçi sınıfı mücadelesinde yasaları aşan fiili mücadele biçimlerinin kullanılmaya başlandığına tanık oluyoruz. İşçi sınıfımız; 1961 Anayasasının sağladığı kısmî özgürlükçü ortamında yasaların sağladığı hak arama yollarını sonuna kadar kullanırken, hem de yasadışı eylemlere başvurmaktan çekinmiyordu. 27 Mayıs 1970 tarihli Cumhuriyet gazetesinde çıkan bir habere göre "son bir yıl içinde sadece İstanbul'da işgal edilen işyeri sayısı 25'ten fazlaydı." İşçi sınıfımızın hak arama savaşımının sonucu beraberinde sendikal hareketin de yükselişini getirdi. 1969-1970 yılında memleketimizde 780 bin işçi, toplu iş sözleşmesinden yararlanmaktaydı. 1970 yılında çeşitli fabrikalarda 26 bin işçi greve çıkmıştı.

Emek tarihçisi Zafer Aydın "İşçilerin Haziranı" kitabında "15-16 Haziran, bulutsuz bir havada aniden bastıran bir yağmur olarak yağmadı. Çakan şimşekler, gök gürültüsü ile geldi" tespitini yapıyor. Büyük bir patlama şeklinde gerçekleşen ve burjuvaziyi büyük bir paniğe sevk eden 15-16 Büyük Haziran direnişi, 1960'lı yılların ilk yıllarında başlayan ve doğrusal bir ivme ile gelişen sosyal ve siyasal savaşımın hem ürünü hem de bir sonucudur. Aynı şekilde 70'li yıllarda tüm işçi hareketinin de yaratıcı ilham kaynağıdır.

15-16 Büyük Haziran Direnişini anlamak için 31 Aralık 1961 Saraçhane İşçi Mitinginden başla-

yarak dönemi damgasını vuran işçi eylemlerine kısaca bir bakmak gereklidir. 31 Aralık 1961 yılında Saraçhane İşçi Mitingi düzenlendi. Mitingi bilinen adıyla Kartal İşçi Birliği ya da resmî adıyla İstanbul İşçi ve Sendikalar Birliği düzenledi. Derneğin başkanı Bekir Belovacıklı iken esas olarak derneğin lideri Harun Karadeniz idi. Bu isimlerin ayrıca belirtilmesi dönemin anlaşılması açısından son derece önemlidir.

31 Aralık 1963 tarihinde Vehbi Koç'un ortağı olduğu Kavel Kablo Fabrikasında işçiler ödenmeyen ikramiyeleri için direnişe geçti. 36 gün süren direniş "kanunsuz grev" olarak Türkiye işçi sınıfı mücadele tarihine geçti.

31 Ocak 1966 tarihinde 2200 Paşabahçe Cam Fabrika işçisi greve çıtı. 21 Mart 1966 tarihinde TÜRK-İŞ yönetiminin işçilerin iradesini yok sayarak işveren ile grevi bitirme protokolü imzalar. İşçiler bu protokolü kabul etmez ve fabrikayı işgal eder. İşverenin grevin yasadışı olduğuna dair açtığı davayı mahkeme reddeder. Böylece fiili olarak süren 71 günlük grev mahkemece yasal kabul edilir. Bu grevde TÜRK-İş yönetiminin tutumu DİSK'in kuruluşuna katkı sağlamıştır.

13 Şubat 1967'de Maden-İş, Lastik-İş, Basın-İş, Gıda-İş, Türk Maden-İş (Zonguldak) İstanbul Valiliğine başvuru dilekçelerini vererek Devrimci İşçi Sendikalar Konfederasyonunun (DİSK) kuruluşunu ilan ettiler.

4- 10 Temmuz 1968 tarihinde Derby işçilerinin referandum talebiyle gerçekleştirdikleri fabrika işgali yeni bir dönemi işaret ediyordu. O tarihte

çıkan Maden-İş gazetesi "İşgal ve Referandum" başlığıyla çıkıyordu. Yine aynı dönemde Lastik-İş'in Derby Fabrikasında başlattığı " Üstünü Aratma" kampanyası hızla sendikanın örgütlü diğer fabrikalarda da yaygınlaştırıldı. "Üstünü Aratma" kampanyasını Maden-İş Sendikası da destekledi ve kampanyayı kendi örgütlü işyerlerine uygulamaya koydu.

Kavel işverenin işçileri sarı Çelik-İş'e üye yapmak istiyordu. Öte yandan işçilerin gözünü korkutmak amacıyla 26 işçi işten atıldı. Bunun üzerine işçiler 9 Eylül 1968 tarihinde referandum yapılması ve atılan işçilerin geri fabrikaya alınması talebiyle işçiler fabrikayı işgal ettiler. 4 saat süren işgal sonrası işveren, atılan işçilerin işe alınmasını ve Maden-İş ile toplu iş sözleşme masasına oturmayı kabul etti.

Singer Dikiş Makinaları farikasında da işveren, işçilerin referandum talebini kabul etmedi. İşverenin Maden-İş örgütlenmesi engellemek amacıyla 3 işçiyi işten attı. Bunun üzerine 10 Ocak 1969 tarihinde işçiler fabrikayı işgal ettiler. 18 Mart 1969 tarihinde de işçiler bu kez ücretlerine zam talebiyle fabrikayı bir kez daha işgal ettiler. 31 Temmuz 1969 tarihinde Koç ailesine ait Demir Döküm Fabrikası işçiler tarafından işgal edildi. Yine işveren, işçilerin iradesin hiçe sayarak Çelik-İş Sendikası ile toplu iş sözleşmesi imzalamak istedi. Aynı günlerde fabrika genel müdürü Burhan Günergün'ün işçilere "Aç köpekler daha ne istiyorsunuz, size her gün 3 kamyon dolusu ekmek getiriyorum. Köpekler gibi yiyorsunuz" sözleri işçilerin öfkesinin daha da artmasına neden oldu. Üç hafta süren direnişin sonunda, işveren işçilerin maaşına zam yapılmasını, atılan işçilerin tekrar işbaşı yapmasını ve Maden-İş sendikası ile toplu iş sözleşme masasına oturmayı kabul etti.

29 Aralık 1969 tarihinde Topkapı'da Gamak Motor Fabrikasında işçiler ödenmeyen ikramiyeleri için fabrikayı işgal ettiler. Polisin açtığı ateş sonucu işçilerden Şerif Aygün şehit düştü.

7 Mayıs 1970 tarihinde ECA fabrikası işgal edildi. Burada da işveren sarı Metal–İş Sendikası ile toplu iş sözleşmesi imzalamak istemişti. İşçinin cevabi olarak yine fabrikayı işgal etmek oldu.

YIĞINLARIN HAK ARAYIŞI YA DA DAHA ADİL BİR DÜNYA İÇİN YIĞINLARIN KAVGASI

Ülke tarihinde her dönem ülke sorunları ve siyasal gelişmelerle yakından ilgili olan üniversite gençliği 1960'lı yıllardan itibaren kitlesel olarak sosyalizm saflarında yerini aldı. Bayar-Menderes hükümetlerine karşı yığınsal olarak meydana çıkan üniversite gençliği Turan Emeksiz'i şehit verdi. 17 Aralık 1965 yılında üniversite gençliği tarafından örgütsel olarak TİP'e bağlı ve ideolojik olarak sosyalizmi savunan Fikir Kulüpleri Federasyonu kuruldu. Dünyada 68 gençlik hareketinin gelişimine paralel olarak, Fikir Kulüpleri Federasyonunun fakülte içinde bildiri dağıtma, kampanya düzelme, panel-forum gibi eylemleri giderek radikalleşmeye başladı. 1967 yılından itibaren üniversite gençliği, anti-emperyalist mücadeleyi öne çıkarmaya başladı. İstanbul limanına demirleyen 6. Filoya karşı protesto eylemleri ile başlayan anti- emperyalist eylemler okul sıralarını aşarak tüm ülkeye yayılmaya başladı. Özellikle üniversite gençliği, köylülerle birlikte, Antalya'dan, Ege Bölgesine, Karadeniz'den Trakya'ya ve Antep'e kadar ülkenin her bölgesinde açığa çıkan üretici mitinginden, toprak işgaline ve köylü direnişine kadar değişik eylemliliklere destek vermiştir. Turan Emeksiz sonrası ilk ölümlü gençlik eylemi 24 Temmuz 1968 tarihinde gerçekleşti. Vedat Demircioğlu, İTÜ öğrenci yurdunda polis tarafından dövülerek öldürüldü. Yine aynı dönemde ODTÜ'yü ziyaret eden Amerikan büyükelçisinin arabası ilerici öğrenciler tarafından yakıldı. FKF'nin 9-10 Ekim 1969 tarihinde yapılan kongresinde ismi DEV-GENÇ ismini aldı. 12 Mart 1971 askeri muhtırası sonrası DEV-GENÇ kökenli örgütler gençlik mücadelesinde öğrenci kimliğini de daha arka plana iterek, 1970'li yıllarda politik aktör olarak toplumsal mücadelede yerlerini aldı.

Bu dönemin en önemli anti-emperyalist eylemlerinden birisi de 16 Şubat 1969 tarihinde Kartal İşçi Birliği'nin düzenlediği ve tarihimize "Kanlı Pazar" diye bilinen "Emperyalizme Karşı İşçi Yürüyüşü" dür. Bu mitingi öğrenci gençliği ve işçiler beraber düzenlediler. Ne yazık ki yürüyüşe katılanlar Mehmet Şevki Eygi liderliğindeki gericilerin saldırısına uğradı. Saldırı sonucu Duran Erdoğan ve Ali Turgut adlı işçiler bıçaklanarak şehit edildiler. İşçi sınıfımızın giderek radikalleşen eylemliliğine paralel olarak toplumun diğer kesimleri de eylem alanlarında. Bu dönemde cumhuriyet tarihinde ilk kez eylem alanlarına çıkan çeşitli toplum kesimlerine şahitlik ediyoruz. İşçi ve öğrenci gençliğin yükselen hak arayışına paralel olarak; öğretmenlerden, üniversite hocalarına, yüksek yargıçlardan, astsubay eşlerine kadar toplumun her kesimi hak arayışında kendilerini ifade ettiler. Bu hak arayışları yasal sınırların zorlandığı bir dönem olarak tarihe geçmiştir.

Yukarıda belirtiğimiz gibi DİSK'in kuruluşundan ve yükselişinden ürken burjuvazi vakit kaybetmeksizin harekete geçti. İlk iş olarak iktidardaki parti ve muhalefet partilerin DİSK'in kapatılması konusunda uzlaşmasını sağladı. İktidar partisi ve muhalefet partilerinin 274 ve 275 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt yasalarında yapmak istedikleri değişikliğin özünü DİSK'in kapatılması oluşturuyordu. Burjuvazi DİSK'i kapatmaya ne kadar kararlıysa da, Kemal Türkler'in liderliğindeki DİSK de burjuvaziye karşı örgütünü koruma konusunda kararlıydı. DİSK yasa değişikliklerinin meclis koridorlarında konuşulmaya başladığı ilk günden itibaren mücadeleye hazırlık yaptı. Yapılmak istenen yasa değişikliğinin içeriği konusunda sendika hukukçularına hazırlık yaptırmaktan tutun da, yasanın engellenmesi konusunda meclisteki siyasi parti temsilcilerinden cumhurbaşkanına kadar görüşmeleri sürdürdü. Tüm bunların en önemli ayağını ise; DİSK'e bağlı sendikaların ve üyelerinin bu büyük mücadeleye hazırlanması oluşturuyordu. DİSK'in 13-15 Şubat 1970 tarihinde gerçekleşen DİSK 3. Olağan Kongresinde hükümetin 274-275 sayılı yasalarda yapmak istediği değişikler tartışıldı. Genel Yönetim Kurulu, kongreden yasaya karşı miting, yürüyüş ve açık hava toplantısı yapma yetkini aldı. Kemal Türkler'in talebiyle 6 Mart 1970 tarihinde DİSK yönetimi toplantıya çağrıldı. Bu toplantının hemen akabinde DİSK; 9 Mart 1970'te üye sendikaların yöneticilerini ve aktif üyelerini toplantıya çağırdı. Bu toplantılar bize DİSK'in çıkacak yasaya karşı eylem yapma kararlılığında olduğunu göstermektedir.

Bu süreçte DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve aynı zamanda TBMM'de milletvekili olan Rıza Kuas aracılığıyla hem meclisten haber alma hem de meclise baskı yapma mücadelesi de yukarıda saydığımız hazırlıklara paralel olarak devam etmiştir. 3 Haziran 1970 tarihinde toplanan DİSK Yönetim Kurulu "Direniş Komitesi" kurma kararı alıyor. Direniş Komitesi eyleme yönelik yapmış olduğu hazırlıkları 5 Haziran 1970 tarihinde DİSK Yönetim Kuruluna sunuyor. Haziran 1970 tarihine DİSK Yönetim Kurulu yayınladığı bildiri ile devrimci sendikaların çalışmasını engellemeyi amaçlayan bu tasarılara karşı anayasal haklarının savunulmasına karar verilmiştir.

İşyerlerine ve mahallesine dönen işçiler uyumadan sabaha kadar direnişin hazırlığı yaptılar. 15 Haziran sabahı Anadolu Yakası'nda Ankara Asfaltı (E-5 Karayolu) üzerindeki fabrikaların işçileri Kartal'a doğru yürüyüşe geçti. Eş zamanlı olarak Avrupa yakasındaki işçilerde eyleme katıldı. Eyüp'te bulunan fabrikaların işçileri Topkapı'ya doğru yürüdü. Bakırköy'de bulunan fabrikaların işçileri Londra Asfaltı'nı işgal ederken, Le-

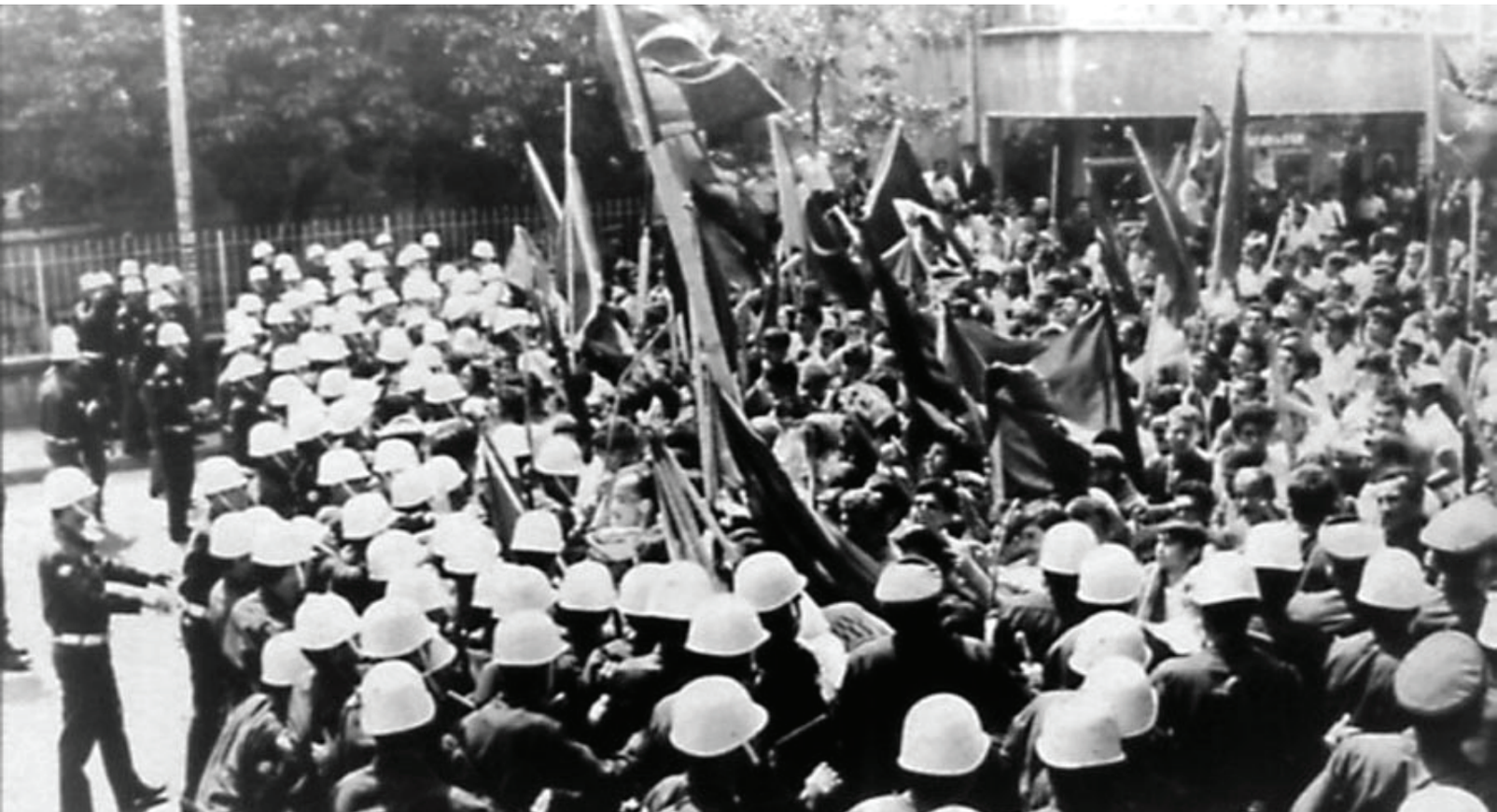
vent bölgesindeki işçiler Şişli- Taksim yönüne yürüyüşe geçtiler. Tuzla- Çayırova'da bulunan fabrikaların işçileri Gebze'ye doğru yürüyüşe geçtiler. Ayrıca Başbakan Süleyman Demirel'in kardeşinin ortağı olduğu Haymak Fabrikası işçiler tarafından işgal edildi.
16 Haziran günü direniş İzmit'e, Ankara'ya ve İzmir'e de sıçradı. Anadolu yakasındaki eylemci işçilere Fenerbahçe Stadyumu önünde devletin kolluk kuvvetleri tarafından ateş açıldı. Kolluk kuvvetlerinin açmış olduğu ateş sonucu Mutlu Akü Fabrikasından Yaşar Yıldırım, Vinlex Fabrikasından Mustafa Bayram, Cevizli Tekel Fabrikasından Mehmet Gıdak şehit düştü. Esnaf Doğukan Dere ve polis memuru Yusuf Kahraman hayatını kaybetti. 16 Haziran akşamüzeri İstanbul ve Kocaeli illerinde 60 günlük sıkıyönetim ilan edildi. Başta Kemal Türkler olmak üzere DİSK yöneticileri tutuklandı.

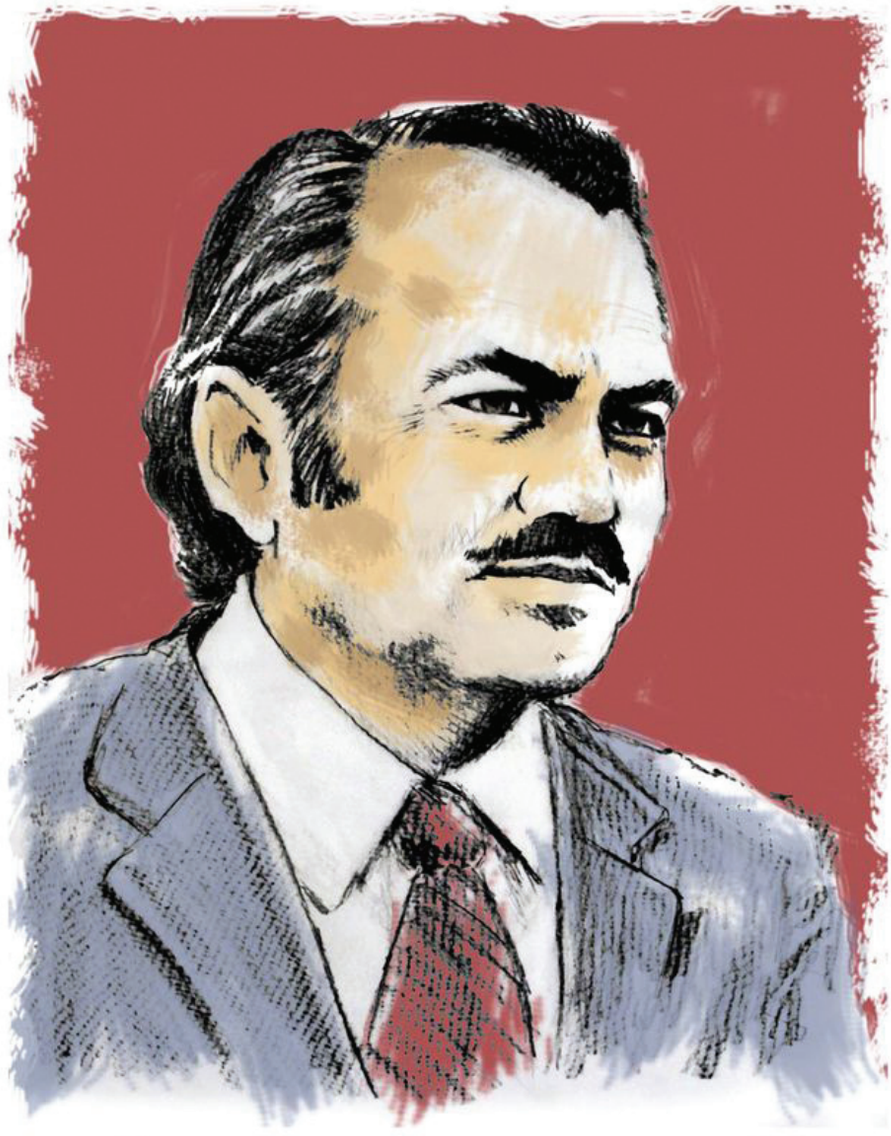
SONUÇ OLARAK

Büyük bir patlama şeklinde gerçekleşen ve burjuvaziyi büyük bir paniğe sevk eden 15-16 Büyük Haziran direnişi 1960'lı yılların ilk yıllarından başlayan ve doğrusal bir ivme ile gelişen sosyal ve siyasal savaşımın hem ürünü hem de bir sonucudur.
15-16 Büyük Haziran Direnişi sadece işçilerin daha iyi ücret talebi ile gerçekleşmiş eylemleri değildir. Aynı zamanda işçi sınıfının haysiyetini ve geleceğini koruma direnişidir.
15- 16 Büyük Haziranı Direnişini yaratan o günün sendika önderleri, burjuvaziden gelen saldırılara karşı devrimci tarzda yanıt verilmesine ilk önce kendileri inandılar ve işçi sınıfına güvendiler. O inanç, cesaret ve kararlılıkla üyelerini direnişe hazırladılar.

15-16 Büyük Haziranı Direnişi, işçi sendika hareketinde liderliğin önemini bir kez daha kanıtlamıştır.

Tarihimizde, 15- 16 Büyük Haziran Direnişi kadar kendinden bağımsız olarak dönemi etkilemiş toplumsal olay çok azdır. 15-16 Büyük Haziran Direnişi öncesinde de günümüzde olduğu gibi işçi sınıfından ve fabrikadan bağımsız devrim hayalleri kurmak revaçta idi. Legal sosyalist ve gençlik kesiminde ülkede işçi sınıfının varlığı tartışılıyordu. 17 Haziran'da bu tartışma bitti. Parlamentodaki en büyük muhalefet partisi, işçi sınıfının sendikalarına ve DİSK'e dair olan politikalarında köklü değişiklik yapmak zorunda kaldıkları bir dönem yaşanmıştır.
15- 16 Büyük Haziran Direnişinde öne çıkan militanlar çok kısa süre sonra başta Maden-İş Sendikası olmak üzere demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkesinin savunulduğu sendikaların yönetim kademelerinde yer almışlardır.

Türkiye İşçi Sınıfının Unutulmaz Önderi
Kemal TÜRKLER'i anarken

Türkiye işçi- sendikal hareketinin, sınıf ve kitle sendikacılığı savaşımın önderlerinden, DİSK ve Türkiye Maden-İş Sendikası'nın Genel Başkanı Kemal TÜRKLER'i, faşist çeteler tarafından katledilişinin 42 . yılında saygı, sevgi ve savaşımını sürdürme kararlılığıyla anıyoruz.

Kemal TÜRKLER, bütün yaşamını işçi sınıfının demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri temelinde sürdürdüğü, daha iyi bir yaşam, daha iyi bir çalışma koşulları savaşımına adamıştı. 22 Temmuz 1980'de sabah 9.00 sularında evinin önünde faşist katiller tarafından öldürüldü.

Kemal TÜRKLER'in öldürüldüğü gün, sendikası Türkiye Maden-İş üyesi yaklaşık 90 bin işçi direnişe geçti. Ertesi gün DİSK ve Türk-İş üyesi ve örgütsüz yaklaşık bir milyon işçi ve emekçi yas ilan etti. Bütün ülkede şalterler indi ve yaşam durdu. 24 Temmuz 1980 tarihinde DİSK'in Merter'deki binasında katafalka konan naaş'ı yüzbinlerce işçi, memur, emekçi ve aydın tarafından ziyaret edildi. 25 Temmuz 1980 günü sıkıyönetim komutanlığı tarafından dört bin kişi ile sınırlandırılmak istenen cenaze töreni, kurulan bari-

katların aşılmasıyla üç yüz bin kişilik bir güçle gerçekleştirildi. İstanbul Aksaray Meydanı ve Topkapı Mezarlığı'na açılan tüm caddeler zapt edildi.

Kemal TÜRKLER'in öldürülmesi sıradan bir olay değildir. Bu cinayet, ülkenin o günden bugüne yaşadığı temel politikanın kilit noktasını belirlemektedir. O güne kadar, burjuvazinin ana ekonomik birikim modeli olan iç pazarı esas alan ithal ikameci kalkınma politikaları, bir yandan gelişen finans oligarşisinin emperyalist işbölümüne entegre olmasını engellerken, diğer yandan bunun zorunlu gereği olan alım gücünü belli bir düzeyde tutmayı gözeten "sosyal devlet"uygulamaları, ülkede üretilen değer birikiminin finans oligarşiye akmasını engelliyordu.

Kısaca o güne kadar olumlu sonuçlar veren birikim modeli artık dar geliyor, yeterli olmuyordu. Finans oligarşi, devletle bütünleşmiş tekelci kapitalizm evresine yükselmenin sancılarını çekiyordu. Emperyalizmin Türkiye gibi geri bırakılmış ülkeler için öngördüğü sanayileşme modeli, ileri kapitalist ülkelerin terk ettiği emek yoğun, pis işler diye tarif edilen ekolojik dengeyi bozan ve Uluslararası pazarla tamamen bütünleştiren bir sanayileşme modeliydi. İhracata dönük sanayileşme modeli olarak da adlandırılan ve ülkemizi alt entegrasyon zincirinin bir halkası yapmayı amaçlayan modelin uygulanabilmesi, yani 24 Ocak 1980 kararlarının hayata geçirilebilmesi için, o günkü parlamentonun birleşimi, yükselen toplumsal muhalefet de göz önüne alındığında pek uygun gözükmüyordu. Bu politikaları gerçekleştirebilmek için parlamento ve burjuva hükumetinin fededilmesi, işçi sınıfının başını çektiği toplumsal muhalefetin ezilmesi gerekiyordu. Bu ise; ancak askeri bir faşist darbe
ile gerçekleştirilebilirdi. Kemal TÜRKLER'in öldürüldüğü günlerde cuntanın hazırlığı yapılıyor, ülke adı konmamı bir iç savaş yaşıyor, faşist çeteler eliyle anarşi ve terör tırmandırılıyordu. Her gün onlarca ilerici, devrimci ve aydın sokak ortasında katlediliyordu.
Kemal TÜRKLER, iki önemli özelliğinin kesiştiği noktada enönemli hedefi oluşturuyordu. Bunlardan ilki, katli nedeniyle darbeye zemin hazırlamak için toplumda büyük çalkantılar yaratacak bir isim olması, ikincisi darbe ertesinde yükselebilecek toplumsal başkaldırışa işçi sınıfının karizmatik lideri olarak öncülük edebilecek olmasıdır. Böyle bir hesapla, daha önceden öğretmen hareketinin lideri Talip ÖZTÜRK de katledilmişti.

Böylesi büyük oyunların ve hesapların tasarlandığı bir siyasal süreçte, faillerin yalnızca faşist çeteler olmadığı açıktır. Tetiği çeken faşist çeteler olabilir ama olayın arkasında emperyalist ülke yönetimleri, onlarla işbirliği yapan yerli sermaye çevreleri ve gizli istihbarat servisleri vardır. Bu nedenledir ki, cinayetin üzerinden kırk üç geçmesine rağmen cinayet aydınlatılamamıştır.
Kemal TÜRKLER işçi-sendika hareketinin karizmatik lideriydi. Bu tarihsel bir gerçekliktir. Peki Kemal TÜRKLER'i karizmatik lider yapan nelerdir? Bunun iki nedeni vardır. Birincisi yılmadan, ölümü göze alan mücadeleci kişiliğiydi. İşçi sınıfının sermayeye karşı her bölgesel ya da yığınsal başkaldırışın-

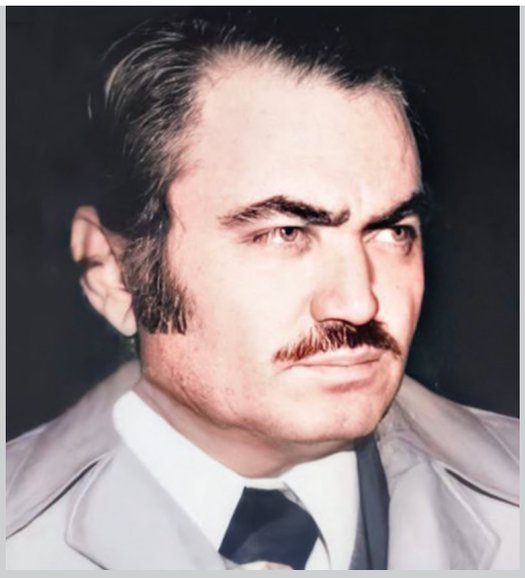
da, orada fiilen orada var olmuş ve öne atılmıştır. O, Kavel Direnişi, Singer, Arçelik, Paşabahçe grevleri bir çok mevzide savaşım yürüten işçilerin arasındadır. 1961 Saraçhane Mitingi, 15-16 Haziran 1970 Büyük İşçi Direnişi, 1975 Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Mücadele Mitingleri, 1976 -1977-1978-1979 yığınsal 1 Mayıs gösterileri...

51 yıllık 1 Mayıs yasağının kırılmasında Kemal TÜRKLER'in rolü çok büyüktür. Taksim Meydanı'na "1 Mayıs Alanı" ismini Kemal TÜRKLER koymuştur. Yine 1976'da DGM Direnişleri ve MESS'e karşı Türkiye Maden-İş'in yürüttüğü toplu grevler... tüm bu eylemlerde Kemal TÜRKLER hep en önde yer almıştır.

İkincisi; Kemal TÜRKLER her önemli uğrakta, her yol ayrımında tarihsel ve toplumsal ilerleme doğrultusunda yer almayı bilmiştir. O ileriyi gören, zeki ve sağduyulu bir kişiliğe sahipti. Türk-İş- DİSK ayrımında DİSK'ten yana tavır koymuş, bu yeni oluşumun başını çekmiştir. Sosyal demokrasi Sosyalizm ayrımında sosyalizm saflarında yer almıştır. Türkiye İşçi Partisi'nin kurucuları içinde yer almış, 1973 Genel Seçimlerinde 12 Mart faşist cuntasına karşı demokrasinin kazanılması için sosyal demokratlarla güç birliği yapma zorunluluğu gelip kendini dayatınca, cesaretle DİSK üyelerini CHP'ye oy vermeye çağırmıştır. 1975'te DİSK'i 5. Genel Kurulu'nda DİSK için çönemli bir uğrakta ve dönüm noktası sayılabilecek kararlar alınırken (ki bu kararlar DİSK'in sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışının biçimlenmesidir) günün koşullarını ve toplumsal hareketin yönünü iyi değerlendirerek DİSK'teki komünistlerden yana tavır koymuştur. 1977'de UDC çağrısını, DİSK yönetiminde ve basında problem çıkarılması üzerine, tek başına üstlenme kararlılığını göstermiştir. DİSK'in 6. Genel Kurul sürecinde başkanlık koltuğuna sarılmamış, DİSK'in büyüyüp gelişmesi uğruna sosyal demokrat ağırlıklı iki büyük sendikanın üyeliğini sağlamış ve bu gelişme sonucu 22-27 Aralıkta yapılan 6. Genel Kurul'da onurlu bir biçimde on yıldır sürdürdüğü DİSK Genel Başkanlığı görevini devretmiştir. Katledilmesine dek, Türkiye Maden-İş Sendikası Genel Başkanlığı görevini sürdürmüştür.

Kemal TÜRKLER, DİSK'in gündeminde yer alan ve tartışılan; tüketim kooperatifleri, yapı kooperatifleri, işçi medyası yaratma, eğlence ve dinlenme olanakları, kültür sanat faaliyetleri; yani kısaca işçinin 24 saatine giren sendikacılık anlayışına daha o günlerde sahipti. Kemal TÜRKLER'den öğreneceğimiz alacağımız çok ders vardır. İşçi sınıfının bağrında yetişen, savaşkan, karizmatik ve ender bir lider olarak anısı daima bizlerle yaşayacaktır.

Şan olsun işçi sınıfına yürekten inananlara, onun mücadelesi uğruna ölümü göze alanlara...

KEMAL TÜRKLER'İN KISA YAŞAM ÖYKÜSÜ

Kemal TÜRKLER, 1926 yılında Denizli'de doğdu. 1948 yılında İstanbul Hukuk Fakültesi 2. sınıfında okurken, Emayetaş Fabrikası'nda işçiliğe başladı. Fabrikada 4 yıl işçilik yaptı. Emayetaş fabrikasında çalışırken, İstanbul Demir ve Madeni Eşya İşçileri sendikasına (sendika daha sonraki yıllarda T. Maden-İş ismini aldı.) üye oldu. Fabrikada işçi mümessilliği görevini yürüttü. Daha sonra sırasıyla altı ay Bakırköy Şube Sekreterliği, iki yıl Şube Başkanlığı ve bir buçuk yıl sendikanın Genel Sekreterliği görevlerini yürüttü.

Kemal TÜRKLER, 22 Temmuz 1980 tarihinde faşist canilerce katledildiğinde, 26 yıldır T. Maden-İş Sendikası'nın aralıksız Genel Başkanlığı'nı yürütmekteydi. 1967 DİSK'in kuruluşundan Aralık 1977'deki DİSK Kongresine kadar DİSK Genel Başkanlığını yaptı. TİP'in ve DİSK'in bir numaraları kurucusu olan Kemal TÜRKLER, Türkiye Barış Derneği Onur Kurulu ve DSF/UMSB Yürütme Kurulu Üyeliği görevlerini de yürüttü. Kemal TÜRKLER, iki çocuk babasıydı.

"Bizler; Türkiye İşçi Sınıfının tüm çıkarları, hakları ve özgürlükleri için ve de onuru için bir araya geldik!"

Kemal TÜRKLER

KEMAL TÜRKLER'İN SON SÖZLERİDİR

Silin gözlerinizi
Aldandı yeniden
Beni vuranlar

Sürü şaşırır yolunu başı yitince
Sürü değilsiniz ki siz

İşçisiniz

Silin gözlerinizi görevdesiniz
Bunca akıttıkları kan
Değiştiremez tarihi
Yazar cellatlığını onların
Bir kez daha tarih

Acımız unutturamaz görevlerinizi

Silin gözlerinizi
Alın terinindir yarın

Yok olup gitmenin telaşında katiller
Durduramaz savaş ortasında yürüyüşü

Saflarda düşenler

Kitapları öldüremezler
Alanlarda bizi vuranlar
Tarihi geriye döndüremezler

Hoşçakalın

Sürdürün savaşı arkadaşlar
KEMAL TÜRKLER'İN
SON SÖZLERİDİR

SENNUR SEZER

Sendikal Mücadeleye Adanmış Bir Yaşam: Özcan KESGEÇ

Özcan KESGEÇ, 17 Eylül 1945 tarihinde Afyon'un Dinar ilçesinde doğdu.
Lise öğrenimini Kuleli askeri lisesinde tamamlayan KESGEÇ, Kara Harp Okulu öğrencisi iken 21 Mayıs 1963'te Talat Aydemir'in darbe girişimi nedeniyle 1453 öğrenci ile ordudan tasfiye edildi.

1964 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne girdi. Bu sırada; İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde ilk kez öğrenci derneğinin kuruluşunda yer aldı ve dernek başkanlığı görevini üstlendi.

Öğrenci iken 1967 yılında SSK Eminönü Şubesi'nde çalışmaya başladı ve SSK'da "memur" denilen çalışanların 10 Aralık 1966'da kurdukları Sosyal-İş Sendikası'na üye oldu. Üniversiteyi 1969 yılında bitirdi.

Kesgeç, Muammer Eronat'ın Genel Başkanlığa seçildiği 21-23 Nisan 1969'da yapılan 2. Olağan Genel Kurul'da Genel Sekreterliğe seçildi. Sendikanın tek profesyonel yöneticisi Özcan Kesgeç'ti.
Üniversitede tanıştığı sınıf arkadaşı Emine Moral ile 8 Temmuz 1970'de evlenerek Ankara'ya yerleşti. KESGEÇ'lerin ikiz kızlarından birer de torunları oldu.

DİSK başta olmak üzere, bağımsız sendikaları da yok etmek isteyen ve "15-16 Haziran" direnişine neden olan Sendikalar Yasası değişikliğine karşı 131 Sendika "Bağımsız Sendikalar Direniş Komitesi"ni kuruldu ve Komitenin Genel Sekreterliğine Özcan Kesgeç getirildi.

23-24 Nisan 1971'de yapılan 3. Olağan Genel Kurul'da Genel Sekreterliğe tekrar seçilen Özcan Kesgeç, Muammer Eronat'ın yönetimden ayrılması üzerine 19 Aralık 1971'de toplanan GYK tarafından Genel Başkanlığa getirildi. Öldüğü güne kadar sendikamızın genel başkanlık görevini üstlendi.
Özcan Kesgeç 4-6 Ağustos 1972'de toplanan 2. Olağanüstü Genel Kurul tarafından da yeniden Genel Başkanlığa getirildi. Bu dönemde "işkolu"na açılan ve yoğun bir örgütlenme gerçekleştiren Sosyal-İş Sendikası, 24 şube ve 5 temsilciliği ile çalışmalarını 67 ilde sürdürmeye başladı ve 94 işyerinde grev kararı alındı. 1974 yıl sonu itibari ile üye sayısı 11720'ye ulaşmıştı. Bu dönem, sendikanın derlenme-toparlanma dönemi oldu; Sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışını esas ve temel alan bir mücadele çizgisine oturmaya başladı. Bağımsız sendikaların Sosyal-İş'e katılım süreci de bu dönem de başladı.

Kesgeç, 1973 yılında CHP İşçi Büroları Genel Sekreterliği görevine getirildi.

Kesgeç, Sosyal-İş'in 29-31 Mayıs 1974'te toplanan 4. Olağan Genel Kurulu'nda, oybirliği ile DİSK'e katılma kararı alınmasının ardından 1974-75 yıllarında Kemal Türkler'in Genel Başkanlığı döneminde DİSK Genel Başkan Vekilliği görevine getirildi.

Özcan Kesgeç 1975 yılında yeniden kurulan Türkiye İşçi Partisi (TİP) kurucuları arasında yer alarak partinin MYK Üyeliğine getirildi.

12 Eylül 1980'de Faşist Cunta, ülke yönetimine el koydu, DİSK ve bağlı sendikaların çalışması durduruldu ve yönetimleri kayyımlara verildi. DİSK ve bağlı sendikaların yöneticileri ile birlikte tutuklandı, Ekim 1985'e kadar 5 yıl tutuklu kaldı. 52 DİSK ve bağlı sendikaların yöneticileri ile birlikte idamla yargılandı, yargılama sonunda beraat etti.
DİSK ve bağlı sendikaların beraatı sonrasında 11-12 Nisan 1992'de toplanan Sosyal-İş Sendikasının 7. Olağan Genel Kurulu'nda yeniden Genel Başkanlığa seçilen Özcan KESGEÇ, O'nu yitirdiğimiz 19 Temmuz 2007 gününe kadar yapılan tüm Genel Kurullarda Genel Başkan'lığa seçildi.

ÖZCAN KESGEÇ'in liderliğinde sendikamız 12 Eylül Cuntasının sendikaların önüne koymuş olduğu barajı, Çankaya Belediyesi'ne bağlı Belde A.Ş.'de Borçlar Yasası'nın 316 ve 317. maddeleriyle düzenlenen "Umumi Mukavele" hükümlerine göre "toplu iş sözleşme" iradesini ortaya koydu.

Bugün de sendikamız yönetimi, ÖZCAN KESGEÇ'ten öğrenmiş olduğu derslerin ışığında, hükümetlerin önümüze koyduğu engelleri işçi sınıfının iradesine dayanarak aşmaya devam etmektedir.

SENDİKAMIZIN UNUTULMAZ GENEL BAŞKANI ÖZCAN KESGEÇ ÖLÜMÜNÜN 15. YILINDA MEZARI BAŞINDA ANILDI.

Yapılan anmaya sendikamızın yöneticileri, üyeleri DİSK genel Başkanı Arzu Çerkezoğlu, DİSK Genel Sekreteri Andan Serdaroğlu, DİSK İç Anadolu Bölge Başkanı Tayfun Görgün ve DİSK'e bağlı sendikalarımızın yöneticilerin yanı sıra ÖZCAN KESKEÇ'in TİP ve TBKP'den yoldaşları katıldı.

Sınıfın Gündemi;

20 ARALIK KARARLARINDAN BUGÜNE

Sınıfın Sesi Kolektifi

"Egemen sınıf, yani soylular, her yerde, başlarında bir hükümdar bulunmak üzere örgütlendiler."

KARL MARX

Türkiye ekonomisinin iyiden iyiye raydan çıktığı süreçte, sermayenin tüm paydaşlarından 18 Aralık 2021'de farklı nüanslarla da olsa ilk kez toplu bir şekilde itirazlar dile getiriliyordu. TÜSİAD temsilcileri rasyonel iktisadi modellerin uygulanmasını ısrarla vurgularken, TOBB temsilcileri ve MÜSİAD açıkça iktidarı hedef almamış olsa da yüksek kur ve artan maliyetlerden dolayı piyasanın durma noktasına geldiğinden şikâyetçilerdi. Türkiye sermayesinin paydaşları ve iktidar arasında görüş ayrılığının arttığı o tarihlerde, 20 Aralık 2021 akşamı yeni ekonomik kararların alındığı bizzat Erdoğan tarafından duyuruldu. **"Kur Korumalı Mevduat Sistemi'nin"** bir başka deyişle **"Türkiye Ekonomi Model'inin"** uygulamaya konulmasının üstünden 7 ayı aşkın bir süre geçti. Ekonomi Bakanı Nebati tarafından **"ücretli emekçilerin ve dar gelirlilerin"** kaybettiği bir sistem olarak açıklanan, bir avuç sermaye azınlığını destekleyen modelin 7 aylık faturası ülkeyi adım adım iflas riskine sürüklemiş durumda.

Nereden nereye geldik?

Aralık 2021 itibariyle yüzde 36,08 olarak açıklanan resmî enflasyon verisi haziran ayı itibariyle yüzde 79,60 olarak açıklandı. Oysa Kur Korumalı Mevduat sistemi ile hedeflenen kurun düşürülmesi ve sonucunda ise enflasyonun yaz aylarında düşüş göstermesidir. Öyle ki Bakan Nebati; enflasyonun mart ayında zirve yapacağını, enflasyonun yıllık artışının ise yüzde 50'yi aşmayacağını ısrarlı bir şekilde savunuyordu. Haziran ayı itibariyle yüzde 79,60'lık resmî enflasyon 24 yılın zirvesine oturmuş durumda. Gıda enflasyonun yıllık artış ise yüzde 95 iken üretici enflasyonu ile tüketici enflasyonu arasındaki 65 puanlık fark ile ülke tarihinin rekorunu kırmış durumda. 20 Aralık 2021'de 18,30'ları gören dolar kuru ise şu an itibariyle tekrar 18 bandına yerleşti. Geniş tanımlı işsizlik oranı

EMEĞİN DURUMU

ise 8,4 milyonu aşarak pandemi öncesini geride bıraktı. Türkiye'nin yine bu süre içerisinde iflas risk primi 900 puanın üzerine çıktı. Türkiye ekonomi modelinin neler getireceğinden çok neler götüreceğine dair uzlaşılan tek nokta ise ülkenin hızla Sri Lanka gibi iflasa sürüklenmesi olasılığıdır.

20 Aralık ekonomi kararlarının emekçilere maliyeti ise şu an için 60,6 milyar TL ile sınırlı. Bir başka deyişle zenginlerin yoksul emekçiler tarafından finanse edildiği **"Kur Korumalı Mevduat Sisteminden"** dar emekçilerin emeği üzerinden ayrıcalıklı bir avuç kesimin şimdiye kadar kazandığı para 60,6 milyar TL. Kaldı ki bu miktarın yılsonuna kadar katlanarak artacağı da bir başka gerçekliktir.

Asalak kapitalizm, yüzsüzlük ve sabır;

Ekonomik kaos ortamında tahmin edildiği üzere en karlı çıkan sermaye grupları ve bir avuç imtiyazlı kesim olmuş durumda. Bunların başında ise bankacılık sektörü gelmektedir. Merkez Bankasına faiz indirtip, ekonomideki tüm faiz oranlarının yükselmese yol açan, faize "faiz" dememek için "kur korumalı mevduat, gelire endeksli senet, kira sertifikası, enflasyona endeksli tahvil, altın tahvili" gibi

araçlarla hazinenin faiz yükünü birkaç kat artıran ekonomik politikaların tek kazananı bankacılık sektörü oldu. Sektörün, toplam aktiflerinin yüzde 74, öz kaynaklarının ise yüzde 62,7 oranında arttığı bir dönemde net karlarındaki artış ise yüzde 400,5'i buldu.

Yine aralık ayından bugüne özellikle kur korumalı mevduat sisteminin de etkisi ile ülkedeki milyoner sayısı sadece 6 ayda 150 bin kişi arttı. 2022 yılı merkezi yönetim bütçesi henüz 6 ayını doldurmadan açık verince iktidar yılın ikinci yarısı için ek bütçe getirmek zorunda kaldı. Ek bütçede ise diğer bütçelerde olduğu gibi halkın üstündeki vergi yükünü daha fazla arttırmayı da unutmadı. Bu süreçte emekçilerin payına ise açlık sınırı altında kalan ikinci bir asgari ücret düzenlemesi ve TÜİK'in kâğıt üstündeki hileleri ile gasp edilen kamu emekçilerine yüzde 41,69'luk göstermelik maaş zammı düştü. Tabi birde bol bol Cumhurbaşkanından sabır nasihatleri ve ekonomi bakanının "bu enflasyon oranı ile dışarı çıkabiliyorum" yüzsüzlüğü ve her şeyden önemlisi ise emekçilerin gasp edilen alın teri üzerinden **bir avuç asalak azınlığın daha fazla büyümesi düştü.**

Sermaye düzenine karşı örgütlü emek mücadelesi büyütülmeli;

Her ne kadar da sermayenin paydaşları ve iktidar sözcüleri arasında suni bir gerginlik havası yaratılmış olsa da temsil ettiği sınıfsal kimlikten kaynaklı iktidarın sermaye grupları ile arasında kalıcı bir gerginliğe yol açacak tartışmalar ufukta görünmüyor. Lakin Erdoğan iktidarının TÜSİAD ile olan tartışması ise işin farklı bir boyutuna işaret etmektedir. Erdoğan TÜSİAD'ı kendi iktidarını hedef almakla eleştirirken, geçmişe yaptığı atıfla TÜSİAD temsilcilerinin "sözde milli iradeye" ket vurmakla itham etmektedir. Erdoğan'ın TÜİSAD ile olan ihtilafı; kendisine tabi olmak ile olmamak arasında tercih yapma zorunluluğuna sıkıştırılan bir tartışmanın sonucu olarak değerlendirilebilir. Unutmayalım ki yandaş TÜİSAD AKP'nin ilk iktidara geldiği süreci sahiplenmiş, iktidarın kendisinden hemen önce devraldığı IMF politikalarının uygulanması noktasında tam destek vermiştir. Şu an yaşanan durum ise her ikisi de emek düşmanı, özünde aynı ama söylemde farklı olan iki grubun **"tatlısert"** atışmasından başka bir şey değildir.

Nitekim bu süreçte sermayenin de yeni talepleri bulunmaktadır. Çalışma Bakanının kendince sendikal haklar ve özgürlükler noktasında dem vurduğu toplantıda TİSK'in taleplerine dikkat etmekte fayda var. TİSK başkanı iş hukukunun

mevcut esnek çalışma maddelerinin daha fazla uygulanmasını istemekte yani **"güvenceli esneklik"** adı altında çalışma yaşamının daha fazla kuralsız hale getirilmesini talep etmektedir. Sermaye grupları bugüne kadar her koşul ve şart altında kendi örgütlülüklerini koruyabilme kabiliyetini göstermiştir. Bu kimi zaman eski devlet aygıtı düzeninin etrafında şekillenmiş, kimi zamanda siyasal islamcı hareketin sözüm ona çıkardıkları gömleği giyinerek üstlenmiştir.

Bu yılın ilk iki ayında başlayan ve tüm ülke sathına yayılan emek isyanları ise son bir aydır kaldığı yerden devam etmektedir. Termik santrallerde, fabrikalarda, tersanelerde hatta ülke geneline yayınlan PTT'de işçilerin iş bırakma eylemleri, çatırdayan bu düzene karşı hak arayan, emeğine ve örgütlülüğüne sahip çıkan işçilerin direnişi olarak ortaya çıkmaya devam ediyor. Karşı sınıfın örgütlülüğüne ve her koşul altında birlikte davranabilme becerisine bakınca; emek isyanları irili ufaklı ve kendiliğindenci bir tarzla gelişerek henüz topyekûn bir karşı koyuşu gerçekleştirebilecek bir öz örgütlülüğe ne yazık ki sahip değil. İşçi sınıfının, emekçilerin kendi öz örgütünü kurmak da örgütlü bir şekilde mücadele etmekten ve sendikal hareketin emeğe yabancılaşmış halinden sıyrılıp, mücadeleci bir çizgiye bir an evvel adım atmasından geçiyor.

Yurda Açılan Pencere;

EKONOMİK KRİZİN İŞÇİ SINIFI ÜZERİN

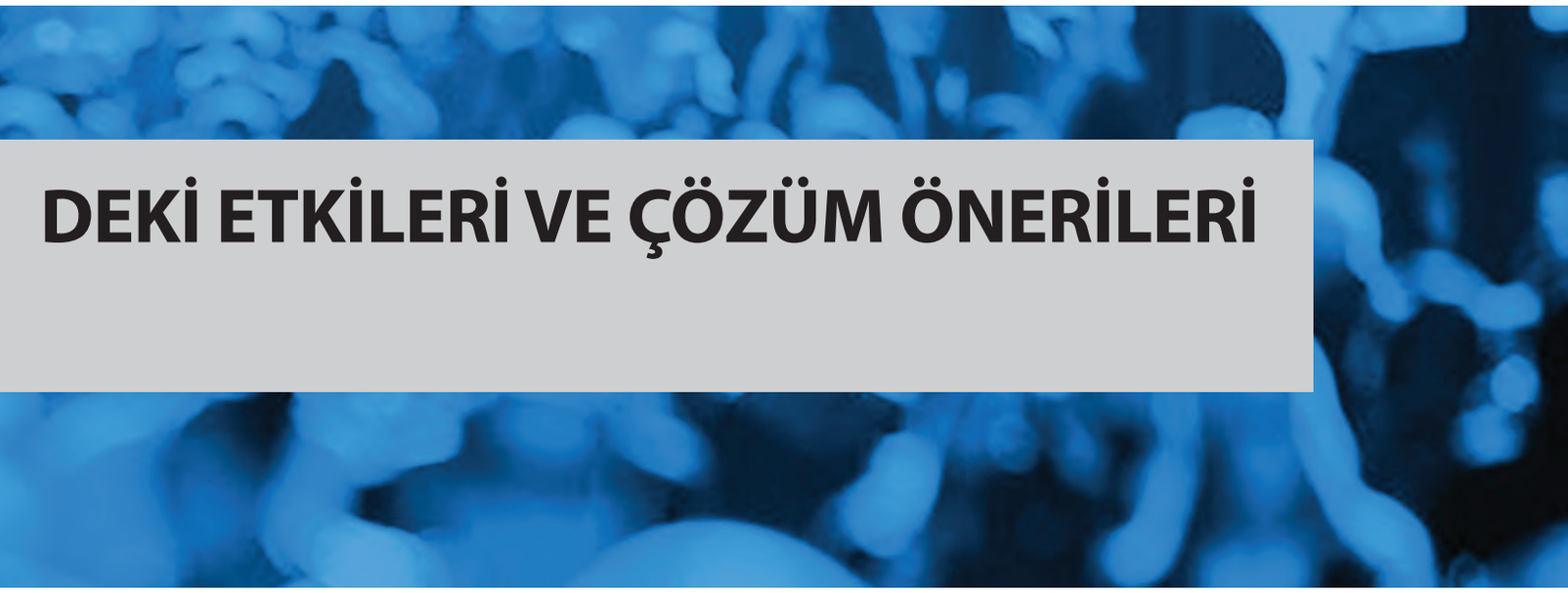
Adnan SERDAROĞLU
DİSK Genel Sekreteri

Türkiye ekonomisi ağır bir krizin içinden geçmektedir. Yanlış ekonomi politikalarda ısrarın sonucu olarak pandemi dönemi öncesinde başlayan kriz, pandeminin de etkisi ile derinleşerek bir girdaba dönmüş durumdadır. Bu süreçte siyasal iktidarın işçilerin sağlığı pahasına çarklar dönmeye devam edecek kararı, diğer sektörler gibi metal sektörünü de etkilemiştir. Birleşik Metal İş Sendikası'nın öncülüğünde metal işçileri, hem işçi sağlığı ve güvenliği alanında hem de krizin ekonomik etkilerine karşı önemli bir mücadele vermiş, bu süreçte ağır kayıpların önüne geçebilmiştir.

Metal sektörü, işçilerin büyük fedakarlıkları ile önemli bir gelişim göstermiş, bununla birlikte Birleşik Metal İş Sendikası MESS sözleşmeleri başta olmak üzere pek çok iş sözleşmesinde örgütlü gücü ile tarihi rakamlara imza atmıştır.

Ciddi sıkıntıların altında yaşadığımız pandemi ve sonrasında içinden geçtiğimiz dönem, Türkiye ekonomisinin geleceği konusunda kaygılarımızı artırmaktadır. Nitekim 18 Haziran 2022 tarihinde topladığımız Bilim ve Danışma Kurulumuz bu sorunlar etrafında etraflıca değerlendirmeler ve önerilerde bulunmuştur. Ben bu yazıda bu çalışmanın sonuçlarını, sizlerle paylaşmak istiyorum.

DEKİ ETKİLERİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

TÜRKİYE EKONOMİSİ İDARESİNİ KAYBETTİ

İçinden geçtiğimiz süreçte hükümet, Türkiye ekonomisinin idaresini kaybetmiştir. 2018 yılından bu yana Türkiye'nin yaşadığı kriz, 1950, 1970 ve 1990'ların sonlarında yaşanan daha önceki yapısal krizleri hatırlatan unsurlar taşımaya başlamıştır. Bu yapısal krizlerin her biri ekonomide model değişimi ile sonuçlanmıştır. Ancak bu süreçte yeni bir model ve bunun siyasal bir altyapısı yoktur. Türkiye ekonomisi yeterince istihdam yaratmayan, güvencesizliği yaygınlaştıran, eşitsizlikleri derinleştiren, yoksullaştırıcı bir büyüme stratejisini sürdürmektedir. Bu dönemde çalışan yoksulluğunun giderek yaygınlaştığı, orta gelirli grupların yoksulluğa sürüklendiği somut bir olgudur. KKM (Kur Korumalı Mevduat Hesabı) ve GES (Gelire Endeksli Senet) gibi politikalar kontrolü kaybedilmiş ekonomiye yönelik günü kurtarmayı amaçlayan uygulamalardır. İktidar büyümeyi sürdürmek adına düşük faizde ısrar etmekte ancak bunun da sınırlarına gelmiş bulunmaktadır. Türkiye'nin ekonomik büyümesi çoktandır yanlış ekonomik tercihlerle büyük oranda yabancı sermaye girişlerine bağımlı hale getirilmiştir. Türkiye'ye yabancı sermaye girişleri de kredi genişleme süreçleri de her dönem devam etmiştir. Bugün küresel konjonktür buna uygun değildir. Bu nedenle yabancı sermayeyi ülkeye çekme gayreti artmıştır. Günü kurtarmak için gündeme gelen, finansal icatlar, swap uygulamaları bu süreçte yaygınlaşmıştır.

Bu gidişatın nihai sonucu kemer sıkma politikalarıdır. Bütçede bozulma, kamu borçlarındaki artış buraya gidişi göstermektedir. Ancak seçimler nedeni ile bu sürecin ertelendiği görülmektedir. Ekonomide bir yandan ihracata yönelirken, diğer yandan iç talebi azaltma eğilimine girilmektedir. Sosyal güvenlik sistemin özelleştirilmesi anlamına gelen zorunlu Bireysel Emeklilik Sistemi, kıdem tazminatının fona devredilmesi ilerleyen süreçte yeniden karşımıza gelecektir.

Bugün yabancı sermayeyi çekmek adına özelleştirme sürecinin üçüncü bir aşamasına geçilmiştir. İlk aşamada önemli kamu iktisadi teşekkülleri elden çıkartılmıştır. İkinci aşamada eğitim ve sağlık başta olmak üzere kamu hizmetleri piyasa dinamiklerine terk edilmiş, özel eğitim ve sağlık kuruluşları teşvik edilmiştir. Üçüncü aşamada ise ülkenin doğal kaynakları, ormanları, madenleri, kıyıları, dereleri ve kentleri özelleştirilmektedir. Varlık fonunda pek çok önemli kamu iktisadi kuruluşu, borçlanmalarda bir çeşit garanti işlevi görmektedir.

Emekçiler açısından hızlı bir yoksullaşma yaşanmaktadır. Bu yoksullaşmanın bir boyutu enflasyon hesaplamasından kaynaklı yaşanan gizli yoksullaşmadır. Bunun önüne geçmek önemli bir gerekliliktir. Bu süreçte enflasyonun doğru hesaplanması talebi, emek mücadelesinin gündemlerinden biri olmalıdır. Emeğin milli gelir içindeki payı radikal bir şekilde azalmıştır. Bu durum bölüşüm ilişkileri açısından emek kesimlerine vurulan ağır darbenin bir ifadesidir.

SOSYAL HARCAMALAR ÖNEMLİ

Bütçede sosyal harcamalara ayrılan kaynak yetersizdir. Ancak daha kötüsü kamu hizmetleri giderek ulaşılmaz hale gelmektedir. Devlet hastanelerinden randevu almak zorlaşmaktadır. İnsanlar özel hastanelere gitmek zorunda kalmaktadır. Eğitim sistemi açısından da benzer sorunlarla karşılaşılmaktadır. Bunun yoksullaştırıcı etkisi göz ardı edilemez.

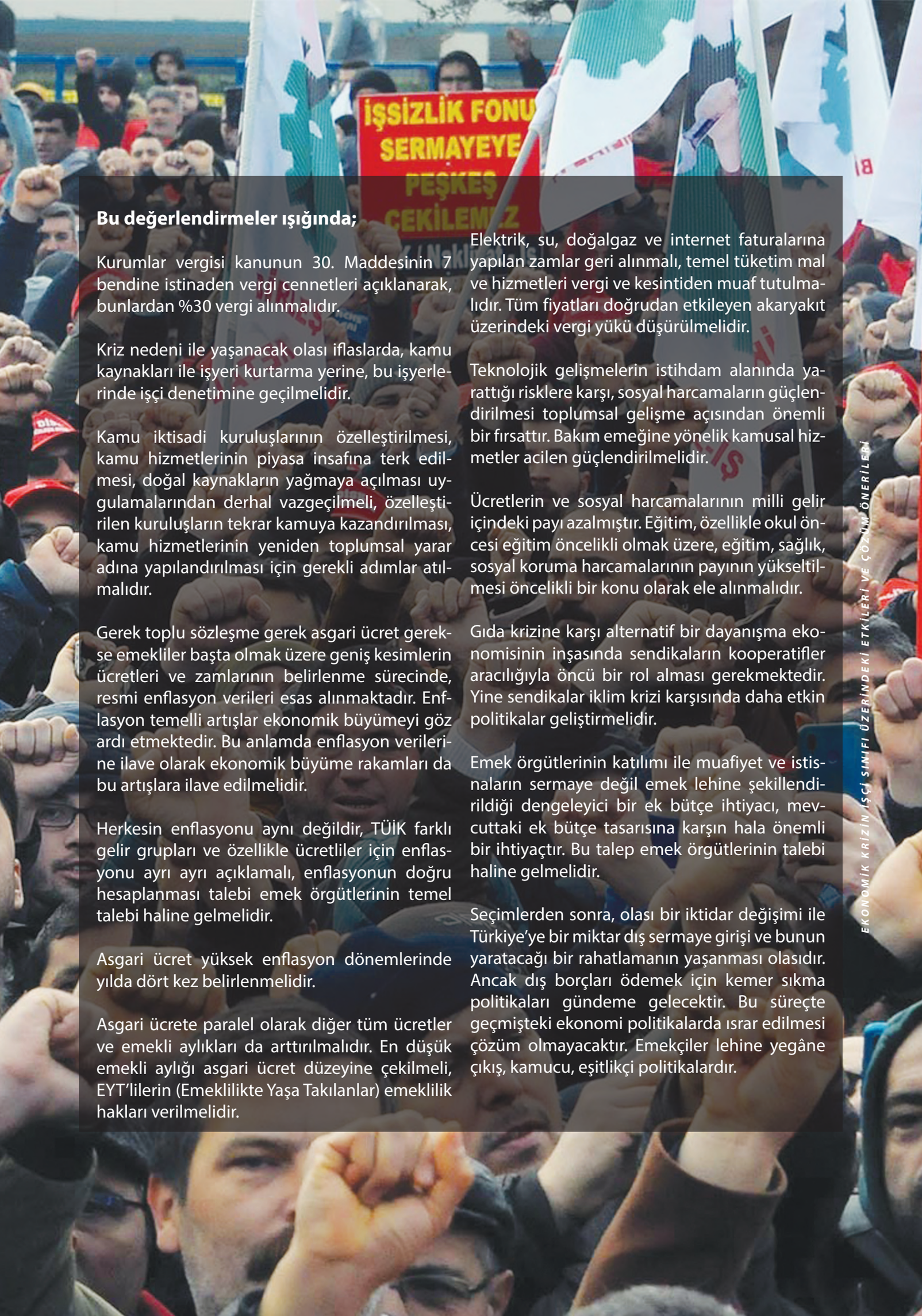
Bu süreçte bütçenin hangi kesimler lehine kullanıldığı önemlidir. 2022 bütçesi yayımlandığı gün işlevini yitirmiştir. Yıl sonu TÜFE'den, ortalama dolar kuruna kadar hedefler kadük olmuştur. Dolayısıyla yapılacak her harcama ödenek üstü yapılmış bir harcama olacaktır. Yani meclisin verdiği iznin üzerinde yasa dışı harcama yoluna gidilmiş olacaktır. Son yıllarda ödenek üstü harcama yapmak adeta bir gelenek haline gelmiştir. 2001 yılı hariç ödeneğin üzerindeki bu harcamalar borçlanma limitleri aşılarak gerçekleştirilmiştir. Oysa iktidar yasal olarak ancak genel bütçe açığı kadar borçlanabilir. Yetmediğinde bu limit iki kez artırılabilmektedir. Bu iki istisna dışında limitin artırılması olanağı yoktur. Ama her nedense her seferinde bu istisnalara otomatikman başvurulmuştur. Cumhurbaşkanlığı sistemi ile de borçlanma limitinin aşılması kolaylaştırılmış, böylece yasayla öngörülen istisnalarla genişleyen borçlanma limiti, anayasaya aykırı bir biçimde ortadan kaldırılmıştır. 2021 yılında ise yine bir torba yasayla, 5018 sayılı yasaya konulan bir geçici maddeyle, ödenek üstü harcamalara izin verme konusunda cumhurbaşkanlığına yetki verilmiştir. Böylece ek bütçeye gitmeden yasa dışı bu harcamalara yasal kılıf uydurulmuştur. Bu düzenleme de Anayasa'ya aykırı olmuştur.

Ek bütçe haricinde gerçekleştirilen ödenek üstü harcamalar ve başlangıçta düşünülmeyip sonradan açılan yeni bütçe tertibinden yapılan ödemeler yasa dışıdır. Nitekim bu yılın 5 ay sonunda yapılan 21,1 milyarlık KKM kapsamında bütçeden yapılan bu kapsamda değerlendirilebilir. Ek bütçe çıktığında ve bu tertip için bütçe tertibi açılsa bile bu harcamaların yasa dışı yapılmış olduğu gerçeği değişmeyecektir. Çünkü bu ödemeler, Meclis bypass edilerek yasadışı bir biçimde yürürlüğe sokulmuştur. Bu sürecin sorumluları hesap vermelidir.

İçinden geçtiğimiz ağır koşullar altında ek bütçe bir zorunluluk haline almıştır. Ancak ek bütçe emek örgütlerini dışlayarak, emek kesimlerinin beklentilerini göz ardı ederek yasalaşmamalıdır.

Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler istihdamı tehdit etmektedir. COVID-19 sürecinde yaşanan gelişmeler istihdam yapısındaki dönüşümü hızlandırmaktadır. Bu süreçte kamunun sosyal harcamalara yönelmesi, bakım emeğinin kamusal bir hizmet olarak güçlendirilmesi, hem kadınların çalışma hayatına katılımını teşvik edecek hem istihdam olanaklarını artıracak hem de toplumsal cinsiyet eşitliği yolunda önemli bir adım olacaktır.

İklim krizi ve bunun eşlik ettiği gıda krizi önemlidir. Özelleştirmelerin, doğal kaynakların yağmasını da içererek devam edeceği düşünülürse alternatif kamusallıklar üzerine çalışmak gerekmektedir. Sendikalar kooperatifler meselesinde öncü bir rol oynamalıdır. Bu, işçilerin maddi koşullarını iyileştirecek koşulları oluşturmada fırsatlar yaratabilir. Önümüzdeki süreçte ekmek bulamamanın ekmeğin fiyatının artmasından daha ciddi bir sorun haline gelmesi olasıdır.

Bu değerlendirmeler ışığında;

Kurumlar vergisi kanunun 30. Maddesinin 7 bendine istinaden vergi cennetleri açıklanarak, bunlardan %30 vergi alınmalıdır.

Kriz nedeni ile yaşanacak olası iflaslarda, kamu kaynakları ile işyeri kurtarma yerine, bu işyerlerinde işçi denetimine geçilmelidir.

Kamu iktisadi kuruluşlarının özelleştirilmesi, kamu hizmetlerinin piyasa insafına terk edilmesi, doğal kaynakların yağmaya açılması uygulamalarından derhal vazgeçilmeli, özelleştirilen kuruluşların tekrar kamuya kazandırılması, kamu hizmetlerinin yeniden toplumsal yarar adına yapılandırılması için gerekli adımlar atılmalıdır.

Gerek toplu sözleşme gerek asgari ücret gerekse emekliler başta olmak üzere geniş kesimlerin ücretleri ve zamlarının belirlenme sürecinde, resmi enflasyon verileri esas alınmaktadır. Enflasyon temelli artışlar ekonomik büyümeyi göz ardı etmektedir. Bu anlamda enflasyon verilerine ilave olarak ekonomik büyüme rakamları da bu artışlara ilave edilmelidir.

Herkesin enflasyonu aynı değildir, TÜİK farklı gelir grupları ve özellikle ücretliler için enflasyonu ayrı ayrı açıklamalı, enflasyonun doğru hesaplanması talebi emek örgütlerinin temel talebi haline gelmelidir.

Asgari ücret yüksek enflasyon dönemlerinde yılda dört kez belirlenmelidir.

Asgari ücrete paralel olarak diğer tüm ücretler ve emekli aylıkları da arttırılmalıdır. En düşük emekli aylığı asgari ücret düzeyine çekilmeli, EYT'lilerin (Emeklilikte Yaşa Takılanlar) emeklilik hakları verilmelidir.

Elektrik, su, doğalgaz ve internet faturalarına yapılan zamlar geri alınmalı, temel tüketim mal ve hizmetleri vergi ve kesintiden muaf tutulmalıdır. Tüm fiyatları doğrudan etkileyen akaryakıt üzerindeki vergi yükü düşürülmelidir.

Teknolojik gelişmelerin istihdam alanında yarattığı risklere karşı, sosyal harcamaların güçlendirilmesi toplumsal gelişme açısından önemli bir fırsattır. Bakım emeğine yönelik kamusal hizmetler acilen güçlendirilmelidir.

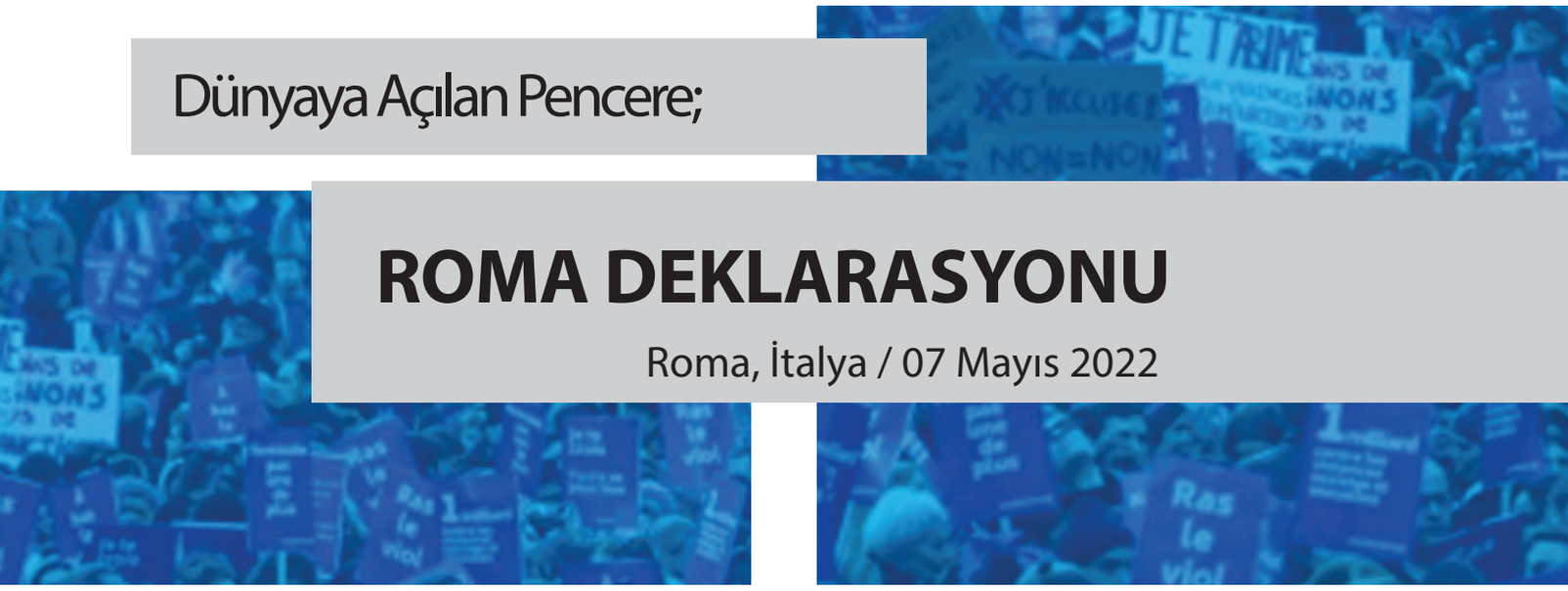
Ücretlerin ve sosyal harcamalarının milli gelir içindeki payı azalmıştır. Eğitim, özellikle okul öncesi eğitim öncelikli olmak üzere, eğitim, sağlık, sosyal koruma harcamalarının payının yükseltilmesi öncelikli bir konu olarak ele alınmalıdır.

Gıda krizine karşı alternatif bir dayanışma ekonomisinin inşasında sendikaların kooperatifler aracılığıyla öncü bir rol alması gerekmektedir. Yine sendikalar iklim krizi karşısında daha etkin politikalar geliştirmelidir.

Emek örgütlerinin katılımı ile muafiyet ve istisnaların sermaye değil emek lehine şekillendirildiği dengeleyici bir ek bütçe ihtiyacı, mevcuttaki ek bütçe tasarısına karşın hala önemli bir ihtiyaçtır. Bu talep emek örgütlerinin talebi haline gelmelidir.

Seçimlerden sonra, olası bir iktidar değişimi ile Türkiye'ye bir miktar dış sermaye girişi ve bunun yaratacağı bir rahatlamanın yaşanması olasıdır. Ancak dış borçları ödemek için kemer sıkma politikaları gündeme gelecektir. Bu süreçte geçmişteki ekonomi politikalarda ısrar edilmesi çözüm olmayacaktır. Emekçiler lehine yegâne çıkış, kamucu, eşitlikçi politikalardır.

Dünyaya Açılan Pencere;

ROMA DEKLARASYONU

Roma, İtalya / 07 Mayıs 2022

6-8 Mayıs 2022 tarihinde İtalya'nın başkenti Roma'da düzenlenen Dünya Sendikalar Federasyonu'nun (DSF) 18. Kongresi, uluslararası işçi sınıfının tarihsel öneme sahip bir etkinliği olarak gerçekleşmiştir.

Kongreye 93 ülkeyi temsil eden 430 kayıtlı delege katıldı. Delegelerin 330'u (%77) fiziksel, 100'ü ise (%23) ise sanal olarak katıldı. Kongrede değişik ülkeleri temsilen 99 delege söz aldı. Kongrenin son günü yapılan seçimlerde beş kıtayı temsilen elli farklı ülkenin temsilcilerinden oluşan Başkanlık Konseyi ve Denetleme Kurulu seçimleri yapıldı.

DSF'nin Roma Kongresi'ndeki delegelerin bileşimi; delegelerimiz, 5 kıtadan ve 93 ülkeden işçi sınıfının cesaretini, inancını, fedakarlığını temsil eden en yiğit militanlarından oluştu. Roma Kongresi; gerçekten de karşımıza enternasyonalist, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini ve ülkülerini savunan değişik ırk ve milliyetten, çok renkli , hümanist ve militan işçi kongresi olarak çıkmaktadır.

Tüm bunlar, bize; DSF önderliğinde kapitalizmin barbarlığına karşı yürütülen yetmiş altı yıllık işçi sınıfının savaş doğruluğunu bir daha kanıtladı. Değişik ülkelerden gelen delege yoldaşlarımızın Federasyonumuzun son kongresinden bugüne kadar geçen altı yıllık savaşımları hakkında yaptıkları yapıcı eleştiriler-özeleştiriler ve değelendirmeler kongremiz için büyük bir kazanım olarak adlandırılabilir. Sürdürülen müzakereler ve değerlendirmeler, bir kere daha, Müfreze ve Öncü'nün, işçi sınıfının olduğunun altını çiziyor ve yine işçi sınıfı önderliğinde, kapitalizmin devrimci bir biçimde yıkılmasında işçi sınıfının rolünün önemine işaret ediyordu.

Kongremiz, Koronavirüs pandemisinin tüm dünyada hala etkisini sürdürdüğü olağanüstü koşullarda toplandı. Pandemi, kongremizin organizasyonunda da büyük engeller oluşturdu: seyahat kısıtlamaları, artan seyahat maliyetleri, delegelerin kongreye dijital katılımı için gerekli lojistik alt yapı maliyetleri kongremizin önündeki kısıtların bir kısmını teşkil etti.

Tüm bunların yanı sıra, delegelerimiz, büyükelçiliklerin ve devletlerin bürokratik engelleri ve kısıtlamalarıyla da yüz yüze kaldı. Tüm bu zorluklara ve kısıtlamalara rağmen, kongre delegelerimizin devrimci iradesi ve federasyon liderliğimizin organizasyonal yeteneği sayesinde kongremizi gerçekleştirdik. Kongremizin varlığı ve gerçekleşmesi, onu engellemeye çalışan güçlere güçlü bir yanıt oldu.

Kongremiz, dünya ölçeğinde emperyalist odaklar arasındaki çıkar çatışmalarının bölgesel savaşlara evrildiği ve tüm dünyada ağır ekonomik krizin yaşandığı bir ortamda toplandı.

Dünya kapitalist sistemi her birkaç yılda yeni bir krizle yüzyüze kalmaktadır. Her yeni kriz bir öncekinden daha derin ve yıkıcı olmaktadır. Kapitalizmin yapısal krizini, burjuva ideologları ve iktisatçıları bile gizleyememektedir. Kapitalistler kendi yaratmış oldukları krizi, işçi sınıfını daha fazla sömürerek aşmanın dışında herhangi bir çözüm üretememektedir. Bunun anlamı ise, işçi sınıfının daha yoğun bir şekilde sömürülmesi; daha

fazla yoksulluğu, daha fazla işsizliği ve işçi sınıfının tarihsel kazanımlarının elinden alınmasını da beraberinde getirmektedir.

Burjuva sınıfı, kapitalist egemen sınıf sahtekârlıklarına sadık kalarak, krizin gerçek nedenini gizleyen planlı kampanyalarla yığınları yanıltmaya çalışmaktadır. Krizin tek nedenini olarak Koronavirüs pandemisini gösterilmektedir. Pandemi, krizin zamanlamasına ve derinliğine katkıda bulunmuş olabilir. Ancak krizin temeli, kapitalist sistemin kendi varlığında yatmaktadır. Bu krizin gerçek nedenleri, kapitalist üretim tarzının yasalarında, yeniden sermayelendirilemeyen ya da yeniden yatırılamayan aşırı birikmiş sermayede aranmalıdır ya da daha net bir şekilde kapitalist sınıfının açgözlü kar hırsında aranmalıdır.

ABD, AB ve Japonya'da kapitalist sınıf hükümetleri ve burjuvazinin ajanları, piyasalara müdaheleci maliye politikalarını uygulamaya koyarak kapitalist ekonomiyi canlandırmayı hayal etmektedirler. Ancak gerçek şu ki, hiçbir kapitalist manevra, krizi uzun vadeli olarak çözemez. En iyi ihtimalle, bu durum sonunda daha derin bir krize yol açan tamamen geçici bir nefes alma girişiminden öteye gidemez.

Öte yandan krizin yükü bir kez daha işçilerin omuzlarına yükleniyor. Burjuvazinin hükümetleri; işçi ve emekçilerden daha fazla vergi almak, işçi ücretlerini daha da düşürmek, daha büyük sayılarda işçinin işten çıkarmak ve işçilerin sosyal güvenlik haklarının elinden alınmak gibi uygulamaları krizden çıkmanın tek yolu olarak görmektedirler. Ayrıca işçiler ekonomik krizin tüm yükünü omuzlamaya çağrılıyorlar. Aslında bu önlemler, başlangıçta geçici acil önlemler olarak sunulurken daha sonra kalıcı hale gelmektedirler. Şaşırtıcı bir şekilde, kapitalist kamp için kriz, işçi karşıtı planlarını ilerletmenin bir fırsatı olarak görülüyor.

Emperyalist ittifaklar arasında ve ayrıca bu ittifaklar içinde yer alan devletler arasında pazarların, enerji kaynaklarının ve enerji ulaşım hatlarının kontrolüne yönelik emperyalist rekabet her gün daha da yoğunlaşmakta ve düşmanlığa dönüşmektedir. Doğu Akdeniz, Afrika ve Güneydoğu Asya ve Kuzey Kutbu'na yönelik emperyalist savaş tehlikesi hergün artmaya devam etmektedir. Aslında, emperyalist ittifakların ana ilgi alanının Hint-Pasifik bölgesine kaymış ve yine bu bölge emperyalist odaklar için özel bir yer işgal etmeye başlamıştır. Genelleştirilmiş bir emperyalist savaş riski gün geçtikçe derinleşmekte ve genişlemektedir.

Ukrayna'daki meydana gelen savaş ve son gelişmeler, Avrupa'nın da güvenli bir coğrafya olmadığını gösterdi. Savaşların yalnızca Avrupa dışında gerçekleştiğine inananların tamamı tamamen yanıldı. Bilakis, savaşların sebeplerinin 1991'de SSCB'nin dağılması ve Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde Sosyalizm'in yıkılmasıyla oluşan uluslararası güç dengesinin altüst oluşunda yattığı açıkça ortaya çıktı.

Üstelik silahlanma yarışı bize, 2021'de -tarihte ilk kez- 2 trilyon doları aşan küresel askeri harcamalar ile tam da bu durumu göstermektedir. Emperyalist odaklar arasındaki rekabet; askeri saldırganlığın yoğunluğunu ve dünyadaki değişimi gözler

önüne seriyor. Daha düne kadar askeri harcamaları ve silahlanmaları sınırlandırılan Almanya'nın ve Japonya'nın önündeki konuya dair bütün engeller ortadan kaldırılmaya başlandı. Aynı zamanda NATO, İsveç ve Finlandiya gibi on yıllardır "tarafsız" olarak tanımlanan ülkeleri kendi kontrolü altına almak için agresif bir şekilde komplo kuruyor.

Aslında, emperyalist sistemi karakterize eden ve tüm kapitalist devletler arasındaki ilişkileri yöneten eşitsiz karşılıklı bağımlılık ilişkileri, dolaylı olarak güç ilişkisini de yansıtan bir dizi uluslararası ve bölgesel ittifaklar, örgütler ve anlaşmalar yoluyla oluşturulur. Son yıllarda başta ABD olmak üzere en çok bilinen örgütlere (örneğin BM, NATO, AB, AGİT, WTO, G7, G20) ek olarak yenileri ortaya çıkmıştır.

Ekonomik düzeyde meydana gelen daha geniş değişiklikler, uluslararası emperyalist gruplaşmaların ağındaki değişiklikleri yansıtıyor. Bu nedenle, ABD liderliğinin, Yediler Grubu'nun en güçlü kapitalist devletlerinin (ABD, Japonya, Kanada, Fransa, Birleşik Krallık, İtalya ve Almanya) mevcut bileşiminin modasının geçtiğine ve Avustralya'yı, Güney Kore'yi ve Hindistan'ı anti-Çin ittifakına zorladığına şahit olmaktayız. Örneğin Avustralya-İngiltere-ABD'den oluşan AUKUS; QUAD, ABD-Japonya-Avustralya ve Hindistan'dan oluşuyor.

Aynı zamanda, ABD hükümeti, Çin'de faaliyet yürüten Amerikan kökenli uluslarötesi tekeller için devasa yasal vergi düzenlemesini uygulamaya koydu. ABD Hükümeti, Çin'de faaliyet gösteren yeni teknoloji alanlarındaki ABD tekellerini Çin'i terk etmeye veya ABD'ye geri dönmeye çağırırken, Çin'in Yeni İpek Yolu ve üçüncü dünya ülkerine yaptığı yatırımları ve Afrika ülkelerindeki politik etkisini engellemeye çalışıyor. Çin-ABD rekabeti, yakın gelecekte,her iki tarafın da kendi ittifaklarını güçlendirmeye çalıştığı kıran kırana bir rekabet sahne olacaktır.

Uluslararası ve bölgesel büyük resmi göz önünde bulundurarak ve dünyada hakim olan nesnel sosyo-politik-ekonomik durum temelinde tespit edilen yukarıdaki gerçekleri, rakamları ve formülasyonları göz önünde bulundurarak, DSF işçi sınıfına ve militan sendika hareketine çağrıda bulunuyor. Tüm dünyada sendikal örgütlenmeyi güçlendirmek, işçi sınıfının militan mücadelelerini yoğunlaştırmak, kapitalizmin sınıfsal saldırılarına direnmek, emperyalist güçlerin entrikalarını teşhir etmek ve emperyalist saldırganlığı geriletmek için:

DSF Kongresi, öncelikli görevlerimizi bir defa daha teyit eder.

21. yüzyılın üçüncü on yılına girerken ve DSF 80 yıllık savaşımını kutlamaya haızırlanırken, 18. Kongre enternasyonalist, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının ilkelerinin ışığında hedeflerimiz yeniden teyit ediyoruz;

1. Örgütümüzün işçi haklarının en tutarlı ve kararlı savunucusu rolünü sürdürmek için temel olan DSF'nin örgütsel birliğinin korunması ve sürekli güçlendirilmesi;

2. Kapitalist sömürü tahakkümünün kırılması ve toplumsal kurtuluş savaşımının nihai zaferinin kazanılmasına kadar, küresel, toplumsal bir sınıf olan işçi sınıfının birliğinin korunması. Kapitalist köleliği devirmek için verilen savaşımda işçi sınıfı, köylüler, ilerici aydınlar, kendi nam ve hesabına çalışan küçük esnaf ve kent yoksulları arasında geniş toplumsal ittifakın kurulması ve geliştirilmesi için her türlü yaratıcı girişime liderlik yapar.

3. DSF'nin demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkesi, demokratik ve sendikal özgürlükler ilkelerini benimseyen ve bu temeller üzerinde hareket eden bir sendikal örgüt olarak, örgütlenme ve toplu pazarlık hakkının önündeki devlet ve işverenler tarafından uygulanan tüm yasak ve engellerin ortadan kaldırmak için günlük savaşım sürdürür.

4. Grev Hakkı: DSF, Grev Hakkı'nı temel bir insan hakkı olarak tanır ve örgütlenme özgürlüğünün ayrılmaz parçası olarak kabul eder. Ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde kapitalist sınıf, saldırgan bir yaklaşımla yalnızca bu temel hakkın kullanılmasını ihlal ediyor. Sendikaların ve işçi sınıfının militan kesiminin bu hakkı kullanmasını öngellemek için her türlü saldırgan politikayı uygulamaya koyuyor. DSF, her ne pahasına olursa olsun dünyanın neresinde olursa olsun, Grev Hakkı'nı savunmayı sürdürecektir.

5. DSF, işçilerin milliyet, renk, din, cinsiyet, dil ve siyasi tercihleri ne olursa olsun, sürdürdüğü savaşımda enternasyonalizm ilkesinden asla taviz vermez.

6. DSF, kuruluşundan bu yana her zaman, her halkın kendi kaderini belirleme ilkesine bağlı olarak her halkın sadece yarın değil, bugün de özgür ve demokratik bir şekilde karar verme hakkını savunan anti-emperyalist işçi örgütüdür. DSF, emperyalist savaşları ve emperyalist müdahaleleri kınar. DSF, ırkçılığa, faşizme ve yabancı düşmanlığına karşıdır.

7. Pratikte kadınların ve gençlerin, sendikal faaliyetlerine ve sendikaların işleyişine eşit katılımını teşvik ediyoruz. Gençlerin ve kadınların, sendikaların değişik kademelerinde sorumluluk üstlenmesinin örgütümüzün geleceğinin garantisi olduğunun bilincindeyiz. Üyelerimizi ve lider kadrolarımızı, kadın- erkek her yaştan yoldaş olarak, her türlü kapitalist sistemin yaratmış olduğu ayrımcılığa ve sömürüye karşı birlikte savaşım için eğitiyoruz.

8. İşçi sınıfının toplumsal kurtuluş savaşının kazanılabilmesinin yolu, sendikaların işçilerin günlük çıkarları için sürdürdükleri her türlü savaşım işçiler açısından bir okul işlevi görecektir. İşçi sınıfının toplumsal kurtuluş savaşında işçi sınıfının öz örgütü olarak özel misyona sahip sendikaların, çalışma ve faaliyetlerinin her safhasında sendika içi demokrasiyi tüm kuralları ile hakim kılmalıdır. Sendikal demokrasinin temel ilkesinin üyenin söz ve karar sahibi ilkesinin amasız ve fakatsız hayata geçirilmesinden geçmektedir. Sendikalarda bürokrasi, elitizm, kariyercilik ve yolsuzluğa karşı ilkeli, uzun soluklu ve sarsılmaz mücadele ertelenemez bir görevdir.

9. DSF, katıldığı uluslararası örgütlere müdahale eder. Örneğin ILO'nun işçi karşıtı politiklarına karşı olduğu gibi. Üyesi sendikaların, demokratik sınıfsal ve kitlesel sendikal ilkelerine bağlı olan her türlü eylemini destekler ve DSF kendisini işçi sınıfı örgütü olarak ilan eden ama işçi sınıfına ihanet eden örgütlerin emek karşıtı karakterini ortaya çıkarmayı sürdürdüğü savaşımın ayrılmaz ilkesi kabul eder.

10. DSF'ye bağlı tüm sendikalar; tüm dünyada işçilerin daha iyi ücret için, daha güvenceli istihdam için, sosyal sigorta için ve son olarak da insan onurununu korunması için sürdürülen mücadeleleri, sendikların varlık nedeni olarak kabul eder. İşçilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması, DSF'nin her ülkede , sektörde ve bölgedeki üye sendikaları için varoluşsal bir hedeftir.

11. Bugün, dünya ölçeğinde teknolojik ilerleme ve birikmiş zenginlik ile sağlanan maddi birkim sadece işçi ve emekçi sınıfının değil, diğer sınıfların da temel ihtiyaçlarını uzun yıllar karşılamaya yeter düzeydededir. Bunun için sendikaların talep ettiği temel ihitiyaçlar standartı her zaman yüksek tutulmalıdır. Yeni teknolojiler ve dijitalleşme, kârın artırılması için değil; işçi yaşamının iyileştirilmesi için kullanılmalıdır. Bu temel ihtiyaçlar, işçi sınıfı ve emekçierin ücretsiz sağlık hakkını, düzgün barınma hakkını, temiz suya erişim hakkını, güvenli ucuz toplu taşıma hakkını ve çocuklar için ücretsiz kamu eğitimini içerir ve işçilerin ve emekçilerin insan onuruna yakışır bir asgari ücret seviyesini kapsamalıdır.

İşçi Sınıfının Çağdaş Mücadelesi

12. Kapitalist üretim tarzı, kendi çelişkileriyle krize girerken, sürekli olarak hegemonyasını sürdürmenin yollarını arar. Hayatta kalmasının özünün, işçi sınıfı tarafından üretilen zenginliğe el konulması olarak damgasını vurduğu düşünülürse, sistem krize girdiğinde krizin yükü her zaman işçi sınıfına düşer.

13. Dolayısıyla, özellikle 1970'lerden itibaren tekrarlayan kâr oranlarındaki düşüşler ve onu takip eden, özellikle 2008/2009 krizleri dışında, sistem, üretim modelinde , nasıl ve nerede üretileceği konusunda bir dizi değişikliği hızlandırdı. Dış kaynak kullanımı, yoğun bir teknolojik ve ticari artış ile birlikte üretim birimlerin dağılmasıyla belirginleşen yeni bir işbölümü, tüm dünyada yeni dönem üretim modeli olarak kendini dayatıyor.

14. Ayrıca, tüm dünyada kapitalist sınıf, işçi sınıfına karşıt olarak işçi sınıfının siyasi direnişini zayıflatmak ve yine çalışma mevzuatını daha esnek hale getirmek için büyük bir saldırı başlattı. Bu saldırının en önemli cephesini ise; sendikaların işçiler ve yığınlar arasındaki temsil gücünün zayıflatılması oluşturmaktadır. Genel olarak, bu büyük saldırıya rağmen, mevcut aşamanın sonucu, çalışmanın güvencesizliğine karşı işçi sınıfının farkındalığını arttırmak ve direnişini devam etmektir.

15. Dünya Sendikalar Federasyonu ve ona bağlı Sendikalar, bu yeni durumu hafife almamalı; tam tersine, özellikle siyasi eğitimin ve tabanda sendikal çalışmanın güçlendirilmesiyle, taktikler ve uygun araçlarla geliştirilmelidir. Burjuvazinin büyük saldırısına karşı savunma değil karşı saldırı için gerekli taktikler üretilmelidir.
Bu bağlamda, DSF'nin 18. Kongresi, önümüzdeki dönem için aşağıdaki öncelikli hedefleri onaylar:

Gelir - Ücret – Yevmiyeler

16. Tam zamanlı, istikrarlı ve insan onuruna yakışır ücretlerle çalışmak için toplu pazarlığı ve adil toplu sözleşmeli çalışma düzenini destekliyor ve talep ediyoruz. Toplu Sözleşmeler her ülkeyi ve her sektörü kapsamalıdır. Örneğin, asgari şart olarak, her ülkedeki aylık işçi ücreti, o ülkenin yoksulluk sınırının en az iki katı olmalıdır.
Ücretlerde herhangi azalma olmadan haftalık 35 saatlik bir çalışma hakkı

17. Çalışma saatlerinin azaltılması ve ücretlerin eş zamanlı olarak iyileştirilmesi için sürekli mücadele ediyoruz. DSF'nin telebi, 35 saatlik, haftada 5 günlük çalışma talebidir. Bir sonraki adım, ücretleri düşürmeden 7 saatlik, 4 günlük tam zamanlı bir çalışma haftası olmalıdır. Üye sendikalarımız kendi ülkesindeki duruma göre çalışma saatlerini daha da iyileştirmek ve makul ücretleri garanti etmek için mücadele etmelidir. İşçi sınıfının ve genel olarak tüm emekçilerin, emeğin ürettiği zenginlikten ve üretim sürecinde teknoloji ve bilimin devrimsel gelişiminden elde edilen kârlardan pay almasının tek yolu budur.

18. DSF, yarı zamanlı veya kayıt dışı çalışmaya, işçi köleliğine ve işten çıkarmalara şiddetle karşı çıkar. Tele-çalışmanın uygulanmasıyla birlikte esnek istihdam biçimleri daha da teşvik edilmekte, çalışma saatleri artırılmakta ve istikrarlı ve kazanılmış haklar işçilerin elinden alınmaktadır. Maaşta herhangi bir azalma olmaksızın 35 saatlik bir iş günü için geniş bir kampanyayı 03 Ekim 2022'de başlatmayı öneriyoruz.

Sosyal Güvenlik

19. Tüm sektörlerdeki tüm çalışanların tam haklardan ve sigorta güvencesinden yararlanabilmeleri için herkes için kamu sosyal güvenliği ve emekli maaşı talep ediyoruz. Kayıt dışı ve sigortasız çalışma, demokratik sınıf ve kitle sendikal hareketi için bir savaş nedenini "casus belli" oluşturmaktadır.

Yüksek Fiyatlar - İşsizlik - Özelleştirme

20. Bunlar aynı zamanda sendikal hareketin ve işçilerin "düşmanları"nın ve kapitalist barbarlığının da sonuçlarıdır. Yüksek fiyatlar yoksul insanları etkiler, işsizlik sendikalar içinde "beşinci kol"dur. Özelleştirmeler, tekellere ve çokuluslu şirketlere işçileri işten çıkarma ve kazanılmış haklarına saldırma fırsatı sunar. Özelleştirmeler, kamu servetinin satılmasına yol açar ve tekellere ve çok uluslu şirketlere işçileri işten çıkarmak, onların haklarına ve kazanımlarına saldırmak ve işçileri toplumsal mallara özgür ve evrensel erişimden yoksun bırakmak için büyük bir fırsat verir. Yüksek fiyatlara, işsizliğe ve özelleştirmelere karşı mücadele, DSF'nin günlük mücadelelerinin öncelikli gündeminde yer almalıdır.

Göçmenler - Mülteciler

21. Emperyalist savaşlar mülteci ve göçmen yaratır. Üçüncü Dünya'nın zenginliğinin sömürülmesi, yoksulluğu ve göçü besler. Uluslararası militan sendikal hareketin ana önceliklerinden biri her zaman Üçüncü Dünya ülkelerinin dış borçlarının silinmesi olmuştur. Aynı zamanda göçmen ve mültecilerin yaşamlarını ve haklarını savunuyoruz. Irkçı ve neo-faşist olgulara şiddetle karşı çıkıyor ve mücadele ediyoruz. DSF için işçi sınıfı bir sınıf olarak birleşmiştir.

Çocuk İşçiliği – Hamilelikte Çalışma

22. Çocuklar okulda, yaşıtlarıyla oyun oynamalı. Çocuk işçiliği sadece lafta değil pratikte de yasaklanmalıdır. Hamile kadınlar için doğum izni, daha hafif çalışma ve işten çıkarılmalarını yasaklayan uluslararası kurallar uygulanmalıdır.

23. İşçilerin evlerine ve ailelerine sağ salim dönmeleri gerektiğinden, işyerinde sağlık ve güvenlik DSF için büyük önem taşımaktadır. İşyerinde sağlık ve güvenlik komitelerinin kurulmasına acil olarak talep ediyoruz. Çevresel krizlerin, tekellerin ve çok-uluslu kartellerin acımasız spekülatif eylemlerinden kaynaklandığına inandığımız için, çevresel krizi ele almak DSF için de büyük önem taşıyor. Yoksul insanlar bu krizin sonuçları nedeniyle boğuluyorlar, yanıyorlar ve ölüyorlar: sel, soğuk hava, yangın ve deprem gibi afetler işçilerin, emekçilerin ve yoksulların hayatına mal oluyor.

NATO'nun derhal dağılması

24. DSF, askeri amaçlar için kaynak ve para israfına karşı çıkar. Ayrıca nükleer enerjinin askeri amaçlarla kullanılmasına karşı çıkıyor ve NATO'nun derhal feshedilmesi çağrısında bulunuyor.
25. ABD, NATO ve AB'nin çeşitli ülkelere uyguladığı dışlama, ayrımcılık, ambargo ve yaptırımları düşük gelirli ailelerin, işçilerin ve yoksul, küçük çiftçilerin yaşam standartlarını olumsuz etkilediği için kabul etmiyoruz.

Barış İçin Sendikalar Uluslararası Eylem Günü

26. DSF Kongresi, 1 Eylül'ün Barış için tüm sendikaların 'Uluslararası Eylem Günü' olarak kutlanacağını ilan eder. 1 Eylül 1939'da Nazi Almanyası'nın II. Dünya Savaşı'nı başlattığını hatırlatalım.,

27. İşçi sınıfı için gerçek bir tehdit oluşturan neo-Faşist ve neo-Nazi güçlerin yeniden ortaya çıkışına bugün bir kez daha ciddi bir endişeyle tanık oluyoruz. Barışı teşvik etmek ve korumak için barışsever insanları emperyalist savaş oyununa karşı seferber etmek zaruri ve acil bir ihtiyaçtır. Bu çerçevede, DSF, üyeleri ve dostları da her yıl 9 Mayıs'ı Halkların zaferini kutlayan büyük gün olarak kutlar ve onurlandırır; Hitler'in yenilgisi ve İkinci Dünya Savaşı'nın sonu.

Demokratik ve kolektif bir liderlik sistemi

28. DSF ve tüm yönetici organları demokratik ve kolektif bir şekilde çalışır; Başkanlık Konseyi, TUI'ler, Bölge Ofisleri, Kadın, Gençlik Komiteleri, Hukuk Komitesi vb., işçi mücadelelerini desteklemek ve DSF'nin merkezi talimatlarını takip etmek için eylemlerini ve girişimlerini koordine eder. Bölge Ofisleri ve TUI'ler işbirliği yapabilir ve eylemleri koordine edebilir.

Kendini mücadeleye adamış siyasi kadrolar

29. DSF, eylemimiz ve etkinliğimiz için sıradan insanlar tarafından yargılandığımız konusunda her zaman tetikte ve canlıdır. Tüm lider kurumlarımız, kadrolarımız, hepimiz sınıfımız tarafından izleniyor. İşçilerin davası için hiçbir taviz vermeden mücadele etmeye kararlıyız. Her kadro öncelikle kendi ülkesi ve sektörü içinde yargılanmakta ve sınanmaktadır. DSF'nin 5 kıta 135 ülkeye yayılan üye sendikalarını liderleri öncelikle bulundukları ülkelerde DSF'yi temsil etmektedirler. Öncelikle yerellerdeki, ülkelerdeki, bölgelerdeki ve değişik sektördeki liderlerimizin teslim aldıkları görkemli savaş bayraklarına sahip çıkıp çıkmadıkları kendi alanlarında sınanacaktır.

Sendikal hak ve özgürlüklerin teşviki ve korunması için uluslararası bir komite oluşturulması

30. Kapitalizmin sürekli derinleşen sistemsel krizinin demir pençesinden kendisini kurtaramayan kapitalist sınıf, işçi sınıfına ve sendikal harekete karşı barbarca saldırılara başvuruyor. Güvencesiz istihdamı teşvik ediyor, iş güvencesinden yoksun bırakıyor, çalışma koşullarını kötüleştiriyor ve başta Örgütlenme Hakkı, Toplu Sözleşme Hakkı ve Grev Hakkı olmak üzere işçilerin kazanılmış tarihsel haklarını elinden almak için saldırıyor.

31. Kapitalist dünyanın tekelleri, çok-uluslu şirketleri ve hükümetleri, sendika oluşumunu ve bunların özgür işleyişini ve ayrıca işçilerin toplumda ve işyerlerinde demokratik ve bireysel özgürlüklerini kısıtlamak için yeni teknolojiler kullanır.

32. Günümüzde burjuvazi, teknolojiyi işçi sınıfını gözetim altında tutmak, sendikaları denetlemek ve işçi sınıfının özgür eylemlerini kısıtlamak için kullanmaktadır. İşverenler tarafından asırlık sendika karşıtı politikaları, anti-demokratik uygulamaları, şiddeti, baskısı ve zulmü; organize sendikacı ve militan işçilerin öldürülmesini ayrıca tüm bunların devlet otaritesi tarafından desteklenmesini ve devletin koymuş olduğu yasakları içermekteydi. Tüm bunlara ek olarak günümüzdeki teknolojik gelişmeler de, işçi sınıfının örgütlenme ve özgür eylemlerini kısıtlamak için kullanılmaktadır.

33. Sendikaların ve demokratik özgürlüklerin korunmasına ilişkin DSF'ye bağlı Uluslararası Komite, işçi dostu Uluslararası Örgütlerle ilişkilerini daha da geliştirmek için tüm olanaklarını seferber edecktir. Ayrıca DSF Hukuk Komitesi ile işbirliği yapacaktır.

34. Öte yandan çoğu işveren, iş yerlerinin sağlık ve güvenliğini bir maliyet olarak göz önünde bulundurdukları için işyerlerinde gerekli tüm sağlık ve güvenlik önlemlerini uygulamamaktadır. İşveren için bir maliyet kalemi olan iş güvenliği işçilere " iş kazası" olarak dönmektedir. ILO, dünya çapında yaklaşık 2,3 milyon kadın ve erkeğin her yıl işle ilgili kazalara veya hastalıklara yenik düştüğünü tahmin ediyor; bu her gün 6000'den fazla ölüme tekabül ediyor.

35. Dünya çapında yılda yaklaşık 340 milyon iş kazası ve 160 milyon işle ilgili hastalık mağduru olmaktadır. İşçilerin işyerlerinde korunması da Uluslararası Komite'nin görevleri arasında yer alacaktır.

DSF Finansmanı

36. DSF, bağlı kuruluşlarının ücretlerine, dostlarının ve yoldaşlarının desteğine dayanmaktadır. Başka kaynakları yoktur. Bu nedenle Kongre, tüm bağlı kuruluşları aidatlarını ödemeye çağırır. Mali destek, DSF'nin mali özgüvenini ve kurumsal gelişimini güçlendirir.

Entegre bir DSF iletişim sistemi

37. Medyanın büyük çoğunluğu çok uluslu ve tekel çıkarları tarafından kontrol edilmektedir. Bunlar, işçilerin ve halkların çıkarlarına karşı propaganda araçları ve mekanizmalarıdır. Militan sendikalar bu medyanın propaganda rolünü ortaya çıkarmalı ve aynı zamanda çok-uluslu şirketlerin bilgi tekelini kırmak için teknolojinin tüm olanaklarından yararlanarak işçilere gerçeği ve gerçekleri anlatmanın yollarını bulmalıdır.

38. DSF Merkez Ofisinin Atina'da kalmasına ve DSF Avrupa Bölge Ofisi'nin (EUROF) yerinin şimdiye kadar bulunduğu İtalya'dan Kıbrıs'a taşınmasına karar veriyoruz.

DSF'nin 18. Kongresi'nde kabul edildi.

İşçi Kadın;

Kadın İşçi Anlatıyor:
İşçinin Günlük Yaşamı

Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

1990 yılında, Nevşehir'in Avanos ilçesinde dünyaya geldim. İsmim Hasret.

Çalışma hayatına ne zaman başladınız?

Çalışma hayatına çok erken başladım aslında. 11 yaşında kuaförde çıraklık yaptım. Sonrasında yaz tatillerinde, boş vakitlerimde hep çalıştım. Lise son sınıftayken staja başladım böylelikle de çalışma hayatına tam anlamıyla başlamış oldum.

Sendikalı bir işyerinde çalışıyorsunuz. Daha önce sendikasız bir işyeri deneyiminiz oldu mu? Karşılaştırabilir misiniz?

Sendikalı olmak; hayatımda aldığım en doğru karardı. Birçok kazanımla birlikte işçi olarak değerli olmayı da beraberinde getirdi. Sendikasız çalıştığım işyerlerinde karşılaştığım ilk sorun çalışma saatlerinin uzun olması, fazla mesai yapıldığında karşılığının olmaması, sosyal haklarımızın olmaması ve en önemlisi iş güvenliğimizin olmamasıydı.

Sendikaya nasıl üye oldunuz? Sendikanın herhangi bir biriminde aktif görev alıyor musunuz?

İstanbul Eczacılar Kooperatifinde (İSKOOP) işe başladıktan 3 ay sonra Sosyal-İş Sendikasına üye oldum. Sosyal-İş Ankara Kadın Komisyonunda aktif görev alıyorum.

Çalıştığınız işyerinin ve çalıştığınız sektörün kadınlar için zorlayıcı yönlerinden bahsedebilir misiniz?

Kadınlar olarak mesaimiz işten çıkınca da devam ettiği için çalışma saatlerinin uzun olması zorlayıcı olabiliyor. Ayrıca Cumartesi günlerinin de iş günü olması kendimize ayıracak zamanımızdan çalıyor.

İş dışında evde de epey bir mesai harcadığınızı tahmin ediyoruz? Kısaca evden işe gidene kadar ve işten eve geldikten sonraki mesainizi anlatabilir misiniz?

Sabah 7.00'da evden çıkıyorum ve akşam 17.00'a kadar işyerinde yoğun çalışıyorum. Eve gitmem 18.00'ı buluyor bazen de bu süre uzuyor. İki kızım var. Evdeki sorumluluklarım zaman zaman daha da çoğalıyor. Temizlik, yemek, çocukların bakımları, ödevleri, birlikte oyun oynamak onlara özel zaman ayarlayabilmek derken günü bitiriyorum.

Sizce çalışma yaşamında kadın işçilerin genel olarak yaşadığı sorunlar neler ve bu sorunların çözümüne dair ne söylemek istersiniz?

Kendine vakit ayıramaması, iş yükünün fazla olması, bulunduğu ortamda özgürce kendini ifade edememesi daha da önemlisi özellikle sendikasız işyerlerinde asıl işçi olarak görülmeyip her an işten çıkarılabilecek olması, iş dışındaki yaşamını kolaylaştıracak kreş gibi imkânlarının olamaması. Çözüm odaklı olmak önemsendiğinin göstergesidir ve emeğini değerli kılar. Hafta sonu tatili, mesai saatlerinde düzenlenmeye gidilmesi, işyerlerinde kreş gibi başlangıçlar olabilir.

Ekonomik olarak sıkıntılı günler yaşıyoruz malumunuz. Alım gücü gittikçe azalıyor, geçinmek her geçen gün daha da zorlaşıyor. Gün geçmiyor ki yeni bir zamla uyanmayalım. Bu sıkıntılı gidişatla ilgili ne düşünüyorsunuz?

İnsanca, geçimini sağlayabilerek, gelecek kaygısı duymadan çalışmak her bireyin hakkı. Ancak günümüzde bu şartların oluşturulması çok zor. Çalışıyoruz fakat ihtiyaçlarımızı alamıyoruz. Çalışıyoruz fakat kendimize ailemize yetemiyoruz. Biz anne baba olarak çoğu zaman kendi ihtiyaçlarımızı erteliyoruz daha doğrusu ertelemek zorunda kalıyoruz. Ancak söz konusu çocuklar olunca isteklerini ve ihtiyaçlarını erteleyemiyoruz. Bununla birlikte barınma giderleri, faturalar, beslenme giderleri derken çalışıp kazandıklarımız ihtiyaçlarımızı kısa kısa anca yaşamımızı devam ettirmemize yetiyor. O da olabildiği kadar.

Hem kadın işçi olarak hem de anne olarak çalışma yaşamınızın ve aile yaşamınızın çakıştığı durumlar oluyordur illaki. Böyle durumlarda yaşadığınız sorunları nasıl çözüyorsunuz?

Çalışma hayatına başladığımda çocuklarım yoktu. Her alanda yardım almadan tek başıma mücadele edebiliyordum. Ama çocuklar olduktan sonra tek olmak ilk zamanlarda çok yordu ve yıpranmaya başladım. Bu süreci eşimle birlikte el ele verip aştığımıza inanıyorum. İşyerlerinde özellikle çocuğu olan kadınların yaşamını kolaylaştıracak ve bu durumu dezavantaj olmaktan çıkaracak düzenlemelere ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

Genel olarak çalışma yaşamında kadınların yaşadığı sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

Çalışma Bakanlığı, dernekler, kadın platformları el ele verip ciddi anlamda kadın işçilerle ilgili yeni düzenlemeler yapmalı, yeni yasalar çıkar-

malı. Vardiyalı çalışma, günlük 8 saatten fazla çalışma süresi, düşük ücretler, mesai ücretlerinin verilip sigorta primlerine yansıtılmaması gibi problemlerin ortadan kaldırılması gerektiğini düşünüyorum. İnsanca yaşam koşulları en başta biz kadınlar için oluşturulmalı.

Kendiniz ve çocuklarınız için gelecekten beklentileriniz nelerdir?

Kadınların katledilmediği, çocukların gözlerinden korku değil sevgi olduğu bir gelecek isterim. Özgürce huzurlu bir ortam; kültürlü, saygılı temiz bir yaşantı beklentim var. Böyle olması için şahsım adına elimden gelen her şeyi yapıyorum. Çünkü çocuklarımız ve biz kadınlar huzuru, sevgiyi, özgürlüğü sonuna kadar hak ediyoruz.

Bize zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederiz. Son olarak eklemek istediğiniz bir şeyler var mı?

Biz kadınlar iyi ki varız. Hiçbir kadın tek ve yalnız değildir. Hayatın her alanında çalışan Emekçi Kadınlara selam olsun. Teşekkür ederim.

Sınıfın Not Defteri;

Artı Değer

Sınıfın Sesi Kolektifi

Artı değer kavramı, işçi sınıfı mücadelesinin ateşleme fitilidir. Kapitalist sitem içerisinde kapitalistin, sermayedarın veya burjuvanın ne dersek diyelim en temel haliyle egemen sınıfın; işçi sınıfının alınterine yani emeğine çökmesidir. Kavram veyahut bu çökme eylemi aslında kapitalizmin kendisinden de eskidir. Kapitalizm öncesi feodal dönemde feodal lordun veya aristokrasinin, köylüyü benzer şekilde karşılığını vermeden işe sürmesi yani "angarya" kavramı ile de karşımıza çıkmaktadır. Bunu daha anlaşılır hale getirebilmemiz için feodal döneme bir göz atmamız gerekiyor.

Angaryada da bir emek vardır ancak bu köylü emeği sonucu ortaya çıkan ürün üzerinde köylünün herhangi bir hakkı yoktur. Yani aristokrasi veya fedoal lord, köylünün alınterinin üzerine çökmüştür. Feodal sistem içerisinde yer alan pazarın zamanla tüm feodal sistemi domine ederek ilga etmiş ve yeni bir egemen sınıf (burjuva) ile birlikte yeni bir sisteme evrilmiştir. İşte bu sistem hepimizin bildiği üzere kapitalizmdir.

Kapitalizm, feodal dönemdeki temel eşitsizlikleri

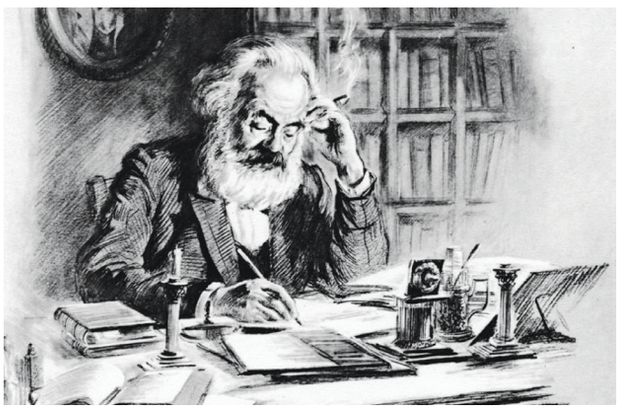
korumuş yalnızca burjuvaziyi de egemen sınıfın içerisine dahil etmiştir. Sovyetler Birliği Ekonomi Enstitüsü Bilimler Akademisi'nin Politik Ekonomi Ders Kitabı'nın 169. sayfasında Kapitalizm- Artı-değer ilişkisi şu şekilde belirtilmektedir: "Artı-değer, işçinin emeğinin, işgücünün değerinin üzerinde yarattığı ve kapitalist tarafından karşılıksız olarak el konulan değerdir. Artı-değer yasası, kapitalizmin ekonomik temel yasasıdır.". "Pekala o halde bu artı-değer yasası tam olarak nedir?" sorusu bu tanımlamanın hemen akabinde gelecektir. Bu yasa, kapitalist üretimin özünü belirler. Ücretli işçinin ödenmeyen emeğinin yarattığı artı-değer, tüm burjuva sınıfının emekle elde edilmeyen gelirinin genel kaynağıdır.

Marksizmin veya Marx'ın artı-değer meselesindeki katkıları ise şöyle olmuştur: Marx sermayeyi değişmeyen ve değişen sermaye olarak ikiye ayırdı ve artı-değerin üretilmesinde bu kısımların oynadıkları rolü açıkça ortaya koydu. Sermayenin üretim araçlarına (makineler, iş araçları, hammaddeler, vb.) yatırılan kısmına değişmeyen sermaye ve emek gücüne yatırılan kısmına ise değişen sermaye diyordu. Yaratılan yeni değerin biricik kaynağı canlı emekti ve üretim araçlarının değeri, ancak bu emek gücünün aracılığıyla ve üretim süreci sırasında hiç değişmeksizin (ya bütünüyle ya da parça parça) yeni ürüne aktarılmış oluyordu. Emek-gücüne yatırılan değişen sermayenin değeri ise sabit değildi, emek-süreci içerisinde artı-değer yaratıyor ve büyüyordu. Marx'ın sermayeyi bu şekilde, değişmeyen ve değişen sermaye diye ikiye ayırması, ücretli emeğin nasıl sömürüldüğünün ayrıntılı bir çözümlenmesini yapmasına

olanak sağladığı gibi bu sömürünün derecesini nicel olarak belirlemesini ve ifade etmesini de kolaylaştırdı. Sermayenin emek-gücünü sömürme derecesini ifade etmek için şimdi artık artı-değer ile yatırılmış bulunan sermayenin tamamı arasında değil, yalnızca bunun değişen kısmı arasında bir orantı kurulması gerekiyordu. İşte Marx buna artı-değer oranı ya da emeğin sermaye tarafından sömürülme derecesi diyordu.

Peki bu emek gücünün değeri kapitalist sistem içerisinde nasıl belirleniyor? Tabii ki Marx'ın buna da cevabı hazırdı. "Ücret, Fiyat ve Kar" kitabında Marx bu değerin belirlenmesini şu şekilde tanımlamıştır: "Diğer tüm metaların değeri gibi emek gücünün değeri de onu üretmek için gerekli emek miktarı ile belirlenir. Bir insanın emek gücü ancak onun yaşayan bedeninde var olur. Bir insanın gelişip büyümesi ve yaşamını sürdürmesi için, belli miktarda geçim aracı tüketmesi gerekir. Ancak insan da makine gibi yıpranır ve yerini başka bir insanın alması gerekir. Ayrıca, kendi yaşamını sürdürebilmesi için gerekli geçim araçlarının kütlesinin dışında, emek pazarında kendisinin yerini alacak ve emekçilerin soyunu sürdürecek belli sayıda çocuk yetiştirmek için de bir miktar geçim aracına ihtiyacı vardır. Dahası emek gücünü geliştirmesi ve belli bir beceri kazanması için de ayrıca bir miktar değer daha harcamak zorundadır (...) Bütün bu söylenenlerden sonra, emek gücünün değerinin emek gücünün üretimi, geliştirilmesi bakımı ve sürdürülmesi için gerekli geçim araçlarının değeri ile belirlendiği görülecektir.".

Marx her ne kadar bu eserlerini 19. yüzyılın ortalarında yazmış olsa da bu halin güncelliğini koruduğu bir gerçektir. Özellikle Türkiye gibi neo-liberalizmin işçisi sınıfını, ona karşı olarak getirdiği işçi sınıfının doğalında sahip olduğu tüm haklardan mahrum bırakması ve sadece yaşayabileceği kadar ücrete zorlaması Marx'ın bahsettiklerinin hala ne kadar doğru ve gerçek olduğunun en önemli kanıtıdır.

Son olarak, Can Yücel'in "İşçi Marşı" şiirinden aynı adla Cem Karaca ve Dervişan tarafından bestelenen marşın şu bendi ile bitirelim:

"Senlik benlik bitip de; kuruldu muydu bizlik.

Asgari ücret değil, hür ve günlük güneşlik.

Bir Türkiye olacak aldığım son gündelik.

Halk kalacak geride gidince bu zalim sel.

Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel!

Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel!"

Okurdan;

Yoksulluk

Veli BARAK
Eğitimci

İşgücünü satarak geçinen, işçisinden memuruna, çalışanından işsizine kadar herkesin tartıştığı en önemli toplumsal sorunlardan birisi olan yoksulluk nedir?

Kimdir yoksul? Yoksulluk nasıl tanımlanır?

Yoksulluk daha çok ekonomik kavramlarla, kişinin hayatını sürdürmesi için gerekli asgari hayat düzeyini sürdürecek gelire sahip olamaması şeklinde tanımlanmaktadır. Buradan bakıldığında da bir canlının beslenmesi, barınması, örtünmesi için gerekli en az şeyler kastedildiğinden, insan sıradan bir eşyadır. İnsan kavramı bu tanımlamada yer almaz. Bu anlamda kapitalizm, işgücünü satanları insandan çok, asgari düzeyde bakımı ve onarımı yapılması gereken bir makine yerine koyar.

Ekonomik kavramla yoksulluk tanımına göre gelişmiş kapitalist ülkeler, çalışanların ve işsizlerin asgari geçimlerini sağladıklarına göre yoksul ve yoksulluk olmamalıdır. Oysa o ülkelerde de zenginler var ve dolayısıyla yoksul da var demektir. Bir kavram ancak karşıtıyla birlikte bir anlam taşıyorsa anlamlıdır. Yoksulluk ve zenginlik aynı zamanda sosyal bir statüdür. Yoksulluk, sadece gelire dayalı tanımlamanın dışında, aynı zamanda sosyal, siyasal ve kültürel boyutlarıyla düşünülmek zorundadır.

Biraz daha geniş ele alınarak yoksulluk, bir halkın, bir ailenin veya bir bireyin asgari değil normal olarak yaşamını sürdürebilmesi için beslenme, giyim, barınma ve eğitim gibi maddi kaynakların yanı sıra sosya-kültürel bazı temel ihtiyaçlarını karşılayabilmekten de yoksun ol-

masıdır. Asgari yaşam bir işçinin yeniden üretime girebilmesi için ona verilen kölelik ücretidir. Bir makinenin bakım gideri gibi düşünülmektedir.

Yukarıdaki tanımlamaya göre devam edersek, yoksulluk kime göre ölçülecek? Genel olarak işgücünü satan halka, aileye göre mi, yoksa tek tek işçilere göre mi belirlenecek? Bir toplumda bireylerin yüzde sekseni bu durumda ise yoksul olan kimdir, birey mi, aile mi, halk mı? Bireylerin bir kısmı aile olarak bir araya geldiklerinde, gelirleri toplandığında yoksul olmaktan çıkarlar mı?

Yani aile olarak veya bireysel olarak kendimiz et, süt, yumurta gibi proteinli gıdalarla beslenirsek yoksul olmaktan çıkar mıyız?

Tüm bu tanımlamalar göz önünde bulundurulduğunda genel anlamıyla yoksulluk, ekonomik ihtiyaçların karşılanması için gerekli olan araçlara ulaşamama ya da o araçlardan mahrum olma şeklinde tanımlanmış.

Dolayısıyla kavramlarla kafamızı karıştıran ve bizi kendi içimizde gelirimizle bizi bölerek bir araya gelmemizi istemeyen kapitalizmin sözcüleri, herkes tarafından bilinen ve görünen olduğu halde, yoksulluğun tanımı üzerinde bir fikir birliğine varamazlar.

Yine son günlerdeki ekonomik krizlerin getirisiyle çokça tartışılan kavramlar, açlık sınırı ve yoksulluk sınırıdır…

Gerçek anlamda açlık sınırı oldukça yalındır ve bir insanın temelde yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için gereken kalori hesabıdır.

Birleşik Kamu-İş'in Ar-Ge birimi KAMU-AR'ın Mayıs ayı araştırmasına göre, açlık sınırı 6.465 TL, yoksulluk sınırı ise 19.404 TL'ye yükseldi. Araştırmaya göre, 4 kişilik bir ailenin dengeli ve sağlıklı beslenebilmesi için alması gereken kaloriyi sağlayacak gıda maddelerinden oluşturulan bir sepete bir ay süreyle ödenmesi gereken para tutarı, Mayıs ayı gıda fiyatlarıyla 6 bin 465 lira olarak hesaplandı. Yetişkin erkek için 2.800 kalori, yetişkin bir kadın için 2.200 kalori, genç için 3.000 kalori ve çocuk için de 1.600 kalori esas alınarak yapılan hesaplamaya göre, mayıs ayında açlık sınırı yetişkin bir erkek için 1.888 TL, yetişkin bir kadın için 1.482 TL, çocuk için 1.076 TL ve genç için de 2.020 lira oldu.

Hesap oldukça basit. Kalori hesabına giren gıdaların piyasa fiyatları alınır ve hesaplanarak açlık sınırı belirlenir. Yoksulluk sınırı konusundaki belirlemelerin sendikaların bile kafasını karıştırmış olduğu görünmektedir.

Kavramı soyutlaştırmak birilerinin işine gelmektedir. Çünkü 'insanca' yaşam için gerekli geçim araçlarının toplamı ölçüt olarak alındığında, bu sınırın altında kalan herkes yoksul olmuş oluyor. 'İnsanca' yaşam gibi herkesin yüreğini hoplatan güzel bir ölçüt, işçi sınıfının içindeki sınırsız bir siyasal enerjiyi tüketmek için fare kapanındaki peynir işlevine sahiptir.

Yoksul kimdir diye sorulduğunda, "yoksulluk sınırının altındaki herkes" cevabı işçinin zekası ve aklıyla alay etmek olurken, arsızlığı had safhasına kadar çıkartan bu yanıt yoksulu kavram olarak öne çıkarır gibi davranırken, diğer yandan fiilen anlamsızlaştırmak amacına hizmet eder. Bu yolla hiçe sayılan, "insan" olmaktadır.

Israrla yoksulluk sınırı diye tarif edilen gelire sahip olup olmamakla tanımlanan, öyle kalması istenen yoksul, her defasında kendisini kuşatan koşullarca belirlenir. Yoksul, belirli miktarda geçim aracına sahip olamayandan fazlasıdır, her üretim biçiminin kendine has yoksulu vardır. Yoksulluğu içerisinde oldukları üretim biçimi belirler. Yoksulu ve onun karşıtı zengini her toplumsal yapıda sürekli kılan nedir, yoksul neden ortadan kalkmamakta ve bir avuç insanın zenginliği neden sonlanmamaktadır?

Yani toplumsal yaşam içerisinde yaşam mücadelesi veren insanlar için yoksulluk, ekonomik boyutlarının yanında sosyal ve ahlaki boyutları olan bir olgudur. Bu nedenle yoksulluk insanın fiziken ve ahlaken yozlaştırılması anlamına gelmektedir. Yoksul olarak tanımlanan kişinin "insani" bir yaşam sürdürmesini sağlayacak olanaklara sahip olması söz konusu olmaz.

Zenginlik sınırı var mıdır? Yoksulluğun bir sınırı olduğuna göre, zenginliğin de tanımlandığı bir sınır var mıdır?

Zenginliğin sınırını hiçbir sosyolog veya "bilim insanı" tanımlamamıştır. Yoksulluk sınırı rakamları yıllara göre değişirken, zenginliği tanımlayan veya gösteren bir rakam yoktur. Zenginliğin sınırsızlığı ve onun refahının yol açtığı dertler, hep birilerinin sefaleti üzerine kuruludur. Örneğin yoksulluk için sınır rakamı zamanla artarken, işçiler hiç zenginleşemediği gibi aksine yoksulluğu durmadan artarak devam ediyor. Kapitalizm tarafından yoksulluk doğal bir olgu gibi

gösterilmek istense de, bunun nedeni yoksul bırakanlar ve yoksullar ayrımında yoksulluğun failleri olan üretim araçları sahiplerinin sınırsız zenginlikleridir. Hakikati ve bu iki sınıf arasındaki çatışmayı ortaya koyamazsak, bu durumu ortadan kaldıracak siyasal enerjiyi zincire vurmuş oluruz.

Geçim araçlarına erişimin refah göstergesi olarak alınması da büyük bir yanılgıdır. Örneğin ülkede son yılda bankaların karı % 400 artmış, ücretlilerin geliri ise rakam olarak artarken, ulaşabildikleri insani yaşam gereklilikleri % 200 gerilemiştir. Farkın kimin cebine girdiği ortada değil midir?

Üretim araçlarının mülkiyeti engellenmeden, toplumsal zenginlik ve refah mümkün olamaz. Sonuç olarak hangi biçimi alırsa alsın, hangi özelliklere sahip olursa olsun, öncelikle işgücünü satan işçiler gelirlerinden bağımsız olarak yoksuldurlar.

Yoksulların ihtiyacı, zenginlerin şefkati ve sadakası değildir. Her durumda yoksullara yardım veya yoksulluğu ortadan kaldırma söylemleri aldatıcıdır. Milyarlarca insanı yoksulluğa mahkûm eden, kapitalist sistem, aşırı kar hırsıdır. Kar hırsı da, tanımlanamayan zenginliğin sınırsızlığıdır. Sermaye işçilerin yoksulluğu üzerine yükselir. Sermaye birikerek artarken, yoksulluk da aynı oranda yükselir ve birikir.

Kapitalizmin gerçekliği, yoksulluk değil sömürüdür. Yoksulluk, işçi sınıfı üzerinden sermaye biriktirmenin doğal bir sonucudur. Bu anlamda yoksulluk, sömüren ve sömürülen sınıflar arasındaki ilişkiyi açığa vurmakla ortaya konulabilir. İçeriden ve yasal sınırlar dahilinde bakıldığında, işgücünü satan "özgür" emekçi ile onu satın alan kapitalist arasındaki ilişki oldukça bulanık olsa da, sistem açısından herhangi bir sıkıntı görülmemektedir. İnsanlığın yaşadığı toplumsal yoksulluğu anlatmak için, sermayenin bakış alanından çıkartmak ve üzerine örtülmeye çalışılan perdeleri kaldırmak zorundayız.

Yoksulluğun, yaşamı sürdürmede yoksunluk olduğunu söylemek hiç de yanlış olmaz. Kapitalizmde yoksulluk kimliğinin sahipleri, emekleriyle geçinmeye çalışanlar, kentlerin varoşlarına yedeklenmiş işsizler ordusu, tarım emekçileri, mülksüz köylüler, yani yarattıkları değerden daha azını alan kitlelerdir. Bu kitleler, kapitalizmin temel ilişkisine tâbi olarak belirlenirler. Bu kitlelerin toplumsal kimlikleri "yoksullar" değil, ait oldukları sınıflardır. Çok farklı toplumsal konumlanışlara sahip bu kitlelerin "yoksullukta" ortaklaşmalarının nedeni, yarattıkları değere, üretim araçlarının mülkiyetine sahip sınıfların doğrudan ya da dolaylı olarak el koymaları ya da onları değer sürecinin dışına itmeleridir.

Yoksulluğun temel nedenleri şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Artı-değer ve kapitalist sömürü. Kapitalist, işçinin kendisi için gerekli olandan fazla bir süre çalışması sonucu ortaya çıkan ürüne el koyar, işçiye sadece bir iş günü üzerinden hesaplanan ücret öder. Ortaya çıkan fark artı-değerdir.

- Sermayenin egemenliği ve sonuçları. Bugün dünya ölçeğinde 62 kişinin serveti 3,5 milyar insandan fazla. Dünya nüfusunun yüzde 1'inin geliri, kalan yüzde 99'unki kadardır (Oxfam verileri). Servet ve gelir eşitsizliği,

"Yoksulluk daha çok ekonomik kavramlarla, kişinin hayatını sürdürmesi için gerekli asgari hayat düzeyini sürdürecek gelire sahip olamaması şeklinde tanımlanmaktadır."

içinde yaşadığımız toplumsal durumun kaçınılmaz görünümlerinden sadece bir kısmıdır.

- İkiye bölünen dünyada iki temel sınıf vardır; burjuvazi ve işçiler. Burjuvazi ve sermaye oldukça yoksulluk hep var olacaktır.

- Teknolojide sağlanan gelişme, emek üretkenliğini gitgide arttırarak işçilerden sağılan artı-değer oranının artmasına neden olur. Sömürünün artışı bir tarafı daha zenginleşirken, ücretindeki artışa karşın işçi her zaman yoksulluğa mahkumdur. İşçinin evinin, arabasının olması onu yoksulluktan kurtarmaz. Hayatta kalabilmek için işgücünü satmaktan başka şansı olmayan işçiler, diğerleri ile kıyaslandığında, sefalet koşullarında yaşamlarını devam ettirmek zorunda kalırlar.

İşçiler kapitalistlere baktıklarında, ellerindeki tüm mal varlıklarını kıyasladıklarında yoksul olduklarını bilirler. Ancak bilmek onları yoksul olmaktan kurtarmaz. Sömürü ortadan kaldırılmadan gerçek bir demokrasi söz konusu olamaz.

Toplumsal üretim, tek tek kapitalistlerin veya devletlerin üretimi değil, dünyadaki tüm üretimin toplamıdır. Bu üretimin yarattığı muazzam zenginlikte dünya nüfusunun yaklaşık %10'u, toplam servetin neredeyse % 90'nı almaktadır. İngiltere merkezli uluslararası yardım kuruluşu Oxfam, dünyanın en zengin 2.153 kişinin elinde bulunan servetin, 4,6 milyar kişinin toplam servetinden fazla olduğunu belirtir. (https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51171233)

Anlaşılan odur ki yoksulluk, kapitalist ekonominin beraberinde getirdiği bir zorunluluktur ve kapitalizm olduğu sürece olacaktır.

İşçinin yaşamını belirleyen iştir. İşin yarattığı bağımlılık kendisinin tercih ettiği bir şey değil,

Zenginlik sınırı var mıdır? Yoksulluğun bir sınırı olduğuna göre, zenginliğin de tanımlandığı bir sınır var mıdır?

kendisine dayatılan koşulların zorunlu kabullenilmesidir. Bu kabul, işverenle yapılan sözleşme ile hukuki bir görünüme büründüğünden, işçinin ücretli köleliği hem kendisinden, hem de diğer gözlerden saklanır.

Kapitalist ile yapılan sözleşme gereği işçi, işe bağımlılık nedeniyle patronun onaylamadığı bir zamanda tatil yapamaz, işe geç gidemez veya iş saatini kendisi belirleyemez. İşçi ücretini kendisi belirleyemez, işverenin ona vereceği (ya da yasalarla belirlenen) ücrete mecburdur. Bunların ayrımına varamayan işçiler, yaşamak için çalıştıklarını zannederler. Oysa ki, çalışmak için yaşamaktadırlar.

İşçinin geliri bireyseldir ve kapitalist tarafından her işçiye ayrı ayrı ödenir. Bir aile aynı işyerinde çoluk çocuk çalışsa dahi, her ferdin ücreti kendisine ait olarak verilir. Demek ki yoksulluk, halk ve ailenin yoksunlukları olarak tanımlanamaz. Dolayısıyla sadece bir kişinin yaşamını kıt kanaat sürdürebilmesi için belirlenen asgari ücret, bir ailenin tüm fertleri çalışsa da yoksulluğuna ve yoksunluğuna engel olmamaktadır. İşçinin yoksulluğu, ailenin de yoksulluğudur.

Yoksulluğu anlamak yetmez, asıl olan değiştirmektir. Kapitalizmin tarihi, zıtlıkların tarihidir. Zenginlik ile yoksulluk, özgürlük ile tutsaklık, gelişme ile azgelişmişlik, kapitalizmin insanlık tarihinde düzenli olarak ürettiği dengesizliklerdir. Bir toplumsal yapı olarak kapitalizmin temel çelişkisi, bu ilişkilerin normalleştirilmesinde yatmaktadır. Bu anlamıyla normalleşme, mülk sahibi sermaye sınıfları ile mülksüz emekçi kitleler (yasal ve özgür olarak bedenlerinin kullanım haklarına sahip olanlar) arasındaki çelişkinin düzenlenebilmesidir.

Sermaye, toplumsal yapı ve ilişkilerin her alanını ele geçirdikçe, kendi varlığının yeni kuralını toplumun bütününe yaymakta ve itaat çağrısında bulunmaktadır: Bugün için dünün bir anlamı yoktur...

"İkiye bölünen dünyada iki temel sınıf vardır; burjuvazi ve işçiler. Burjuvazi ve sermaye oldukça yoksulluk hep var olacaktır."

Sınıfın Kürsüsü;

Metal İşçisi Anlatıyor: İşçinin Günlük Yaşamı

Ulaş UÇTU
Metal İşçisi

Yürekten bir merhaba ile başlamak istiyorum. Yaşamımı Manisa'da bir fabrikada mavi yaka işçi olarak sürdürüyorum. İçimden geçirdiklerimi bir günde neler yaşayıp düşündüğümü aktarmak istiyorum sizlere. Mutlu olduğumu, 30'lu yaşlara gelirken hayallerimin olduğunu söylemek isterdim sizlere. Toplumun büyük çoğunluğunda yer etmiş bir ev, bir araba hayalleri kurmuyorum. Kişisel zenginliğini kazanıp rahat bir hayat içinde olmayı da düşlemiyorum.

Öncelikle istediğim bunlar değil; sadece insanca, insan gibi yaşamak dileğindeyim. Bunlar olsa bile ne değişirdi ki; her gün gördüğüm onca şey, onca mutsuz arkadaş, hayalleri çalınmış onca genç, fabrikalarda bize yüzünü buruşturarak bakan, sanki onlardan aşağı bir ırkmışız gibi davranan, karnınızı doyursanız size yeter diye düşünen onca yüreği çürümüş yönetici arasında tüm değer yargılarım yok edilmeli herhalde bunların bana mutluluk huzur getirebileceğine inanabilmem için.

O kadar bireysel bir hal aldık ki, özellikle asgari ücret düzeyinde çalışan işçiler olarak mutsuzluk iş yaşamımıza, arkadaş yaşamlarımıza en kötüsü de aile içi yaşamımıza kadar girdi. Ne kötü ki halledemediğimiz her sorun ekonomik temeli ile elbette daha da büyüyüp karşımıza çıkar hale geldi. Vardiyalı çalışma sistemleri işverenlere 24 saatlik kesintisiz üretim kazandırırken bize kaybettirdikleri hiç şüphesiz ki küçümsenmeyecek boyutlara ulaştı. Pazara, markete gittiğimizde tane tane günlük alışverişler yapabilmek için bile daha fazla çalışır hale geldik. Ailemiz ile daha az, bazı günlerde hiç zaman geçiremez, çocuklarımızın sorunları ile tatil günlerimizde ilgilenir, eşlerimiz ile oturup ağız dolusu sohbetleri pek az zamanlarda yapabilir hale geldik ve bu sohbetlerimizde de kiralarımızı, faturalarımızı ödeyememizi konuşur hale geldik. Ağız dolusu gülmeyi unuttuk; ailemize, çocuklarımıza, kendimize yeni şeyler katmayı unuttuk. Yaşadığımız şehirden çıkmayı unuttuk. Akaryakıt ve bilet fiyatlarından ötürü bayramlarda farklı şehirlerdeki aile büyüklerimizin yanına gidemez olduk, yarını getirmem ay başını düşünmem gerek fikirleri ile. Aslında en kötüsü de buna alıştık, önümüzdeki ayın geçen aydan daha kötü olacağını bilmeye alıştık. Bazen bu düşündürür beni:

Günden güne bizden hayatlarımızdan çaldıklarına baktığımızda aslında daha sıkı sarılarak işçiler olarak birleşmemiz gerekirken, tek ses, tek bilek olmamız gerekirken, bizler daha da içine kapanık, daha da bencil bir hale bürünüyoruz. Durup hepimizin düşünmesi gereken bir konu aslında birleşik cephe oluşturmuş bir işçi sınıfı. Kulağa ne hoş geliyor değil mi?

Aslında bunu başarabilsek hem ekonomik mücadelemizi hem de hayat mücadelemizi kendimiz tayin eder hale geleceğiz belki de. Sadece bir ayı geçirebilmek için karı koca birlikte çalışmamız, çocuklarımızı da yalnız kalmasınlar diye aile büyüklerimize bırakmamız gerekmeyecek belki de. İhtiyacımız olduğu halde idare ederim diyerek vazgeçtiğimiz kişisel harcamalarımızdan vazgeçmek zorunda kalmayacağız belki de.

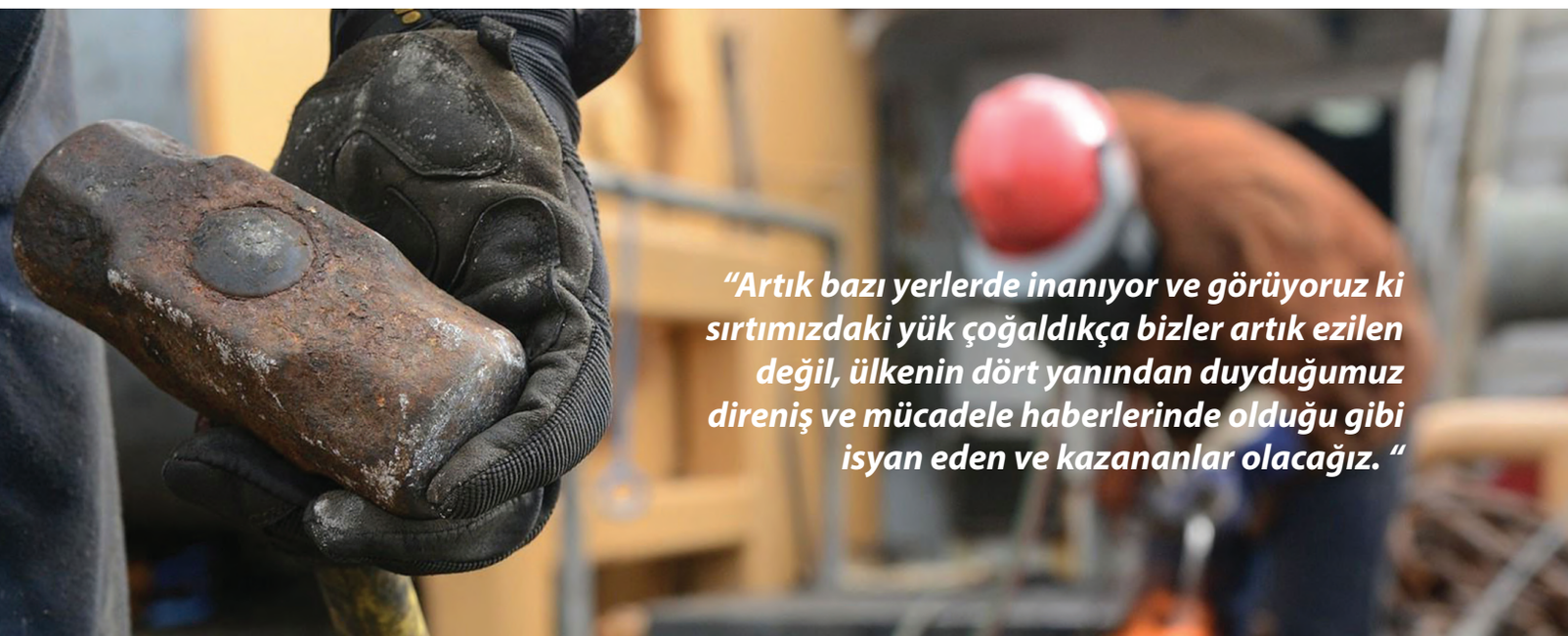
Sohbetlerimiz her an her yerde sadece yaşanan ekonomik sıkıntılar üzerine olmasına gerek bile kalmayacak belki de…

Elbette bu durumlara ne şekilde geldiğimizi, suskunluğumuzun fırsat bilindiği yerleri de biliyoruz. Bizleri sadece çalışmak zorunda olarak gören işverenleri de biliyoruz, gerek yasalarıyla gerekse görmezden geldikleriyle o işverenlere kucak açan iktidarları, devlet kurumlarını da biliyoruz, bize sadece bir üye olarak bakan horlayan kendi koltuğundan ve kazancından başka birşey düşünmeyen ağzından süslü kelimeler ya da tehditkar söylemler eksik olmayan sendika ağalarını da biliyoruz. Hepsinin de az ya da fazla katkıları olmuştur bu günleri yaşamamıza. İşçinin kötü çalışma koşullarında, fazla mesailerde, iş güvenliği olmayan ortamlarda çalıştırılmasında, sendika seçim haklarının bulunmamasında, zorbalıkla herşeyi kabul eden hale getirilmesinde ve sonunda sırtındaki yükün altında ezilirken sesini artık çıkarmayacak durumda olmasında hepsinin de payı olmuştur.

Aslında çok basit çalışırken mesleğimizi yaparken bile mutlu değiliz. Temeli de asla görmezden gelinemeyecek o şey; ekonomi, ekonomi, ekonomi…
Bir yerlerde de yavaş yavaş kendimizden başka kurtarıcı bekleyemeyecek durumlara geldik.

Bize güveniyoruz: Kendimize; işçilere; o saf, yalın ve gösterişsiz hayatlarımıza güveniyoruz. Artık bazı yerlerde inanıyor ve görüyoruz ki sırtımızdaki yük çoğaldıkça bizler artık ezilen değil, ülkenin dört yanından duyduğumuz direniş ve mücadele haberlerinde olduğu gibi isyan eden ve kazananlar olacağız.

Ve görünen atılmaz bir doğru var ki tüm bunlar yapılırken işçi sınıfının siyasal mücadelesini veren sendikalarda örgütlenerek başarıya hep daha yakın olacağımızdır…

“Artık bazı yerlerde inanıyor ve görüyoruz ki sırtımızdaki yük çoğaldıkça bizler artık ezilen değil, ülkenin dört yanından duyduğumuz direniş ve mücadele haberlerinde olduğu gibi isyan eden ve kazananlar olacağız. “

Sınıf ve Kültür;

Bahtiyar Kaymak'tan Sınıf Şiirleri: PATRON

Öztekin DÜZGÜN

Türkiye'de genel olarak toplumsal ve bireysel muhalefetin, özel olarak işçi sınıfının mücadelesini konusu haline getiren oldukça sanatçı vardır. Nazım Hikmet, Ahmed Arif, Orhan Kemal, Mahmut Makal gibi toplumcu gerçekçi şair ve yazarlarla dolu olan bu liste, aşağı yukarı bilinir hale gelmiş durumdadır. Fakat günümüzde, işçi sınıfını oldukça estetik bir şekilde malzemesi haline getiren sanatçıların yerinin bilinmesi konusunda aynı hassasiyet yoktur. Bu durumun nedeni ise, şairlerin saklanması kadar akademisyenlerin, eleştirmenlerin onları özellikle 'görmemeleri'. Fakat ben yine de nitelikli eserin, bütün engellerin üzerinden gelecek kadar gücünün olduğunu düşünenlerdenim. Bahtiyar Kaymak'ın Patron adlı şiir kitabı, güçlü bir sınıf şiiri olarak okunabilir.

2022 Sennur Sezer Emek ve Direniş Şiir Ödülü'ne değer görülen Patron, genel itibari ile her yaştan ve cinsiyetten işçilerinin sınıfsal mücadelesini, hüzünlerini, hayat hikâyelerini ve umutlarını; bunun yanında şairin hayata karşı aldığı tutumu oldukça sezdirerek ilerler. Kapitalizmin sermaye birikim süreçleri, toplumsal bir yoksulluğun birikimine neden olur. Bu açıdan, yoksulluğun birikimine olduğu kadar sermaye birikimine ve patronun hayatına göz gezdirmek; işçilerin gasp edilen emeğinin egemenlerin hayatında nasıl bir 'ışıltı' ortaya çıkardığına bakmak gerekir. Patron, zenginlerin dünyasına yoğunlaşan ve yoksulluğa bir de zenginlerden üzerinden bakan bir eser olarak önümüzde duruyor.

Şiirlere geçmeden evvel burada, okulu orta ikide terk eden ve kumarbaz bir babaya, altı çocuğa bakan bir anneye sahip bir çocuk işçinin küçük şiirsel hikâyesi anlatılır. Hem çocuktur, hem de bir fırında hamurlara etiket basan bir işçidir. 'un çuvalı gemisinde uyumayı' hayal eder. Eve sıcak ekmek götürmek kadar güzel bir hayaldir bu durum şiirde ve şiir, güçlü bir kitap başlangıcıyla biter:

'*Halkın ekmeğini halkın çocukları pişirir' (s. 9)*

Patron, politik olanın doğası gereği bilimsel bir okuma sürecini içerir. Bu okuma, estetik bir buluşma ile daha ilgi çekici hale gelir. Örneğin Marksizm'in ve Sosyalizmin tarihle kurduğu bağ, kitapta 'ip' imgesi ile belirir. Kadraj II adlı şiirde geçmiş, geleceği bir tasarıyla karşılıyor. Bu tasarı, patrona karşı sınıfsal bir tutum benimseyen çalışma bilincinin ördüğü bir devrim:

…
ömrümüzün örgüsü çalışkan hayat
bir devrim tasarlıyoruz patron

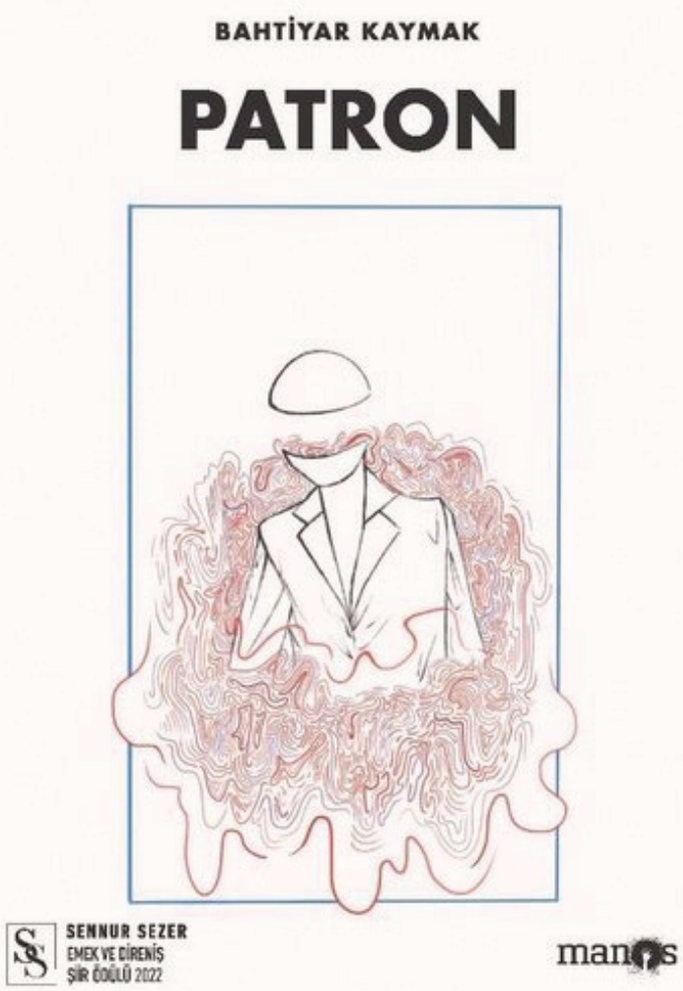
bir devrim kaçınılmaz' (s. 15)

Patron, öylesine güçlü sınıf şiirleri ile doludur ki her şiirde işçi davranışları, entelektüel bir altyapıdan aldığı esinle işçi sınıfının günlük diline oturtulmuştur. Örneğin Marx'ın 'meta fetişizmi' olarak ifade ettiği ve bireylerin kendilerine ve ürettiklerine yabancılaşmasıyla gerçekleşen süreç, patronda oldukça sade anlatılır:

Bahtiyar Kaymak,Patron,İstanbul, Manos Kitap, 2022, 101 s.

…
sen hiç marx'ın kapital'ini duydun mu yaşar abi.
ne anlatır das kapital
kapital malın anasına deniyor yaşar abi malın babası patron
biz de spermleriyiz işin aslı biz malın hem rahmanı hem rahmiyiz
yani biz yaratıp doğurduklarımıza el olan yabancılarız' (s. 40)

Patron'da, yedek işgücü ordusu ve ucuz işgücünün getirisi olarak ortaya çıkan yoksulluğa da özellikle eğilen şiirler mevcuttur. Şaire göre yoksulluk, bireylerinin aç kalmasının engellenmesi değildir. Gerçi derin ve detaylı bir yoksulluk yazını inşa eden uluslararası sermayenin beslendiği bir alan olarak görülebilecek yoksul-

luk, üretim ilişkilerini ve sınıfsal konumu merkezine alarak ilerleyince asıl durum net bir şekilde belirir. Çok olan kişinin bölüştüğü ile kıt olan kişinin bölüşmediği bir sistem eleştirisi böylelikle ortaya çıkar. Fakat bu eleştiri, sermayeye olduğu kadar yoksullara da yapılır:

…
yediğimiz içtiğimiz evimiz eşyamız okulumuz
hastanemiz her şeyimiz ucuz çoğuz biz
…
çoğuz ucuzuz kıt olan kıtlık olan patronlar
yoksul nedir patron karın tokluğu mudur yoksul
…
yoksulluk bir aç kalma eylemi değildir patron
yoksulluk açlıktan çok başka bir şeydir.
yoksulluk yoksun demektir yoksul yoksun yoksun
…
yoksun uz dünyayı değiştirme gücünden
budur çok oluşumuzda bizi ucuz yapan
…
yoksa
değiştirme gücün
yoksun' (s. 41-42)

İşçi sınıfının, devlet erki ve burjuvaziyle olduğu kadar başka birtakım muhalif ideolojik siyasetlerle de mücadelesi vardır. Sınıfın kendi içerisinde gerçekleşen kimlik siyaseti gibi tabir yerindeyse sınıfsal mücadelenin gazını alan ve içini boşaltan; egemenlere politik manevra alanı sağlayan; ekonomik düzenin devamı için popülist ve kullanışlı söylemlerden oluşan bir dil inşasına karşı Patron, her şeyin farkında olan sade bir duvar yazısını sayfasına taşır:

"bizi soyanlar göçmen ve yoksul değil, buralı ve zengin"

(ispanya'da bir duvar yazısı) (s. 19)

Patron'da işçi kadar patron da yer alır. Boşluktadır, amaçsızdır, mirasyedi ve asalaktır. Bütün bunların yanında itirafkâr ve bıkkındır. Kendini silkeleyecek ve hayatına anlam katacak bir hikâye peşindedir. O kadar bunalmış ve boşluktadır ki o da işçi kadar devrim beklentisindedir:

"…
gelsin istiyorum lanet bir devrimci sürüklesin bu sefil vücudu
…
tepeden tırnağa bir çarpıntı arıyorum
doldursun diye ölmekten kalan korkunç boşluğu" (s. 23)

Kitabın genelinde eleştirilen patron kadar kitaba ruhunu veren işçiler de günlük hayatlarına yansıyan aynılığın sıklıkla işlenmesiyle yer edinir. İşten eve, evden işe süreğen temponun işçide ortaya çıkardığı tükeniş, sermayeye yönelir Kaymak'ın şiirinde:

'…
akşam yemeğine düşkün aç gölgem
mağazaların vitrin camlarında görüyorum
kendimi işe giderken görüyorum temiz ama solgun
belirsiz yüzüm gürültünün kendisi olarak
bir iş görmenin akıp giden kalıntısı
tükeniş diyorum patron' (s. 24)

Kitapta patron, iktidar erkini beslemekle suçludur. Dolayısıyla devlet, işçinin hakkını koruyan değil sermayeden beslenen bir aygıttır. İşçi sınıfı ve yoksullar ise, kendi diliyle ifade edecek kadar bu durumun farkındadır artık. Zengin patronlara ait ve yoksulların emeği ile kurulmuş bu düzenin temelinde, geçmişten gelen bir zenginlik olduğunu da keşfeden şair, sınıfın yerel diliyle mücadele ateşi yakar:

'…
duyduk
alemde gördüğümüz eziyet canavarlarını
sen gizli gizli besliyormuşsun evinde
sana kolpacı derler patron
hepsi ayrı ayrı haneden yıkığı sur mahallesinde
…
patron seni bu kadar kalleş yapan fikir
er bezi ve bütün malıyla sana babandan kalmış
ona da babasından babasına da babasından
demek ki patron sizin babanızın köküdeymiş puştluk

…
tıraşlayacağız patron tarihin belleğine tecavüz eden kökünüzü' (s. 27-28)

Sonraki şiirlerde de patron ve işçi arasındaki sınıfsal mücadele, patronu koruyan bir devlet erkini de işe katarak devam eder. Adaletsizlik, din propagandası, milliyetçilik, kimlik siyaseti gibi kavramlarla yürütülen tartışma, işkencelere maruz kalmış bir işçinin sınıf bilinciyle yazılmış, alay konusu haline getirilmiş gibidir:

'bizi teker teker avla patron
…
her birimizin göbeğine ayrı ulus bayrağı as
korkuyoruz patron bize bir öte geçe bize bir din yaz
…
beni derdest et patron ikinci şubeye ispiyon et komünistin önde gideni de
…
beni üç öğün polisler dövsün
…
kuduz köpeklere ısırt beni
kanayan yarama böcek sal
gazetelere içinde adım geçen büyük yalanlar uydur
cami duvarına işedi de sövdü devletin sülalesine
…
beni böyle sev patron beş vakit üç vardiya
örf ve törelerinizin terbiyesinde
kadın katillerinin zihinlerinden ödünç
…
beni çakallarına sat ibreti alem için beni
grev çadırının önünde kurşuna diz
Sen yapmazsan eğer patron
ben senin canını
cehennemin en sıcak yerine sürükleyeceğim' (s. 32-35)

Kapitalizm, bireyi marjinalleşmeye zorlar. Kentleşme ile birlikte yalnız ve psikolojik sorunlar yaşayan birey fenomeni, mevzu bahis üretim ilişkileri olunca şair ve yazarlar tarafından pek rağbet görmez. Seks işçileri, gurbetçiler ve ülkede kalanların yaşadığı zorluklar gibi nedenlerle işçilerin, işsizlerin, yoksulların hayatı pek de rayında gitmez. Hatta patronunu öldüren; üretim ilişkilerinden kaynaklanan suçlara bulaşmış olan işçiler de vardır ve aslında döktükleri kan, kapitalizmindir:

'- pişman mısın
-pişmanım yüksek amca şoföre sekmiş kurşunlardan biri
-sizin kanunlarınızda yoksulluk suçtur diye bir yazı var mı
yüksek amca
-…
-o vakit direniş uzun sürecek' (s. 68)

Patron'da, genel bir tabirle altını çizebileceğimiz oldukça çok dize var. Fakat kendi içindeki bütünlüğü bozmadan okunması gerekliliğiyle şiirler, okurlarını bekliyor. Kitaplığımızda yeri baki olacak olan bu şiir kitabı, işçi sınıfının haklı mücadelesini esin alan şair Bahtiyar Kaymak'ın üretkenliğiyle bir direniş manifestosu olarak okunmalıdır. İş, işçi, grev, savaş, direniş gibi kavramları merkeze alarak dergimizin adı gibi sınıfın sesini gürül gürül duyduğumuz bu kitapla ilgili yazımızı, sermayedarların hayatı algılayış biçimi ile işçilerin, yoksulların hayatı algılama biçimi arasındaki derin farkla bitirelim:

'sen bilmezsin patron
hayat kazanılacak
bir meydan savaşı' (s. 79)

"yoksulluk bir aç kalma eylemi değildir patron
yoksulluk açlıktan çok başka bir şeydir.
yoksulluk yoksun demektir yoksul
yoksun yoksun"

Sınıf ve Sağlık;

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel

Savaş KARABULUT

Öğretim Üyesi, Asbest Söküm Uzmanı

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortaları Kanunu işçi sınıfını korur mu?

Bu yazının amacı; eski adıyla Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve yeni adıyla **Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortaları (SSGSS)** Kanunu'nun işçi sınıfının sağlık ve özlük haklarını ne derece koruduğu konusudur. Bu kapsamda da sağlığını kaybetmiş bir işçinin İş Mahkemesine (Ankara 13. İş Mahkemesi) yaptığı başvuru sonucunu birlikte inceleyeceğiz. Mahkemenin işçinin sağlığının korunması amacıyla 5510 sayılı Kanunun bazı maddelerinin (63. ve 64.) iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi'ne açtığı davanın sonuç kararıyla birlikte sorgulayacağız. İlgili karara ilişkin kaleme almış olduğum bu makalemi okuduğunuzda ise iki farklı Bakanlığın (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı) **"görüşünün alınması"** kararının kimin lehine pozitif ayrımcılık yaptığını da göreceğiz. İlgili Bakanlıkların sözde görüş alınması kararını verirken; sermaye sınıfının yani patronlarının iktidarını korumak için "sınırsız" yetkiyle donatıldığını, oysa; işçi sınıfının sağlığının koruması için ise ekonomik ve sosyal politikaların işçi aleyhine "sınırlandırıldığını" göreceksiniz. Ayrıca 05.07.2022 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan kararıyla ise Anayasa Mahkemesi'ne daha en az 10 sene başvurulamayacağından mütevellit, işçi sınıfının sağlığının neo-liberal politikalara teslim edilmeye devam edeceğini okuyacaksınız. Sermayenin çıkarlarını koruyan iktidarın ise işçi sınıfının sağlığını korumayacağı yönünde görüş sunacağını da rahatlıkla anlayacaksınız. Tabi

Sağlık Sigortası

Anayasa'nın 7. maddesiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne tanınan yasama yetkisiyle bu kriter değiştirilmezse…

İşçi sınıfının tercihini yaparken ise; ya sesini yükseltmek veya susarak boyun eğmek dışında bir alternatifi yoktur. Bunu yaparken ise talebini; ya kapitalist devlet aygıtıyla neoliberal politikalara teslim olmuş iktidarın "sağlığımızı koruyamayacağını görüşünün hakim olacağını" ya da "sosyal devlet anlayışıyla işçi sınıfının sağlığının korunması için kamu kaynakların sınırsızca kullanılacağı işçi sınıfının iktidarını" örgütleyip, mücadele edeceksin. Sizleri makaleyle baş başa bırakıyorum.

5510 Sayılı SSGSS kanunun amacı ve devletin görevi nedir?

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortaları (SSGSS) Kanunu'nun amacı; *"kişileri güvence altına almak; bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılanma yöntemlerini belirlemek ve kanunun işleyişi ile ilgili usûl ve esasları düzenlemektir"* olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda sosyal sigortalar kanununda kısa ve uzun vadeli olmak üzere iki tür sigorta kolu tanımlanmıştır. Kısa vadeli olarak; *"İş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortası kollarıyla" ve uzun vadeli olarak ise "Malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortası kollarını"* kapsadığı belirtilmiştir. Genel sağlık sigortasının ise "Kişilerin öncelikle sağlıklarının korunmasını, sağlık riskleri ile karşılaşmaları halinde ise oluşan harcamaların finansmanını sağlayan sigortayı" kapsadığı belirtilmiştir. Yani sözde; 5510 sayılı kanun işçinin sağlığının korunması için her dönem yanında ve finansmanını da sağlayacağını ifade etmektedir.

Anayasa'nın 56. maddesinde ise *"herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenleyeceği, kamu ve özel kesimden yararlanarak bu görevi yerine getireceği ve genel sağlık sigortası kurabileceği"* hükümleri yer almaktadır. Ayrıca 60. maddesinde ise *"Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir ve devlet bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar"* denilerek, *"sosyal güvenliğin herkes için temel bir hak ve bunu gerçekleştirmenin ise devlet için bir görev olduğu"* tanımlanmıştır. Yani sosyal güvenlik kanunuyla; kişilerin kendi iradeleri dışında oluşan risklerin, kendilerinin ve geçindirmekle yükümlü olduğu kişilerin üzerlerindeki maddi yüklerin en aza indirilmesi için sağlıklı ve asgari hayat standartlarını güvence altına almıştır. Tüm bu nedenlerle SSGSS ile kişilerin "yaşlılık, hastalık, malullük, kaza ve ölüm gibi sosyal riskelere karşı asgari yaşam düzeylerinin korunması" hem kısa ve hem de uzun dönem zarfında koruma altına alınmıştır. Tüm bu durumlar Anayasayla birlikte devlet aygıtına (siyasi iktidara) işçinin ve onun ailesinin korunmasını bir ödev olarak vermektedir. Ancak bu-

radaki temel kıstas üçüncü tip haklardan olan sağlık ve sigorta hakkına neoliberal politikalar açısından nasıl bir bütçe ayrılacağı hususunda kilitlenmektedir. Yani kamu kaynaklarının işçi lehine etkin ve verimli kullanılması veya sınırlandırmasının ne ölçüde yapılacağına veya sınırsız olacağına karar verilmesinde hangi "kriterin" rol oynadığıdır. Neoliberal sağlık politikalarıyla iktidarı elinde tutan sermaye aygıtı, 5510 sayılı kanunla ve burjuva Anayasa'nın ilgili hükümleriyle; işçi sınıfı lehine destek olmayacağı aşikardır. Sağlığın ticarileştirilmesi ve özelleştirilmesi, yeni şehir hastaneleriyle kamu kaynaklarının özelleştirilmesi, ilaç tekellerinin zamları, sağlık çalışanların karşılaştığı şiddet vakaları ve içlerinde bulundukları ortamdan dolayı göç ettikleri günümüz Türkiye'sinde, sağlık hizmetlerinin yolunda gitmemesi tuhaf karşılanmamalıdır. Yani devlet hem sağlık çalışanını, hem de alınteri ve emeğiyle üreten işçi sınıfı ve ailesinin sağlık haklarını korumasında pozitif ayrımcılığı hangi yönde kullanacağı ilk elden düşünülmelidir. Kamu kaynaklarının işçi sınıfı için kullanılması ve içinde bulunduğumuz ekonomik kriz koşullarının derinleşmesiyle birlikte, sağlıktan doğru kemer sıkmak politikalarıyla ekonomik yükün; işçi sınıfına mı, yoksa sosyal devlet anlayışla sermaye erkine mi terkedileceği konusu önemlidir. Yine 5510 sayılı kanunun 62. maddesinde her bireyin ve bakmakla yükümlü olduğu kişinin sağlık güvencesinin devlet eliyle sağlanması yükümlülük olarak tanımlanmışken, devletin bu yükü ne ölçüde çalışana yansıtacağı ile ilgili bir sınır koymadığından, sınırı belli olmayan değil, aksine yükün büyük bölümünü işçi sınıfına yansıtarak, neo-liberal politikalarını uygulamada sınır tanımayacağını göstermesi de kaçınılmazdır.

Ankara 13. İş Mahkemesi hangi konuyu Anayasa'ya aykırı bir fiil olarak tespit edip, Anaya Mahkemesince iptalini talep etmiştir?

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'nca 21/04/2022 tarihinde alınan 2021/73 Esas ve 2022/51 sayılı karar, 05.07.2022 tarihinde resmi gazetede yayınlanmıştır. Öncelikle bu kararı birlikte inceleyelim.

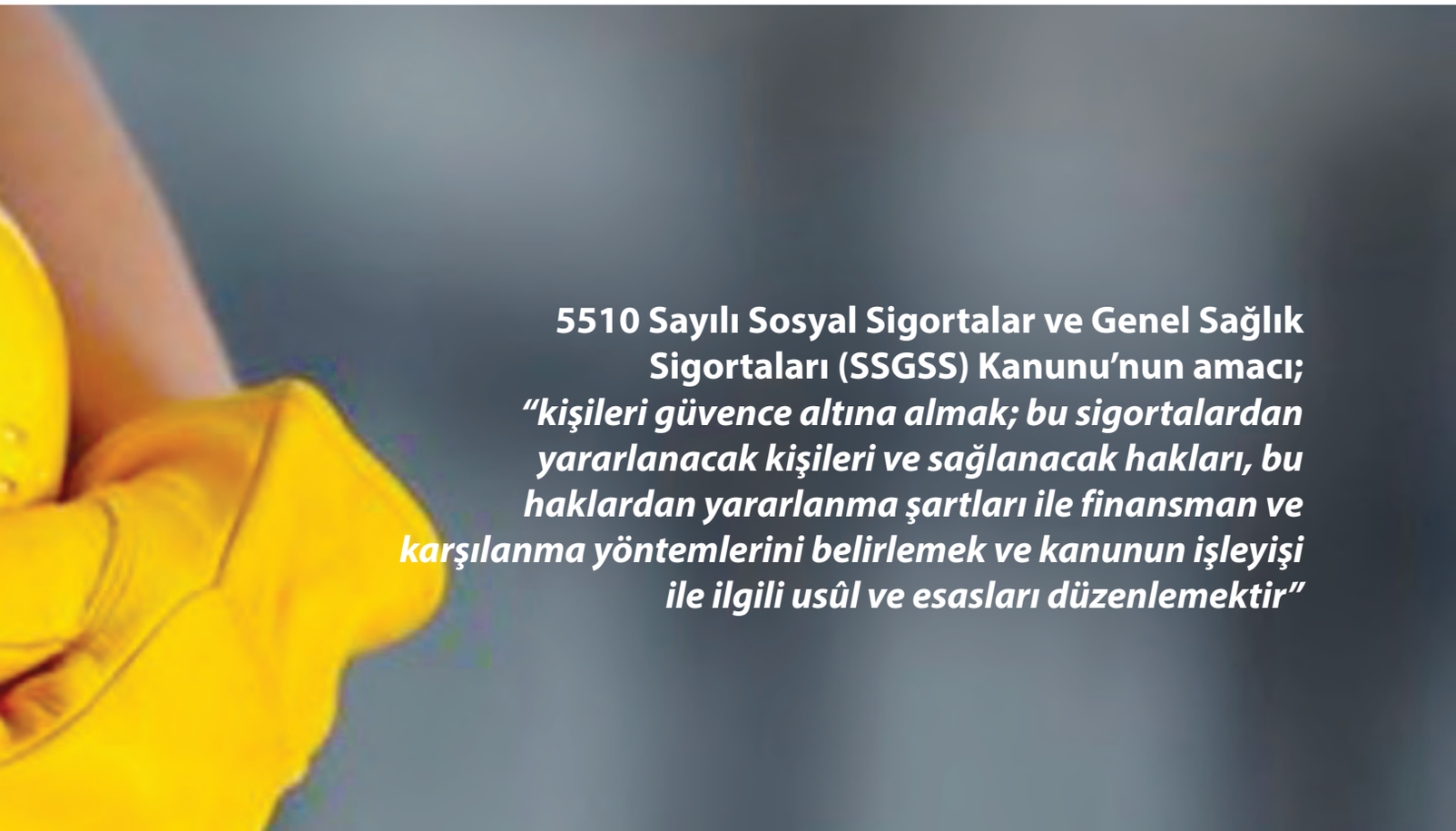
Ankara 13. İş Mahkemesinde görüşülen konu "davacının hastalığının tedavisinde kullanılan ilaç bedelinin SSGSS tarafından ödenmesi talebine ilişkindir. 5510 sayılı Kanun'un 63. maddesinin 2. fıkrasında ise "finansmanı sağlanacak sağlık hizmetlerinin teşhis ve tedavi yöntemleri ile (f) bendinde belirtilen sağlık hizmetlerinin türlerini, miktarlarını ve kullanım sürelerini, ödeme usul ve esaslarını Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı'nın görüşünün alınması" şeklinde sadece bir ön işleme tabi olmasını hükmetmiştir. Yani normal şart-

lar altında ilgili bakanlıkların Sosyal Politikalar açısından işçinin sağlığını korumak için "görüş alınması" terimine bir sınırlandırma getirilmeli midir? Çünkü neo-liberal politikalar işçi sınıfına sürekli kemer sıkmayı hak görürken, sermayeyi korumayı merkeze aldığı için "görüş alınması" konusunda bu kadar derin bir yetkinin ilgili bakanlıklara verilmesi konusu ucu açık ve sınırsız bir yetki olarak, işçinin sağlığını korumayacağı endişesi taşımaktadır

Ankara 13. İş Mahkemesi'nin başvurusunda 5510 sayılı kanunun 63. ve 64. maddeleriyle, 6518 sayılı kanunun 81. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasının birinci cümlesi ile 6270 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen (d) bendinin Anayasa'nın 2., 7., 13., 17., 56. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek karar verilmesi talebine ilişkindir. İlgili iş mahkemesinin "tedavide kullanılan ilacın bedelinin karşılanması talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kararı vermiş" yani işçi lehine karar almış ve bu nedenle de anayasa mahkemesine başvuruda bulunmuştur.

Öncelikle; Anayasa Mahkemesi'nin işin esasına ilişkin vermiş olduğu karara ilişkin Anayasanın 152. maddesinin 4. fıkrasında belirtilen ve "Anayasa mahkemesince alınmış bir kararın resmi gazetede yayınlanması sonrasında üzerinden 10 yıl geçmedikçe, tekrar incelenemez" hükmü gereğince ve benzer bir şekilde 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu Ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunu'nun 41. maddesinin 1. fıkrasında da benzer bir hükme yer vermiştir. Daha önce 5510 sayılı kanunun 64. maddesinin birinci fıkrasına ilişkin ve 6270 sayılı kanunun 7. maddesiyle eklenen (d) bendine yönelik iptal talebi 21/09/2013 tarihli ve 28772 sayılı resmi gazetede yayınlanmış olmasından dolayı ve üzerinden 10 sene geçmediği için "reddine" karar vermiştir. Ancak Anayasanın 152. ve 6216 sayılı kanunun 40. maddeleri gereğince ilgili iş mahkemesinin "ilgili dava için uygulayacağı kanun maddesi veya KHK hükümlerinin anayasa aykırı olduğu iddiasında bulunabilmesi için ise "elinde yöntemince açılmış ve ilgili mahkemenin görev tanımına giren bir davanın bulunması ve iptal talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir" demektedir. Ayrıca dava konusu bakımından "teşhis ve tedavi yöntemleri yerine, kurum tarafından ödeme talebi olduğundan", 63. maddesinin 2.ı fıkrasının uygulama imkanı bulunmadığından mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddinin gerektiği ve Anayasa Mahkemesinin gerekçeli kararında belirtilmiştir. Ancak bir sonraki görüşünde ise "sağlık hizmetlerinin türlerini, miktarlarını ve kullanım sürelerini, ödeme usul ve esaslarını" ibaresi ile sınırlandırılması gerektiği kararlaştırılmıştır.

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortaları (SSGSS) Kanunu'nun amacı;
"kişileri güvence altına almak; bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılanma yöntemlerini belirlemek ve kanunun işleyişi ile ilgili usûl ve esasları düzenlemektir"

Sonuç olarak mahkemenin 10 yıl süre geçmeden başvurması ile mahkemenin bakmakta yükümlü olmadığı uygulama ilkesi gereğince mahkemesinin yetkisizliğinden dolayı reddine ancak "tür, miktar ve süreyle ödeme usul ve esasları" açısıyla sınırlı kalması kararıyla esastan görüşülmesine karar vermiştir.

Sağlığın finansmanında sınırlama olur mu?

Esastan yapılan incelemede 5510 sayılı kanunun 63. maddesinin (a-e) fıkralarında "Finansmanı **sağlanan** sağlık hizmetleri ve süresi ve şartları" (f) fıkrasında ise sağlanacak sağlık hizmetlerinin teşhis ve tedavisi için gerekli olabilecek kan ve kan ürünleri, kemlik iliği, aşı, ilaç, protez, ortez, tıbbi araç ve gereç, kişi kullanımına mahsus tıbbi cihaz, tıbbi sarf, iyileştirici nitelikteki tıbbi sarf malzemelerinin sağlanması, takılması, garanti süresi sonrası bakımı, onarılması ve yenilenmesi hizmetlerinin finansmanının kurumca sağlanacağı" ve 64. maddesinde ise "Kurumca finansmanı **sağlanmayacak** sağlık hizmetleri" tanımlanmıştır.

Iş mahkemesinin anayasa mahkemesine yaptığı başvuruda, Aile ve Sosyal Politikalar ve Sağlık Bakanlığı'nın "görüşünün alınmasına" yönelik, idareye tanınan yetkinin herhangi bir kıstas ve ölçütün belirlenmediği, bu itibarla ilgili idarenin sınırlarını ve çerçevesinin belirsizliğinin Anayasa'nın 2., 7., 13., 17., 56. ve 60. maddelerine aykırı olduğuna ilişkindir.

Anayasa Mahkemesi nihai olarak; Ankara 13. Iş mahkemesinin önce yetkisizliği ve sonra makul

"Anayasa'nın 56. maddesinde, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenleyeceği, kamu ve özel kesimden yararlanarak bu görevi yerine getireceği ve genel sağlık sigortası kurabileceği hükümleri yer almaktadır."

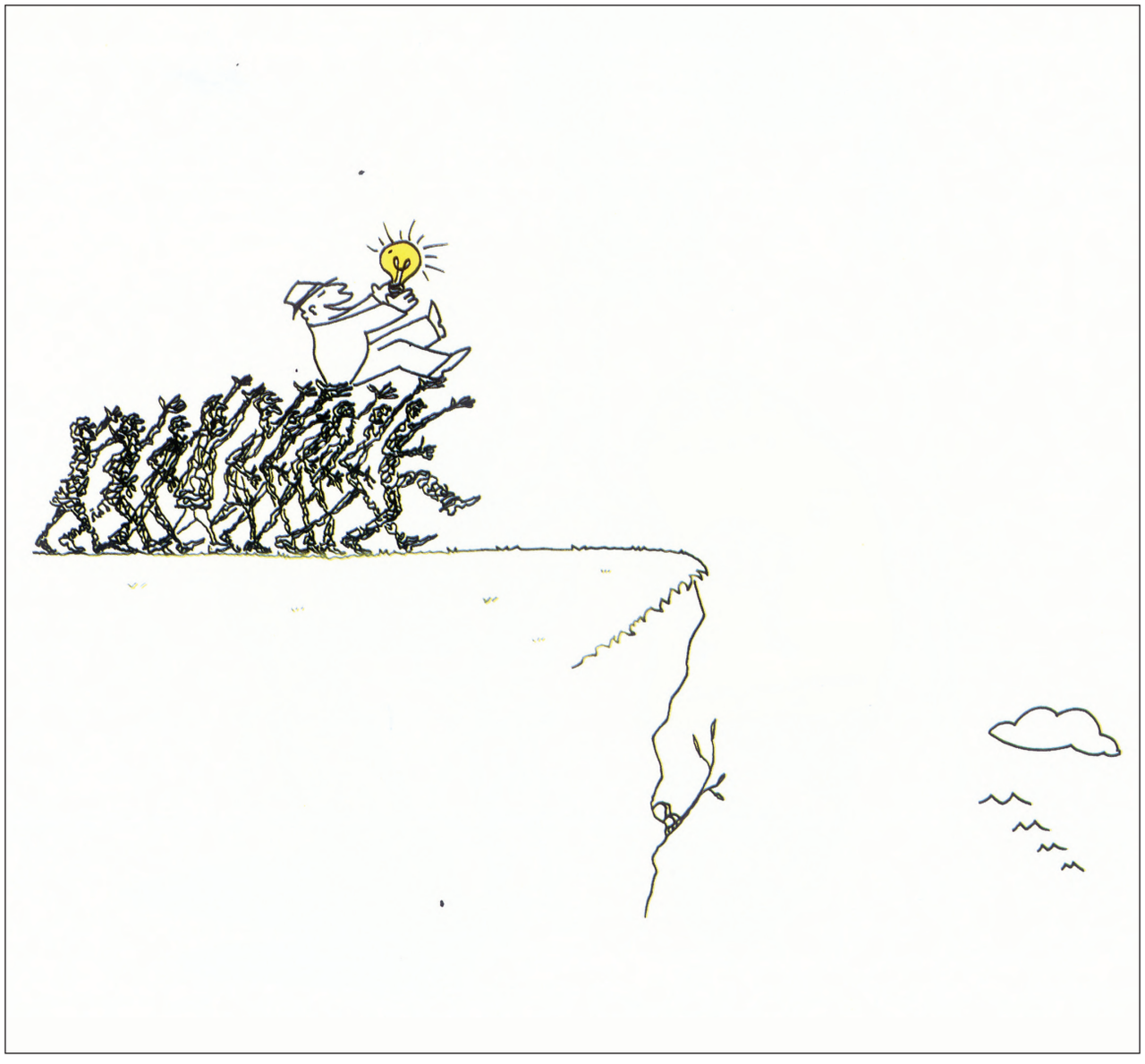
süre zarfından başvurunun yapılmaması nedeniyle verdiği red kararını, esastan inceleyerek; 5510 sayılı SSGSS kanununun 63. maddesinin ilk 5 fıkrasındaki şartlar dahilinde ancak kuruma tanınan (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı) "f" fıkrasında tanımlanan ve "sağlık hizmetlerinin türlerini, miktarlarını ve kullanım sürelerini, ödeme usul ve esaslarını belirlemekle sınırlı olduğunu ve bu yetkiyi de usulüne ve ilk eve çerçevesinin açık ve net olduğunu" ileri sürerek, davanın esastan da reddedilmesi gerektiğini hükmetmiştir. Yani Anayasının 7., 56. ve 60. maddelerine aykırı bir durumun olmadığına ve ayrıca 2., 13. ve 17. maddeleri açısından da incelenmesine gerek olmadığına karar vererek, işçi sınıfının sağlık hizmetini 5510 sayılı kanunun 63. maddesi ve Anayasının 7., 56. ve 60. maddelerini de gözeterek, mahkum etmiştir. Yani ne Anayasa ne de kanun maddesi işçi sınıfının çalışması sırası ve sonrasında bir hastalığa yakalanması durumunda "ilgili bakanlıkların görüşünün" alınmasını yani ülkenin içinde bulunduğu ekonomik politikalar, kamu kaynaklarının işçi sınıfının sağlığı için kullanılmayacağından dolayı, ilgili Bakanlıkları sınırsız yetkiyle kalmasını ve uyguladığı neo-liberal politikalar nedeniyle işçi sınıfının sağlığını da korumada sermaye devletinin çıkarlarının öne çıkacağına hükmetmiştir. Hüküm ya yasa yapıcının yeni bir kanun maddesiyle reformist bir şekilde aşılabilir ya da sistemin tümden baştan işçi sınıfı lehine inşasıyla!

Karar işçi sınıfı ve ailelerinin….

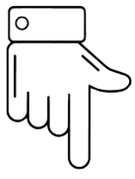

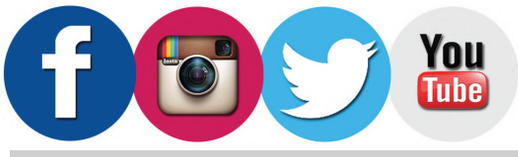
Karikatür

Canol KOCAGÖZ

Sosyal Medyadan
Bizi Takip Etmek İçin!

.com /sosyalissendika

SOSYAL-İŞ SENDİKASI
1966 DİSK

MÜCADELEDE

56

YIL

www.sosyal-is.org.tr